

לאומי | דוח על הסיכונים

2021

תוכן העניינים¹

עמוד	
	חלק 1 מידע כללי
4	דוח על הסיכונים
4	מטרה ועקרון הגילוי
5	מידע צופה פני עתיד
5	תחולת היישום
6	
7	חלק 2 יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול הסיכונים ונכסי סיכון משוקללים
7	יחסים פיקוחיים עיקריים (KM 1)
9	גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים (OVA)
10	מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו
17	הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר
21	סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1)
22	מידע נוסף על נכסי סיכון משוקללים
24	חלק 3 הרכב ההון
24	הרכב ההון הפיקוחי (CC 1)
26	מידע נוסף על הון והלימות הון
33	חלק 4 יחס המינוף
33	השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR 1)
34	יחס המינוף (LR2)
35	חלק 5 סיכון אשראי
35	מידע כללי על איכות סיכון אשראי (CRA)
42	איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR 1)
42	שינויים במלאי החובות הפגומים (CR2)
42	גילוי נוסף בנוגע לאיכות האשראי של חשיפות אשראי (CRB)
45	סיכון אשראי לפי ענפי משק
49	חשיפות אשראי לפי יתרת תקופה לפירעון
50	חשיפות למדינות זרות
53	שיטות להפחתת סיכון אשראי (CRC)
54	שיטות להפחתת סיכון אשראי - סקירה (CR3)
55	השימוש בדירוגי אשראי חיצוניים בגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי (CRD)
56	הגישה הסטנדרטית - חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי (CR4)
57	הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (CR5)
58	מידע נוסף על סיכון אשראי
65	חלק 5א סיכון אשראי של צד נגדי
65	סיכון אשראי של צד נגדי (CCRA)
66	ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)
66	הקצאת הון בגין התאמת שערך לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)
67	הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון (CCR3)
68	הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) (CCR5)
69	חשיפות לנגזרי אשראי (CCR6)
69	חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים (CCR8)
70	חלק 6 סיכון שוק
70	סיכון שוק (MRA)
74	סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MR 1)

¹ למידע בנוגע לראשי התיבות בשמות הגילויים ראה מקרא בסוף הדוח.

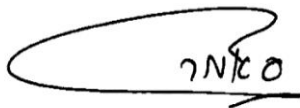
75	חלק 6 סיכון ריבית בתיק הבנקאי (IRRBB) ובתיק למסחר
75	מטרות ויעדים בנייהול סיכון ריבית בתיק הבנקאי
77	מידע כמותי על סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר
80	מידע נוסף על סיכון ריבית
84	חלק 6 סיכון מניית
85	חלק 7 סיכון נזילות
86	יחס כיסוי הנזילות - טבלת גילויים עיקריים (LIQ1)
87	גילויים נוספים בנין יחס כיסוי נזילות (LIQA)
88	יחס מימון יציב נטו - טבלת גילויים עיקריים (LIQ2)
90	מידע נוסף על סיכון נזילות וסיכון מימון
93	חלק 8 סיכון תפעולי
96	חלק 9 סיכון סביבתי
99	חלק 10 סיכונים אחרים
99	סיכון רגולציה
99	סיכון ציות
100	סיכון משפטי
101	סיכון מוניטין
102	סיכון אסטרטגי
102	סיכון מודל
102	סיכון הבנקאות ההוגנת (Conduct)
103	סיכון מאקרו-כלכלי
104	חלק 11 תגמול
104	גילוי איכותי במסגרת לוח (REMA)
109	תגמול שהוענק במהלך שנת הדיווח (REM1)
109	תשלומים מיוחדים (REM2)
110	תגמול נדחה (REM3)
110	מידע נוסף על תגמול
111	תוספת א' קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות
111	הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי לפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (LI1)
113	הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי (CC2)
115	המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים (LI2)
115	הבהרות להבדלים בין סכומי החשיפה החשבונאית לסכומי החשיפה הפיקוחית (LIA)
116	תוספת ב' איגוח
116	חשיפות איגוח (SECA)
117	חשיפות איגוח בתיק הבנקאי (SEC1)
118	חשיפות איגוח בתיק למסחר (SEC2)
119	חשיפות איגוח בתיק הבנקאי ודרישות ההון הקשורות אליהן - תאגיד בנקאי הפועל כיזם או כמממן (SEC3)
119	חשיפות איגוח בתיק הבנקאי ודרישות ההון הקשורות אליהן - תאגיד בנקאי הפועל כמשקיע (SEC4)
120	מקרא

חלק 1 - מידע כללי

דוח על הסיכונים

אנו מתכבדים להגיש דוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2021 (להלן: "דוח על הסיכונים") של בנק לאומי לישראל בע"מ (להלן: "הבנק"). הדוח על הסיכונים ערוך בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיותיו בדבר דרישות הגילוי המפורטות כנדבר 3 של ועדת באזל, כפי שאומצו במסגרת הוראות הדיווח של בנק ישראל, ומידע נוסף על סיכונים.

דוח זה מהווה מידע משלים ונלווה לדוחות הכספיים המאוחדים של הבנק ולדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2021 ויש לקרוא אותו יחד עם המידע המוצג בהם.

ד"ר סאמר חאגי' יחיא
יו"ר הדירקטוריון

חנן פרידמן
מנכ"ל

ליאת שוב
סמנכ"ל בכיר ראש חטיבת
ניהול סיכונים

8 במרס 2022

מטרה ועקרון הגילוי

הדוח נועד לאפשר לקוראי הדוחות של הבנק להעריך מידע משמעותי שכלול בהם לגבי יישום מסגרת העבודה של ועדת באזל, ההון, חשיפות הסיכון ותהליכי הערכת הסיכון.

המידע בדוח זה כולל:

- דרישות גילוי שפורסמו על ידי ועדת באזל (דרישות נדבך 3).
 - דרישות גילוי על סיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על ידי הוועדה ליציבות פיננסית (FSB) באמצעות צוות משימה לשיפור הגילוי (EDTF).
 - דרישות גילוי נוספות בהתאם להוראות הדיווח של בנק ישראל והנחיותיו (מידע נוסף).
- הדוח נערך בהתאם לדרישות הפיקוח על הבנקים בנוגע לגילוי לפי הוראות נדבך 3 של ועדת באזל ומידע נוסף על סיכונים, כפי שמעודכנות מעת לעת, ובהתאם ולעקרונות המפורטים להלן:
- לגבי נתונים כמותיים שנכללו בגילויים קודמים במסגרת דרישות הגילוי של נדבך 3 או במסגרת דרישות גילוי נוספות כאמור לעיל, הוצגו נתונים השוואתיים לשנת הדיווח הקודמת כנדרש בהוראות.
 - המידע מבוסס בחלקו על מידע פיננסי שמוצג בדוחות הכספיים של הבנק אשר משמש בסיס לחישוב של יחסים רגולטוריים בהתאמות הנדרשות ובחלקו על הערכות פנימיות ומודלים פנימיים. לאור זאת, חלק מהמידע הינו בגדר אומדן לא מבוקר ו/או מייצג מידע שהינו בגדר מידע צופה פני עתיד.
 - המידע האיכותי בנוגע לחשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם מפורט ברובו במסגרת דוח זה. מידע רלוונטי נוסף ניתן למצוא בפרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה לשנת 2021 (להלן: "דוח הדירקטוריון וההנהלה").

מידע צופה פני עתיד

דוח על הסיכונים כולל, בנוסף לנתונים המתייחסים לעבר, גם מידע והערכות המתייחסים לעתיד, המוגדרים בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, כ"מידע צופה פני עתיד". מידע צופה פני עתיד מתייחס לאירוע או לעניין עתידיים שהתממשותם אינה ודאית ואינה בשליטתו של הבנק בלבד.

מידע צופה פני עתיד מנוסח בדרך כלל באמצעות מילים או ביטויים, כגון: "הבנק מאמין", "הבנק צופה", "הבנק מצפה", "הבנק מתכוון", "הבנק מתכנן", "הבנק מעריך", "מדיניות הבנק", "תכניות הבנק", "תחזית הבנק", "צפוי", "אסטרטגיה", "יעדים", "עלול להשפיע", "תרחישים", "תרחישי קיצון", "הערכה" וביטויים נוספים המעידים על כך שמדובר בתחזית לעתיד ולא בעובדות עבר.

מידע צופה פני עתיד הנכלל בדוח על הסיכונים נסמך, בין השאר, על תחזיות לעתיד בנושאים שונים הקשורים להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם ובמיוחד לשוקי המטבע ושוקי ההון, לחקיקה, להוראות גורמי פיקוח, להתנהגות המתחרים, להתפתחויות טכנולוגיות ולנושאי כח אדם.

כתוצאה מאי היכולת לחזות בוודאות שאמנם תחזיות אלה תתממשנה ומכך שבפועל האירועים יכולים להיות שונים מאלו שנחזו, קוראי הדוח צריכים להתייחס בזהירות למידע המוגדר כ"צופה פני עתיד", שכן הסתמכות על מידע כאמור כרוכה בסיכונים ובאי ודאות והתוצאות הכספיות והעסקיות העתידיות של קבוצת לאומי עשויות להיות שונות באופן מהותי.

הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הכלול בדוחות אלה. האמור אינו גורע מחובות הדיווח של הבנק על פי כל דין.

תחולת היישום

א. הקבוצה מפוקחת על בסיס מאוחד על ידי הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל. איחוד החברות המאוחדות ורישום השווי המאזני של החברות הכלולות הינו בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות בנק ישראל. ליום 31 בדצמבר 2021 לא קיימים הבדלים בין בסיס האיחוד לפי כללי החשבונאות ובסיס האיחוד הפיקוחי למטרות הלימות הון. כנדרש בהוראות בנק ישראל, הנתונים המוצגים במסגרת דרישות הגילוי הפיקוחיות בהתאם להוראות ועדת באזל שנכללו בדוח זה מוצגים על בסיס מאוחד בלבד ומבוססים על המידע הפיננסי המוצג בדוחות הכספיים, בהתאמות המתחייבות מיישום הוראות ועדת באזל (כגון: הניכויים מההון, מכשירי חוב הכשירים להיכלל בהון הרגולטורי, טיפול מיוחד בהשפעה חשבונאית בגין תכנית התייעלות על הון הבנק וחישוב מותאם בגין התחייבויות אקטואריות מיוחדות).

ב. שלוחות חו"ל של הקבוצה הבנקאית נתונות לפיקוח על ידי רשויות רגולטוריות במדינות פעילותן, אשר אמצו את מסגרת העבודה של ועדת באזל בשינויים מסוימים בכלל הקשור לסטנדרטים בנושא דרישות הלימות הון, נזילות ומינוף.

ג. המגבלות הרגולטוריות העיקריות על העברת אמצעים נזילים או הון פיקוחי בין חברות הקבוצה בארץ ובחו"ל הן:

1. בנק ישראל אינו מגביל הפקדה של פיקדונות על ידי הבנק בחברות הקבוצה בארץ ובחו"ל, אולם הטיל מגבלות על השקעות בהון ובכתבי התחייבות בחברות בחו"ל על ידי הבנק. לכל הגדלת השקעה או ירידה בהחזקה בכל סוג של אמצעי שליטה אל מתחת ל-80% נדרש אישור מראש של בנק ישראל.

2. שלוחת ארה"ב - הוראות הרשויות בארה"ב מגבילות את הבנקים המקומיים בהיקף החשיפות מסוג כלשהו כלפי חברות קשורות. השיעור המירבי של החשיפה לחברה קשורה הוא 10% מהון הבנק בארה"ב, וכלפי הקבוצה עליה נמנה הבנק בארה"ב, השיעור המירבי הינו 20% מהונו.

3. שלוחת בריטניה - הוראות הרשויות בבריטניה מגבילות את הבנקים המקומיים בהיקף החשיפות מסוג כלשהו כלפי חברות קשורות. השיעור המירבי של החשיפה של הבנק בבריטניה כלפי חברות הקבוצה (למעט בנק לאומי לישראל בע"מ) הינו 25% מהון הבנק בבריטניה. בהתאם לאישור שהתקבל מהרגולטור בבריטניה (waiver), רשאית חברת הבת בבריטניה להגדיל את חשיפתה כלפי בנק לאומי לישראל בע"מ לשיעור של 100% מהון הבנק בבריטניה. ככל שיושלם השינוי הארגוני בשלוחת הבנק בבריטניה, כמפורט בפרק חברות מוחזקות עיקריות בדוח דירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2021, לא תחול עוד מגבלה זו.

למידע נוסף בנוגע לחברות מוחזקות ראה פרק חברות מוחזקות עיקריות בדוח הדירקטוריון וההנהלה וביאור 15 בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2021.

חלק 2 - יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול הסיכונים ונכסי סיכון משוקללים

יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)

	ה	ד	ג	ב	א
	31 בדצמבר 2020	31 במרס 2021	30 ביוני 2021	30 בספטמבר 2021	31 בדצמבר 2021
על בסיס מאוחד, ליום:					
הון זמין (במיליוני ש"ח)					
1	39,262	40,446	42,014	42,946	43,117
					הון עצמי רוברד 1 ^(א)
א1	38,975	40,215	41,873	42,822	43,013
					הון עצמי רוברד 1, לפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
2	39,262	40,446	42,014	42,946	43,117
					הון רוברד 1 ^(א)
א2	38,975	40,215	41,873	42,822	43,013
					הון רוברד 1, לפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
3	51,559	50,779	52,345	53,238	53,265
					הון כולל ^(א)
א3	48,764	50,278	51,943	52,873	52,937
					הון כולל, לפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
נכסי סיכון משוקללים (במיליוני ש"ח)					
4	330,851	344,723	350,636	362,999	374,776
					סך הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA) ^(א)
יחסי הלימות הון, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים (באחוזים)					
5	11.87%	11.73%	11.98%	11.83%	11.50%
					יחס הון עצמי רוברד 1 ^(א)
א5	11.78%	11.67%	11.94%	11.79%	11.47%
					יחס הון עצמי רוברד 1, לפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
6	11.87%	11.73%	11.98%	11.83%	11.50%
					יחס הון רוברד 1 ^(א)
א6	11.78%	11.67%	11.94%	11.79%	11.47%
					יחס הון רוברד 1, לפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
7	15.58%	14.73%	14.93%	14.67%	14.21%
					יחס הון כולל ^(א)
א7	14.74%	14.58%	14.81%	14.56%	14.12%
					יחס הון כולל, לפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות
א11	9.23%	9.21%	9.20%	9.18%	9.19%
					יחס הון עצמי רוברד 1 הנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים ^(ב)
א12	2.64%	2.52%	2.78%	2.65%	2.31%
					יחס הון עצמי רוברד 1 זמין, מעבר לנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים ^(ב)
יחס המינוף, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים^(ג)					
13	597,538	612,517	651,119	666,818	711,125
					סך החשיפות (במיליוני ש"ח)
14	6.57%	6.60%	6.45%	6.44%	6.06%
					יחס המינוף (באחוזים)
א14	6.52%	6.57%	6.43%	6.42%	6.05%
					יחס המינוף, לפני השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות (באחוזים)
יחס כיסוי נזילות, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים^(ד)					
15	159,197	167,882	178,372	191,278	189,707
					סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (במיליוני ש"ח)
16	115,863	129,494	138,432	145,724	153,487
					סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים, נטו (במיליוני ש"ח)
17	137%	130%	129%	131%	124%
					יחס כיסוי נזילות (באחוזים)
יחס מימון יציב נטו, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים^(ה)					
18					379,338
					סך הכל מימון יציב זמין
19					290,290
					סך הכל מימון יציב נדרש
20					131%
					יחס מימון יציב נטו (באחוזים)

ראה הערות בעמוד הבא.

הערות:

- (א) נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכניות התייעלות שנקבעו לפי מכתב הפיקוח על הבנקים בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל", הפוחתות בהדרגה עד ליום 30 ביוני 2022 וליום 30 בספטמבר 2024 בהתאמה. לפרטים נוספים על השפעת התאמות בגין תכניות התייעלות ראה "הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית" בחלק 3 בהמשך הדוח. מסך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון הופחתו 78 מיליון ש"ח בשל התאמות בגין תכניות התייעלות (ליום 30 בספטמבר 2021 הופחתו-89 מיליון ש"ח, ליום 30 ביוני 2021 הופחתו 104 מיליון ש"ח, ליום 31 במרס הופחתו 7 מיליון ש"ח, ליום 31 בדצמבר 2020 התווסף 1 מיליון ש"ח).
- (ב) יחס הון רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש עד ליום 31 במרס 2020 הינם 10% ו-13.5% בהתאמה. ביום 31 במרס 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת שעה לצורך התמודדות עם משבר הקורונה לפיה יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינם 9% ו-12.5% בהתאמה. ליחס הון עצמי רובד 1 התווספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיור למעט הלוואות לדיור שניתנו בתקופת הוראת השעה. נתונים בתקופות קודמות עודכנו בעקבות הבהרות הפיקוח על הבנקים כי דרישת ההון הנוספת בגין הלוואות לדיור תתווסף ליחס הון עצמי רובד 1 בלבד. החל מיום 1 בינואר 2022, דרישות ההון המזעריות שחלות על הבנק הינן 10% ליחס הון עצמי רובד 1 (בתוספת דרישות ההון בגין יתרת הלוואות לדיור) ו-13.5% ליחס הון כולל. לפירוט נוסף על הוראת השעה להתמודדות עם משבר הקורונה ראה פרק גישת התאגיד הבנקאי להערכת הלימות ההון להלן.
- (ג) להרחבה בנושא יחס המינוף ראה חלק 4 בהמשך הדוח.
- (ד) יחס כיסוי הנזילות של הבנק חושב על בסיס ממוצע תצפיות יומיות במהלך הרבעון המדווח. להרחבה בנושא יחס כיסוי נזילות ראה חלק 7 בהמשך הדוח.
- (ה) להרחבה בנושא יחס מימון יציב נטו ראה חלק 7 בהמשך הדוח.
- לפרטים נוספים בדבר מדדים אלה לרבות גילוי כמותי מפורט ראה בהמשך דוח זה.

גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים (OVA)

הפעילות העסקית של הבנק כרוכה בניהול סיכונים פיננסיים ושיאנים פיננסיים. הסיכונים הפיננסיים המרכזיים אותם מנהל הבנק הינם: סיכוני אשראי שהינם אינטגרליים בעיסוק הליבה של הבנק וכן סיכוני שוק הון ונזילות. לצד ניהול הסיכונים הפיננסיים, פעילות הבנק כרוכה בסיכונים שאינם פיננסיים אשר ניהולם הינו תנאי הכרחי לעמידה במטרות השוטפות ובמטרות ארוכות הטווח של הקבוצה. בין סיכונים אלה נכללים סיכונים תפעוליים, לרבות סיכונים טכנולוגיים, סיכון סייבר, סיכון רגולציה, סיכון ציות, סיכון משפטי, סיכון מוניטי, סיכון אסטרטגי, סיכון מודלים, סיכון סביבתי, סיכון הבנקאות ההוגנת (conduct) וסיכון מאקרו-כלכלי.

אסטרטגיית ניהול הסיכונים בלאומי הינה שמירה על יציבות הקבוצה ותמיכה בהשגת היעדים העסקיים. מטרות אלו מושגות תוך עמידה בתיאבון הסיכון שהוגדר, במדיניות ובמגבלות הנגזרות מהם, אשר יוצרים גבולות גזרה לפעילות העסקית. מסגרת ניהול הסיכונים כוללת מנגנונים לזיהוי סיכונים ואמידתם, הגדרת מבנה ארגוני ותחומי אחריות לניהולם לרבות מנגנוני בקרה ודיווח נאותים.

בבנק מתבצעת פעילות מתמדת לשדרוג תשתית ניהול הסיכונים וניתוח תמונת הסיכון, דבר המאפשר קבלת החלטות באופן מושכל.

מסגרת העבודה המשמשת לצורך אמידת הסיכונים וניהולם וכבסיס לקבלת החלטות כוללת:

- א. תיאבון הסיכון, אשר מתווה את גבולות הגזרה לפעילות העסקית, הן בשגרה והן תחת תרחיש קיצון, ואשר מגדיר בין היתר את המדיניות ואת מגבלות הסיכון לכל סוג סיכון, בהלימה ליעדים האסטרטגיים של הקבוצה.
- ב. תהליכי עבודה מוגדרים לניתוח וניהול הסיכון ברמת העסקה הבודדת, בהתאם לפרמטרים שונים שמבדלים סוגי עסקאות שונים, וברמת התיק הכולל.
- ג. דוחות תקופתיים להערכת הסיכון תוך התייחסות לשינויים בסביבה בה פועל הבנק והערכת השלכות של תרחישים ברמות חומרה שונות.
- ד. הגדרת תכניות פעולה להתמודדות מול הסיכונים והפחתתם.

השיטות ונהלי העבודה בתחום ניהול הסיכונים נבחנים ומתעדכנים באופן שוטף, תוך התחשבות בשינויים החלים בסביבה העסקית ובדרישות בנק ישראל וגורמי רגולציה נוספים.

הערכת הסיכונים ברמה הכוללת של הקבוצה וברמת הפעילות והעסקה הבודדת מבוססת על מספר מתודולוגיות, חלקן מבוסס על הערכות מומחים בכל תחום פעילות וחלקן האחר על מודלים סטטיסטיים מסוגים שונים. השינויים בסביבת הסיכון בארץ ובעולם והשינויים בתפיסת הסיכון מחייבים את הבנק לבחון מעת לעת צורך בעדכון הערכותיו והמתודולוגיות שבהן הוא משתמש, תוך אתגור הדברים, שמבוצע על ידי גורמים פנימיים ולעתים תוך הסתייעות ממומחים חיצוניים.

מידע בנוגע לאופן ניהול הסיכונים לגבי כל אחד מהסיכונים המרכזיים ניתן למצוא בגוף הדוח בעמודים המפורטים להלן:

נושא הגילוי	כללי	סיכון אשראי ²	הבנקאי	סיכון שוק לרבות סיכון ריבית בתיק
המודל העסקי ופרופיל הסיכון הכולל	9-14	35-36	70-73	93
מבנה הממשל התאגידי	10-14	36	70	93
ערוצי תקשורת	9-14	35-36	70-73	93
מערכות למדידת סיכונים	13, 10	36	72-73	93
תהליך דיווח מידע על סיכונים לדירקטוריון ולהנהלה	11-14	35-36	70-73	93
מבחני קיצון (מידע איכותי)	14	36	73	
האסטרטגיות והתהליכים לניהול, לגידור ולהפחתה של סיכונים העולים מהמודל העסקי	13-14	35-36	70-73	93-95

² למעט חשיפות סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח אשר מפורטות בחלק 5א ובתוספת ב', בהתאמה.

המודל העסקי

בנק לאומי וחברות הבנות שלו מהווים את אחת הקבוצות הבנקאיות הגדולות בישראל. כקבוצה בנקאית מובילה בישראל ובמטרה להשיג רווחיות נאותה לאורך זמן, לאומי בוחן כל העת את המגמות והשינויים בסביבה העסקית בה הוא פועל, ומגבש אסטרטגיה המתמודדת עם שינויים אלו.

לאומי נמצא בעיצומו של תהליך יישום אסטרטגיית צמיחה הממוקדת תשואה להון. כחלק מאסטרטגיה זאת, לאומי אימץ שני כיווני פעולה מרכזיים: מצד אחד התאמה של מודל הבנק, תוך שימת דגש על המשך מתן שירות מקצועי ואיכותי לכל סוגי הלקוחות בהתאם לצרכיהם, העדפותיהם וקצב אימוץ החדשנות הדיגיטלית שלהם, ומצד שני בנייה של שירותים ומוצרים חדשים, המבוססת בעיקר על הדיגיטל והחדשנות הטכנולוגית (לדוגמה: משכנתא בזום, פפר ו-VIDEA). שני כיווני פעולה אלו תלויים ומשולבים עם ההכרח להתייעל ולמקסם את ניצול ההון תוך כדי עמידה ביעדי הלימות ההון.

למידע נוסף ראה פרק סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2021.

מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו

מבנה הממשל התאגידי לניהול הסיכונים בבנק, תהליכים ופונקציות מפתח

ניהול הסיכונים בלאומי מבוסס על שלושה "קווי הגנה" כפי שנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 - "ניהול סיכונים".

1. קו הגנה ראשון - הנהלות קווי העסקים, יחידות התמך ולאומי טכנולוגיות, נושאות באחריות מלאה לניהול הסיכונים המובנים במוצרים, בפעילויות, בתהליכים ובמערכות הנתונות לאחריותם וליישום סביבת בקרה נאותה על פעילותה באמצעות תהליכי זיהוי, מדידה, ניטור, בקרה הפחתה ודיווח.

2. קו הגנה שני - החטיבה לניהול סיכונים, שהינה פונקציה בלתי תלויה האחראית לתכנון ולפיתוח של מסגרת העבודה הכוללת לניהול סיכונים בבנק. תחומי האחריות המרכזיים של החטיבה לניהול סיכונים עומדים בהגדרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310, לרבות אחריות על ניהול הסיכונים ברמת הקבוצה והבנק, יצירת תמונה כוללת ועדכנית של הסיכון לצורך קבלת החלטות, הובלה בכתיבת מדיניות הסיכונים של לאומי בכל הסיכונים המרכזיים, סיוע לדירקטוריון בגיבוש תיאבון הסיכון של הבנק והובלת תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP).

קו ההגנה השני כולל פונקציות נוספות, כגון: היועצת המשפטית הראשית של הבנק האחראית על ניהול הסיכונים המשפטיים והחשבונאי הראשי אשר באחריותו הדיווח הכספי וה-SOX.

3. קו הגנה שלישי - הביקורת הפנימית כפופה ישירות לדירקטוריון. באחריות הביקורת הפנימית ביצוע ביקורת בלתי תלויה ואובייקטיבית תוך אתגור של הבקורות, התהליכים והמערכות הממוכנות בתאגיד הבנקאי. הביקורת מתבצעת לרוב בדיעבד, על קו ההגנה הראשון והשני תוך וידוא יישום הוראות חוק והנחיות של ההנהלה והדירקטוריון.

דירקטוריון הבנק אחראי, בין השאר, על התוויית אסטרטגיית הסיכון הכוללת לרבות תיאבון הסיכון, פיקוח על מסגרת ניהול הסיכונים בקבוצה, אישור המבנה הארגוני, אישור מדיניות ניהול סיכונים עבור כל אחד מהסיכונים המהותיים, פיקוח ואתגור של רמות הסיכון אליהם נחשפים הקבוצה והבנק תוך וידוא הלימה לתיאבון הסיכון וציות להוראות חוק ורגולציה.

מנהלת הסיכונים הראשית, אשר הינה חברת הנהלת הבנק וראש החטיבה לניהול סיכונים, אחראית להובלת ניהול הסיכונים העיקריים בקבוצה ובבנק.

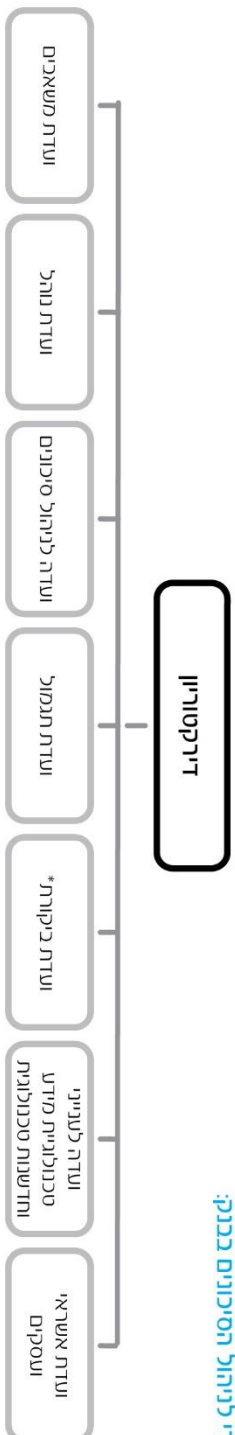
כפוף למנהלת הסיכונים הראשית מכהנים ראש מערך סיכונים אשראי, ראש מערך הציאות וראשי אגפים לניהול הסיכונים השונים, שניהולם כקו שני הינו באחריות החטיבה לניהול סיכונים, כפי שמפורט בתרשים בהמשך.

הבנק פועל ליישום מסגרת ניהול סיכונים קבוצתית, הכוללת עקרונות בתחום הממשל תאגידי ובקרה, ככל שאינם סותרים את הוראות החוק והרגולציה המקומית בשלוחות. בכל חברת בת בארץ ובחו"ל מונה מנהל סיכונים ראשי אשר כפוף ניהולית למנכ"ל חברת הבת ובכפיפות מקצועית עקיפה (Dotted Line) למנהלת הסיכונים הראשית של הקבוצה.

השליטה והבקרה על ניהול הסיכונים מתבצעות על ידי ועדות לניהול הסיכונים. הוועדות השונות דנות בהיבטים של חשיפות הסיכון השונות, התוויות מסמכי מדיניות, בחינת פרופיל הסיכון מתודולוגיות ומודלים למדידת החשיפה וכן קובעות מגבלות פנימיות ותהליכי בקרה בהתאם לתנאי השוק ולתיאבון הסיכון של הבנק. להלן פירוט הוועדות:

- ועדת ניהול סיכונים של הדירקטוריון
- ועדת הביקורת של הדירקטוריון
- ועדת אשראי ועסקים של הדירקטוריון
- ועדת ניהול סיכונים עליונה בראשות המנכ"ל, בה חברים כל חברי ההנהלה
- ועדות ניהול סיכונים לפי נושאים שונים בראשות ראש חטיבת ניהול סיכונים ובהשתתפות הגורמים העסקיים:
 - ועדה עליונה לניהול סיכוני אשראי
 - ועדה עליונה לניהול סיכוני שוק
 - ועדה עליונה לניהול סיכונים תפעוליים
 - ועדה עליונה לניהול סיכונים בשלוחות בחו"ל
 - ועדה עליונה לניהול סיכוני מודלים
 - ועדת סיכון תשואה כולל
 - ועדה עליונה לניהול סיכוני מוצר חדש
 - ועדת ניהול סיכוני ציות עליונה בראשות קצינת הציות הראשית
- ועדת יישום בנקאות חוצת גבולות בראשות היועצת המשפטית הראשית
- ועדת גילוי בדבר יעילות הבקרות והנהלים לגבי הגילוי בדוחות הכספיים ובדבר שינוי בבקרה הפנימית על דיווח כספי - SOX בראשות המנכ"ל הראשי בה חברים כל חברי ההנהלה.

ניהול הסיכונים בחברות הבנות מבוצע בהתאם לעקרונות שנקבעו ברמת הקבוצה כאשר מסמכי המדיניות של חברות הבנות נמצאים בהלימה למדיניות הקבוצתית תוך שהם משקפים שינויים רלוונטיים ככל שנדרש. בכל אחד מתחומי הסיכון נקבע תיאבון הסיכון, מגבלות וסמכויות, וכן קיימות מערכות בקרה ודוחות ניהוליים תקופתיים הבודקים את המגבלות מול המצב בפועל ומבוצע פיקוח על ידי הדירקטוריון של כל חברת בת.

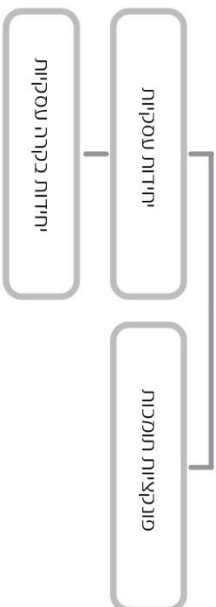

* משששת גם עדה לבחנת הדעות הסכסס

הנהלה

הברי הנהלה

קו הגנה ראשון – בכפיפות למנכ"ל

קו הגנה שני – בכפיפות למנכ"ל

- יחידות**
- מערך סיכוני אשיראי
 - אגף סיכוני שוק, מודלים ו-ERM
 - אגף סיכונים תפעוליים ו-אסויבר
 - מערך צוות אכיפה

קו הגנה שלישי – בכפיפות לדירקטוריון

ביקורת פנים

תרבות ניהול הסיכונים והטמעתה

בקבוצת לאומי קיימת תרבות ארגונית המבוססת על ניהול סיכונים איתן המהווה מפתח לניהול סיכונים אפקטיבי. החטיבה לניהול סיכונים מעורבת ומלווה תהליכים מרכזיים של הקבוצה על מנת לוודא שתהליכי ניהול הסיכונים מוטמעים כחלק מהעשייה העסקית. כמו כן, הבנק דוגל בקיום הדרכות שוטפות, הן לצורך חיזוק המקצועיות של העוסקים בניהול הסיכון בקבוצה והן לצורך הטמעת תרבות ניהול הסיכונים ועקרונות ניהול הסיכון בקווי העסקים השונים.

העקרונות המרכזיים בתרבות הסיכון אשר מנחים את הבנק הם:

- ממשל תאגידי הכולל שלושה קווי ההגנה (קווי העסקים, ניהול סיכונים בלתי תלוי והביקורת הפנימית).
- תיאבון הסיכון של הקבוצה והמדיניות לניהול הסיכונים השונים מאושרים על ידי הדירקטוריון. בנוסף, מתקיימים תהליכים רוחביים, כגון: ה-ICAAP (תהליך הערכת נאותות הלימות ההון), תרחישי קיצון ושילוב ניהול סיכונים בתכנית העבודה של הבנק. הפעילות העסקית וניהול הסיכונים והבקורות מאורגנים באופן אפקטיבי לצורך מזעור ניגודי עניינים בקרב העובדים והיחידות הארגוניות. הרמה המקצועית של העובדים הולמת את מורכבות תפקידם והסיכון המנוהל על ידם.
- ניהול סיכונים דיפרנציאלי בראייה כוללת - ניהול כלל הסיכונים המהותיים והממשק ביניהם, תוך הבאה בחשבון של מידת החפיפה בין הסיכונים.
- קיום מבנה ארגוני וסמכויות מוגדרים התומכים ומחזקים את הבנת האחריות והסמכות של הגורמים האחראיים על ניהול הסיכונים.
- תרבות ניהול הסיכונים בבנק מעודדת תקשורת פתוחה שיתוף מידע והתייעצות לרוחב ולאורך הארגון, המהווה נדבך נוסף המסייע בתהליך קבלת החלטות.
- בבנק קיימים כלים לזיהוי והערכה סיכונים תוך הסדרת אמצעי פיקוח, בקרה ודיווח.
- קיום תהליך אישור מוצר חדש - הוגדרה מדיניות לאישור מוצרים חדשים וליווי הטמעתם, שינויים משמעותיים במוצרים או בפעילויות קיימות וכניסה לשוקים חדשים. תהליך האישור כולל בחינה של הסיכונים הגלומים במוצר החדש והשפעתם על פרופיל הסיכון.
- הבנק מקדם ומטמיע תרבות של הוגנות עסקית תוך התחשבות בצרכי הלקוח.
- הפעילות בבנק מנוהלת על פי עקרונות הקודד האתי אשר מבטאים את ערכי הליבה של הבנק.

תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process)

תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP) משמש לצורך בחינת היקף ההון הדרוש לתמיכה בסיכונים השונים, הן במצב עסקים רגיל והן תחת תרחיש קיצון, שהקבוצה חשופה אליהם, על מנת לוודא שהון הקבוצה בפועל עולה על דרישות ההון האמורות בכל זמן. במסגרת התהליך נבחנו תיאבון הסיכון וסיבולת הסיכון ונערך תהליך מקיף של מיפוי והערכת הסיכונים אליהם הקבוצה חשופה.

מביצוע התהליך עולה כי לבנק יש הון ונזילות הולמים להתמודדות עם כלל הסיכונים שזוהו, הן במצב עסקים רגיל והן בהתממשות תרחישי קיצון חמורים.

תוצרי התהליך מרוכזים במסמך ה-ICAAP שהוגש לפיקוח על הבנקים בפברואר 2022.

תיאבון הסיכון

תיאבון הסיכון של הקבוצה מתווה את גבולות הגזרה לפעילות העסקית, הן בשגרה והן תחת תרחיש קיצון. תיאבון הסיכון מותאם לאסטרטגיה של לאומי ולגבולות המיקוד העסקי שבהם בחר להתמקד בפועל ובראייה צופה פני עתיד. תיאבון הסיכון מתייחס לאופן ההתנהלות של לאומי בזיהוי, מדידה, בקרה, ניהול והפחתה של הסיכונים, כאשר להתנהלות זו השפעה ישירה על פרופיל הסיכון השירי של הקבוצה. מגבלות תיאבון הסיכון נבחנות מידי שנה ומאושרות על ידי הדירקטוריון במסגרת תהליך ה-ICAAP. בפברואר 2022 אושר תיאבון הסיכון העדכני של הקבוצה כחלק ממסמך ה-ICAAP.

מסמך תיאבון הסיכון מהווה נקודת ייחוס למסמכי המדיניות הספציפיים לכל סוג סיכון אשר בהם מפורטות מגבלות סיכון נוספות והנחיות לניהול הסיכון.

הצהרת תיאבון הסיכון של הקבוצה דנה בהיקף וסוגי הסיכון המצרפי שהבנק מעוניין לשאת על מנת להשיג את היעדים העסקיים שלו. נקבעו מדדים בתחומים שונים, הן כמותיים והן איכותיים, המבוססים על הנחות צופות פני עתיד אשר מבטאים את הצהרות תיאבון הסיכון המצרפי של הקבוצה.

שימוש במבחני קיצון במסגרת ניהול הסיכונים

ביצוע מבחן קיצון אחיד הינו סטנדרט בין-לאומי מקובל ונדרש בהתאם להמלצות ועדת באזל, ותורם להבנת מוקדי הסיכון להם חשופה המערכת הבנקאית ובנק בודד. תהליך זה מחזק את השקיפות במערכת הבנקאית, מאפשר לבחון את עמידותם של התאגידים הבנקאיים במצב של התפתחות תנאי שוק שליליים ולהשוות ביניהם. התהליך תומך בשיפור המתודולוגיות והבנת גורמי הסיכון בתאגידים הבנקאיים ובפיקוח על הבנקים.

החל משנת 2012 הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל עורך מבחן קיצון מאקרו-כלכלי למערכת הבנקאית המבוסס על תרחיש אחיד. במסגרת זו אומד הבנק את תוצאות המבחן באמצעות מגוון של מודלים ומתודולוגיות המתבססות גם על "הערכות מומחה" סובייקטיביות.

במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2021 הוערכו בבנק השפעות התרחיש האחד לשנת 2021, כפי שהוגדר על ידי בנק ישראל, שהינו תרחיש קיצון גלובלי.

הפיקוח על הבנקים משלב את תוצאות מבחן הקיצון האחד כרכיב משלים בתהליכי ההערכה הפיקוחיים (SREP), לרבות התייחסות כמותית ואיכותית. במקביל נדרשים התאגידים הבנקאיים לשלב את מבחן הקיצון האחד בתהליך פנימי להערכת נאותות הלימות ההון בבנקים (ICAAP).

בנוסף, בקבוצת לאומי קיים סט של מבחני קיצון פנימיים המתעדכן באופן שוטף, במטרה לבחון מוקדי סיכון עיקריים לאור ההתפתחויות השונות בסביבה בה פועל הבנק.

השפעת מבחני הקיצון החמורים ביותר נבחנת גם לגבי תכנון ההון של הקבוצה במטרה לבדוק שהקבוצה עומדת בכל המגבלות הרגולטוריות והפנימיות שנקבעו בקשר להתממשות התרחישים.

פרופיל הסיכון - הגדרת חומרת גורמי הסיכון

פרופיל הסיכון של לאומי נבחן רבעוני במסגרת דוח החשיפות המדווח לדירקטוריון אחת לרבעון. בחינת פרופיל הסיכון מתבצעת, בין השאר, באמצעות מתודולוגיה לסיווג רמת החומרה של החשיפות לסיכונים השונים. המתודולוגיה מבוססת על כימות השפעת התממשות תרחישים שונים על הון הקבוצה, קרי על יציבותה, וכוללת גם "הערכות מומחה" מקרב הגורמים הרלוונטיים בבנק.

ברבעון השני לשנת 2021 הוחלט על הפרדת ההערכה של סיכון הסייבר והסיכון התפעולי לאור ייחודיות הסיכון והשלכותיו. סיכון הסייבר ממשיך להיות מוערך כ"בינוני-גבוה" והסיכון התפעולי מוערך כ"בינוני", כלומר הפחתה ברמה אחת בחומרת הסיכון התפעולי מ"בינוני גבוה" ל"בינונית", כתוצאה מיציבות הסביבה התפעולית בדגש על התמודדות עם משבר הקורונה. ברבעון השלישי רמת חומרת סיכון האשראי הכולל וחומרת סיכון איכות הלווים והביטחונות ירדה מ"בינונית גבוהה" ל"בינונית". כתוצאה מהשלכות ההתרחבות בפעילות הכלכלית והשיפור בשוק העבודה בשילוב הזמן, הידע בעולם והניסיון שנצבר שתרמו להפחתת רמת אי הוודאות, שנובעת ממשבר הקורונה.

ברבעון הרביעי לשנת 2021 הוחלט להוסיף התייחסות לסיכון מודלים בטבלת הערכת חומרת גורמי סיכון. בשנים האחרונות חלה עליה בכמות המודלים המשמשים את הבנק ועליה בשימוש והישענות על מודלים בתהליכים עסקיים משמעותיים בבנק. הסיכון מוערך כ"בינוני" בעיקר בשל רגישות ניהול הסיכון להשפעת גורמים חיצוניים והקורלציה הקיימת לסיכונים אחרים.

למידע נוסף ראה פרק החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2021.

בנק לאומי ארה"ב - הסכם מיזוג

ביום 23 בספטמבר 2021 התקשר Bank Leumi Corporation ("BLC"), תאגיד אמריקאי (המוחזק בשיעור של 85% בידי הבנק) המחזיק בשליטה מלאה ב-BLUSA, בהסכם מיזוג עם Valley National Bancorp ("Valley").

Valley הינה חברת החזקות בנקאית שמחזיקה ב-Valley National Bank ("Valley Bank"). Valley Bank הוקם בשנת 1927. עם השלמתה של העסקה, צפוי Valley Bank להפוך לאחד מ-29 הבנקים האמריקאיים הגדולים, שמנייתיהם נסחרות בנאסד"ק.

עם השלמת העסקה וביצוע הליכי המיזוג, BLC תמוזג ל-Valley ו-BLUSA תמוזג ל-Valley Bank ("הסכם המיזוג"). התמורה בגין העסקה תשולם לבנק במניות Valley (90% מהתמורה) והיתרה במזומן. לאחר השלמת העסקה צפוי הבנק להחזיק בכ-14.2% מהון המניות של Valley וצפוי להיות בעל המניות הגדול ביותר ב-Valley, אך לא בעל שליטה.

הרווח שצפוי לבנק מהשלמת העסקה הינו בין 750-650 מיליון ש"ח לאחר מס. הרווח הסופי ייקבע בהתאם למחיר המניה, ההון העצמי של BLC ושער החליפין בסמוך למועד ההשלמה.

להערכת הבנק, השלמת העסקה צפויה להביא לשיפור של כ-0.5% ביחסי ההון של לאומי.

נכון למועד פרסום הדוח, כלל התנאים המתלים שנכללו בהסכם המיזוג ובהסכם בעלי המניות התקיימו. מועד השלמת העסקה צפוי להתבצע ב-1 באפריל 2022.

למידע נוסף בגין "הסכם המיזוג" ראה ביאור 36 בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2021.

בנק לאומי בריטניה ("BLUK")

ביום 8 במרס 2022 אישר דירקטוריון הבנק את המלצת דירקטוריון BLUK ליישום מהלך, הכולל את החזרת הרישיון הבנקאי הרגולטורי של BLUK, כך שלאחר השלמת המהלך BLUK תהא חברה למתן אשראי. לשם כך, פעילותה של BLUK תמוזג לתוך LABL (להלן: "החברה הממוזגת"). החברה הממוזגת תעסוק במתן אשראי בעיקר בתחומים הנדל"ן, מלונאות ו-ABL, וזאת ללקוחות בבריטניה ובאירופה, לרבות לקוחות ישראלים הפועלים באזורים אלה.

יישומו של המהלך מותנה, במספר תנאים ובהם: קבלת החלטה סופית על ידי דירקטוריון BLUK ודירקטוריון LABL, קבלת היתר מבנק ישראל, קבלת אישור הרגולטור בבריטניה, וקיום דרישות הדין האנגלי לביצוע המהלך. המהלך לא צפוי להשפיע באופן מהותי על התוצאות הכספיות של הבנק.

סיום סכסוך עבודה

ביום 1 באוגוסט 2021 נתקבלה בבנק הודעה על סכסוך עבודה שהוכרז, לבקשת ארגון העובדים בבנק, על ידי הסתדרות העובדים הכללית החדשה - הסתדרות המעו"ף, מכוח חוק יישוב סכסוכי עבודה, התשי"ז-1957. בהמשך ליישוב העניינים נשוא ההכרזה הודיעה הסתדרות המעו"ף ביום 24 בפברואר 2022 על סיום הסכסוך.

השפעת משבר הקורונה

בשנת 2021 נמשכה מגיפת הקורונה כאשר לקראת סופה וביתר שאת בראשית שנת 2022, החל הגל החמישי של התחלואה המתאפיין בהדבקה מהירה הגורמת לתחלואה רבה בקרב תושבי ישראל, כמו גם בעולם כולו. בנקים מרכזיים ברחבי העולם עדיין פועלים במגוון של כלים לצורך תמיכה בפעילות הכלכלית, אך בחלק מן המדינות חלו שינויים ומידת ההרחבה המוניטרית הולכת ופוחתת.

לקראת סוף שנת 2020 אושרו לשימוש חיסונים ובחלק ממדינות העולם המובילות מסתמן תהליך מוצלח יחסית של התחסנות, מה שפעל להפחתה של המגבלות. ביתר המדינות תהליך ההתחסנות איטי יחסית עד כה, ולכן מדינות אלו, בפרט מדינות הכלולות במניין השווקים המתעוררים, עדיין חשופות במידה רבה יחסית לסיכונים הכלכליים הנובעים ממגבלות הנובעות מהיקפי התחלואה.

ההכנסה מהפסדי אשראי בשנת 2021 הסתכמה בכ-812 מיליון ש"ח, הכנסות אלו הושפעו באופן מהותי מגביות, מהירידה במצב התחלואה, משיפור בפרמטרים המקרו כלכליים ומההתרחבות הכלכלית במשק בשנת 2021, מזה הכנסה בשיעור של כ-0.10% נרשמה בהפרשה הקבוצתית. השפעות הצעדים ותכניות הסיוע שאושרו בתחילת המשבר הולכות ומתפוגגות, והבנק לא צופה שתהיה להן השפעה שלילית משמעותית על סיכון האשראי, לאור הצטברות אינדיקציות חיוביות בקשר עם האוכלוסיות שנהנו מתכניות הסיוע הנ"ל הן בקרב משקי הבית והן בקרב הלוויים העסקיים כגון: שיעורם הגבוה של הלוויים שחזרו לשלם לאחר תקופת הדחיות, שיעורם הנמוך של הלוויים שנכנסו לפיגור מקרב אוכלוסיית הלוויים שחזרו לשלם, שיעורם הגבוה של לווים שהועמדה להם הלוואה בערבות מדינה שהחלו בהחזר האשראי, שיעור הלוויים הנמוך שנכנסו לפיגור מקרב אוכלוסייה זו וכיצא באלה.

על מנת לשקף באופן נאות את השיפור בתנאים הכלכליים ב-2021 בהשוואה ל-2020, ועל רקע אופיו המתמשך של המשבר, הבנק המשיך לבחון במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2021 את הפרמטרים המרכזיים בתהליך ההפרשה וביצע את העדכונים שנמצאו מתאימים, תוך מתן משקל הן להתפתחויות שנסקרו לעיל והן להערכות לפיהן הסיכון לפגיעה חדשה נוספת בפעילות העסקית מההיבט האפידמיולוגי עדיין קיים, אך קטן ביחס לראשית האירוע, זאת הודות לאחוזי ההתחסנות הגבוהים באוכלוסייה, התווספות של תרופות לטיפול בתסמינים וצמצום התחלואה הקשה, ולהתאמת המשק לפעילות בתקופות של עלייה בתחלואה. שינויים נוספים בהערכות, באומדנים ובתחזיות של ההנהלה יכולים להשפיע על ההפרשה הפסדי אשראי.

הבנק ממשיך לבחון את הדרכים למתן סיוע ללקוחותיו שנקלטו למשבר זמני ואשר להערכת הבנק יצלחו את המשבר. במסגרת זו מחודדים באופן שוטף דגשים בהעמדת אשראי ומתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר מוקדי סיכון וההתפתחויות בשוק, תוך הערכות והתאמת הפעילות.

למידע נוסף ראה פרק סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכונים תפעוליים בהמשך הדוח.

חלק מהמידע המובא לעיל הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה והתוצאות הנובעות ממשמעות זו ראה פרק מידע צופה פני עתיד.

משבר רוסיה אוקראינה

העימות הצבאי בין רוסיה לאוקראינה, שהחל ביום 24 בפברואר 2022, מוסיף לפוטנציאל לתנדבות ואי הוודאות בהקשר של תהליכים כלכליים גלובליים. העימות עשוי לגרום להאצת האינפלציה בעולם, ולגרום לעליית מחירים גם בארץ, מה שיחריף את משבר יוקר המחיה בישראל. אמון הצרכנים והעסקים עלול להיפגע בעקביות לא רק עקב ההתייקרויות, אלא גם על רקע חולשה בשווקים הפיננסיים ופגיעה בשווי תיק נכסי הציבור. הבנק עוקב אחר ההתפתחויות וינקוט בפעולות ככל שידרש.

חלק מהמידע המובא לעיל הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה והתוצאות הנובעות ממשמעות זו ראה פרק מידע צופה פני עתיד.

הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר

סיכונים מובילים ומתפתחים נגזרים מסביבת הפעילות של הבנק המושפעת מאד בשנים האחרונות מסיכונים הקשורים לרגולציה ולחקיקה, לסביבה מאקרו-כלכלית תנודתית, לשינויים החלים במודל העסקי, ובכלל זה המעבר ל"בנקאות החדשה" המבוססת על דיגיטל ולמגמות חברתיות וצרכניות. בשנים האחרונות, לנוכח שינויים בסביבה התחרותית, בסביבת הצרכן, בסביבה הרגולטורית ובסביבה הטכנולוגית, ניכרת מגמת התפתחות בסיכונים שאינם פיננסיים.

להלן הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים ביותר:

סיכון אסטרטגי

התעשייה הפיננסית והסקטור הבנקאי חווים שינויים משמעותיים המשפיעים על הסיכון האסטרטגי ומחייבים התאמת המודל העסקי, ובהם:

כניסת שחקנים חדשים כדוגמת חברות טכנולוגיה גדולות (גוגל, אמזון, פייסבוק, אפל), חברות פינטק, חברות ביטוח, חברות אשראי חוץ בנקאי ובנקים דיגיטליים הנהנים לעתים מארביטרז' רגולטורי מול הרגולציה שחלה על בנקים וכן ממערכות מחשב גמישות.

שינויים רגולטוריים התומכים בעידוד התחרות כגון חובת צמצום מסגרות האשראי, הפעלת מערכת נתוני אשראי, חוק ניוד בין בנקים ויוזמת בנקאות פתוחה. ראוי לציין כי בעוד השינויים הרגולטורים, לעיתים, מגבילים את פעולותיהם של הבנקים, הם במקרים רבים אינם חלים על מתחרים כגון חברות הביטוח, הפינטקים וחברות הטכנולוגיה המבוססות כדוגמת אפל וגוגל.

משבר הקורונה שהשפיע ועדיין משפיע על הסביבה שבה הבנק פועל מבחינה מאקרו כלכלית, ענפית, רגולטורית, המשאב האנושי, צרכנית וטכנולוגית. המשבר מאיץ את מגמות הטרנספורמציה הדיגיטלית שחלה במערכת הבנקאית בשנים האחרונות.

התכנית האסטרטגית של הבנק הינה תלת שנתית ומאשרת על ידי ההנהלה והדירקטוריון. התכנית האסטרטגית נקבעת לאחר קיום תהליך מקיף של בחינת מגמות ושינויים בסביבה העסקית, בסביבה התחרותית, בסביבה הטכנולוגית והעדפות הלקוחות, ובמטרה לזהות ולאתר איומים והזדמנויות. כמו כן, מבוצע תהליך ריענון אסטרטגי שנתי, במסגרתו נבחנות המגמות החיצוניות המרכזיות והשפעותיהן האפשריות על לאומי. הסיכון האסטרטגי מנוהל על ידי דירקטוריון והנהלת הבנק בסיוע חטיבת האסטרטגיה, דיגיטל ודאטה שהוקמה בספטמבר 2021 על מנת להתמודד עם האתגרים המתוארים לעיל.

סיכון אבטחת מידע וסייבר

לאומי ממשיך לקדם מתן שירותים פיננסיים באמצעות פלטפורמות דיגיטליות ומרחיב את השימוש בטכנולוגיות מתקדמות. כפועל יוצא, המרחב לתקיפות סייבר והחשיפה של לאומי להתממשות סיכוני סייבר גדלים בהתאמה.

ניהול הסיכון והגנת הסייבר מיושמים תוך השקעת משאבים רבים. המשאבים מושקעים באופן דיפרנציאלי ובהלימה לאסטרטגיה העסקית וסובלנות הסיכון.

במסגרת הפעילות לחיזוק הגנת הסייבר וניהול סיכוני הסייבר, גובשה מדיניות וסובלנות, נבנתה מפת סיכוני סייבר, מיושמות תכניות למזעור ויכולות התאוששות ומבוצעים תרגולי סייבר.

בלאומי פועל ה-Fusion Center, מרכז הגנת הסייבר, ובו מגוון של מומחי סייבר העוסקים בניטור, איסוף וניתוח מודיעין והתמודדות עם אירועים שתכליתו לאתר ולנטרל אירועים חריגים שעלולים לגרום נזק לבנק וללקוחותיו.

החיים לצד הקורונה מובילים לעלייה משמעותית בתקיפות סייבר על ארגונים פיננסיים בארץ ובעולם ועל גופי שרשרת האספקה של ארגונים אילו. מאפייני התקיפה מגוונים וביניהם תקיפות כופרה, עלייה בניסיונות פשינג והנדסה חברתית. החשיפה לסבירות התממשות אירוע סייבר עולה בין היתר כתוצאה משימוש גובר של לקוחות בערוצים דיגיטליים ומעבר לעבודה של עובדים וספקים מרחוק.

לאומי נוקט במספר צעדים להפחתת הסיכונים ובכלל זה: יישום בקרות מונעות ומגלות, ביצוע סקרי אבטחת מידע, הגברת הניטור לשם הסרת אתרים מתחזים, הידוק תהליכי ניהול ובקרת הרשאות והעלאת מודעות עובדים להנחיות אבטחת מידע.

במהלך התקופה המדווחת לא נתגלו אירועי סייבר שהשפיעו על הדוחות הכספיים של לאומי.

סיכון טכנולוגי

לאומי מייחס חשיבות רבה לכך שהתשתית הטכנולוגית המשרתת את לקוחותיו ועובדיו תאפשר זמינות ורציפות עסקית ותפעולית, ומשקיע לשם כך משאבים רבים. הבנק פועל על פי מדיניות מוצר חדש אשר מתווה את תהליכי ניהול הסיכונים הכרוכים בהכנסת מוצרים חדשים ובכלל זה יוזמות טכנולוגיות וחדשנות.

לאומי החל ביישום תכנית עסקית-טכנולוגית (תכנית מודרניזציה) לצורך השגת יעדיו העסקיים בשנים הבאות. התכנית מנוהלת במסגרת ממשל תאגידי הדוק.

למידע נוסף ראה סיכון טכנולוגיה וחדשנות בחלק 8 בהמשך הדוח.

סיכון רגולציה

קבוצת לאומי פועלת בסביבה רגולטורית מורכבת ורב תחומית. שינויים מהותיים ומתמשכים בתחומי רגולציה מגוונים מחייבים היערכות מתאימה ומתמשכת בפעילות הבנק.

הבנק פועל באופן שוטף, לניטור ואיתור הוראות הרגולציה הרלוונטיות לפעילותו, על מנת להבטיח את היערכותו לשינויים והעדכונים ברגולציה החלה עליו ולמגמות מהותיות המתהוות בתחום זה, והכל כחלק ממכלול הפעילות של הבנק וגיבוש מטרותיו העסקיות והאסטרטגיות. במסגרת זו פועל הבנק לניטור ואיתור הוראות רגולציה רלוונטיות בישראל. בנוסף, בתחום הרגולציה הבינלאומית, פועל הבנק לאיתור מידע רלוונטי בתחומים מוגדרים ולניתוח המידע על מנת לאתר רגולציה זרה ולזהות מגמות בינלאומיות בתחום פעילותן של רשויות רלוונטיות בארה"ב, האיחוד האירופי ואנגליה, אשר עשויות להשפיע על פעילות הבנק.

למידע נוסף ראה סיכון רגולציה בחלק 10 בהמשך הדוח.

סיכון ענף הבינוי והנדל"ן

ענף הבינוי והנדל"ן הינו תחום פעילות שבו לבנק חשיפת אשראי משמעותית.

הבנק פעל בשנת 2021 באופן אקטיבי להרחבת הייזום בתיק הנדל"ן, תוך מיקוד בסגמנט המגורים ובלקוחות נבחרים בעלי חוסן פיננסי גבוה.

הנדל"ן מוגדר על ידי הבנק כתחום ברמת סיכון מופחתת יחסית לענפי משק אחרים. הנ"ל נתמך בתחזיות המאקרו כלכליות, שיטת המימון והפיקוח ההדוק והגיבוי בביטחונות נדל"ן.

האשראי לענף הנדל"ן תואם את תיאבון הסיכון של הבנק לאור רמת הסיכון והתמחור ההולם. בשל כך ומתוך רצון להמשיך ולהיות דומיננטיים במימון ענף הנדל"ן הבנק פועל לניצול מיטבי ואפקטיבי של המגבלות הפנימיות והרגולטוריות בנושא.

המעקב אחר תיק האשראי בתחום הנדל"ן מבוצע באופן הדוק תוך ניטור המגמות בנתונים המאקרו כלכליים במשק וניטור התפתחות מאפייני הסיכון של סגמנט זה בבנק.

הסיכון לתחום הנדל"ן מנותח גם במסגרת תרחיש קיצון מערכתי שהבנק בוחן. במסגרת זו הפסדי האשראי מפולחים לפי ענפי המשנה ונבחנים אל מול תיאבון הסיכון.

בנוסף למגבלה הרגולטורית ובמטרה לנהל באופן אפקטיבי את התמהיל הפנימי של סיכון האשראי, מקפיד הבנק על פיזור בין אזורים גיאוגרפיים שבהם מוקמים הפרויקטים בהתאם לביקושים, ובין ענפי המשנה השונים.

בשל תנאי התחרות המתגברת, בוצעו בשנה האחרונה חלק מהעסקאות בפרמטרים מקלים יחסית לעסקאות דומות שבוצעו בעבר. יצוין כי עסקאות הנדל"ן מאושרות בתהליך חיתום מוקפד ותוך הגדרת הגנות מתאימות.

- בהתאם להנחיות בנק ישראל למערכת הבנקאית, הבנק הגדיר פרמטרים לעסקאות ב"סיכון מוגבר" בענף הבינוי והנדל"ן להן מבוצע ניטור רבעוני.
- הבנק בחן את חישוב הפרשה הקבוצתית בנדל"ן וביצע התאמה בהפרשה על מנת להביא בחשבון גידול מהיר בתיק האשראי והקלות מסוימות בתנאי החיתום.

סיכון סביבתי

סיכויי סביבה ואקלים מהווים חשיפה של הבנק לנזקים פוטנציאליים שעלולים להיגרם כתוצאה מאירועים או מתהליכים שקשורים לסביבה, לרבות שינויי אקלים.

סיכונים סביבתיים נובעים מחשיפה של הבנק לפעילויות שקיים פוטנציאל שיגרמו לנזקים סביבתיים או יושפעו מהם, כמו למשל: פליטות גזי חממה, יצירת פסולת, זיהום אוויר ומים, זיהום קרקע, הפחתת המגוון הביולוגי, בירוא יערות ואירועי מזג אוויר קיצוניים. נהוג לחלק את סיכונים סביבה ואקלים לשני סוגים: סיכונים פיזיים וסיכונים מעבר. הבנק חשוף בפני סיכונים אלה הן באופן ישיר והן באופן עקיף.

מכאן, לסיכונים הסביבתיים עשויה להיות השפעה פיננסית ושאינה פיננסית על הבנק כגון: סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון תפעולי, סיכון ציות, סיכון משפטי, סיכון רגולטורי, סיכון מוניטין וסיכון נזילות.

דירקטוריון הבנק רואה בניהול סיכונים סביבה ואקלים חלק בלתי נפרד מיעדי הבנק, הן לשם שמירה על יציבות הבנק והן לאור מרכזיותו וחשיבותו לכלכלה ולחברה הישראלית והן כהזדמנות עסקית-אסטרטגית.

כחלק ממימוש האסטרטגיה, הבנק פועל לזיהוי וקידום הזדמנויות עסקיות, מעודד ביצוע יוזמות ירוקות, פועל על מנת לפתח את הכלים והמומחיות לפיתוח מוצרים למימון פעילות ירוקה ולהשקיע במערכות חכמות לטובת שמירה ופיתוח הקיים.

הזדמנויות אלה כוללות, בין היתר:

- מתן אשראי עסקי למימון מיזמים ירוקים וחברות ירוקות
- השקעות ירוקות בנוסטר
- השקעות בחברות ופריקטים ירוקים באמצעות חברת הבת לאומי פרטנרס
- פיתוח פעילות המסחר בחוזים המשקפים פעילות ירוקה
- הבנק שוקל הזדמנויות נוספות, כגון הנפקת אג"ח ירוק

הבנק שואף לכך שבשנת 2030 הסכום הכולל של יוזמות אלה יהיה 35 מיליארד ש"ח. מדובר במידע צופה פני עתיד, שהתממשותו אינה ודאית ואינה בשליטתו של הבנק בלבד, בשים לב לכך שמדובר בתחום "מתפתח". בנוסף, הבנק עוסק בפיתוח מוצרים ירוקים והצעות ערך ירוקות עבור לקוחות קמעונאים ובוחן כיצד לסייע ללקוחותיו העסקיים במעבר לירוק.

הבנק גיבש בסיוע יועצים חיצוניים בינלאומיים תכנית עבודה רב שנתית לניהול סיכוני סביבה ואקלים בהיבטי ממשל תאגידי ושילוב ניהול סיכוני סביבה ואקלים כחלק בלתי נפרד מניהול הסיכונים בפעילויות השונות של הבנק, לרבות זיהוי וקידום הזדמנויות עסקיות. כאמור, הבנק מכיר בכך שזיהוי והערכת הסיכון הסביבתי הינו חלק מתהליך נאות של הערכת הסיכונים ופועל להטמעת נושא ניהול החשיפה לסיכון הסביבתי ובכלל זה סיכון אקלים (הסיכון הפיזי וסיכון המעבר), כמפורט:

- תיק האשראי -

- הרחבת מימון סביבתי - במסגרת תהליכי העבודה המוסדרים ניתן דגש להטמעת אינדיקטורים לזיהוי אשראי סביבתי בשיקולים העסקיים לצורך איתור הזדמנויות למימון. על מנת לחזק את שאיפת הבנק להרחבת מימון סביבתי נקבע יעד למימון סביבתי ארוך טווח לחטיבות השונות.

- ניהול סיכוני אשראי - הבנק פועל לזיהוי ומיפוי החשיפה לסיכונים סביבתיים לניהולם ולצמצומם במידת האפשר. מטרת המדיניות בנושא זה הינה לזיהוי הלוואים הפועלים בענפי משק בעלי פוטנציאל גבוה לסיכון לטובת קבלת החלטות אשראי פרטניות המושפעות גם מאופי ניהול הסיכון על ידי הלקוח ואופי העסקה.

- השקעות - הבנק פועל להסדרה ועיגון של מתודולוגיה לזיהוי ומיפוי ההשקעות הגדולות בעלות פוטנציאל חשיפה לסיכוני סביבה וזיהוי הזדמנויות עסקיות לקידום סביבה ירוקה לרבות שילוב שיקולים אלו בהשקעות חדשות.

- תפעול - הבנק רואה חשיבות בשמירה על סביבה ברת קיימא לצורך כך הבנק מחזיק מזה כעשור תקן איכות סביבה ISO 14001 ובמסגרת זאת מבוצע ניהול ובקרה אחר רגולציות הקשורות לסיכונים סביבתיים, לרבות בקרה חיצונית שנתית על ידי מכון התקנים.

במסגרת תכנית העבודה התפעולית של הבנק נכללים תהליכים לצמצום צריכת החשמל והרחבת השימוש ברכבים חסכוניים (היברידיים/חשמליים) בציי הרכב של הבנק אשר צפויה להביא לצמצום של 20% נוספים במדריך הפחמני עד שנת 2027.

הבנק עוקב כל העת אחר התפתחויות רגולטוריות, טכנולוגיות וחברתיות בתחום, לומד את הנושא ופועל להתאמת הכלים והמתודולוגיות לניהול הסיכון.

למידע נוסף ופירוט מדדי ESG עיקריים ראה סיכון סביבה ואקלים בחלק 9 בהמשך הדוח.

סיכון הבנקאות ההוגנת (Conduct)

סיכון הבנקאות ההוגנת הינו הסיכון שהתנהלות הבנק תוביל לתוצאה בלתי רצויה עבור לקוח בשל מתן שירות באופן לא הולם, מתן שירות שאינו מתאים או התנהלות בלתי הוגנת. בסיכון זה נכללת גם התנהגות לא ראויה המשפיעה על מהימנות השוק (MARKET INTEGRITY, אמון הציבור בפעילות המגזר הבנקאי). התממשות הסיכון עלול לגרום לבנק הפסדים הנובעים מתביעות משפטיות (לרבות תביעות ייצוגיות), מהטלת עיצומים או קנסות (בשל הפרת הוראות ציות אשר משיקות לנושאי הקונדקט) ו/או מנזקי מוניטין.

נמשכת מגמת הרגולציה הצרכנית בדגש על הוגנות (Conduct). במסגרת זו, מושם דגש על התאמת המוצרים הפיננסיים השונים לצרכי הלקוח, תוך מתן גילוי מירבי, שקיפות והוגנות.

הבנק מקפיד על התנהלות שקופה והוגנת במטרה להעניק ללקוחותיו שירותים ומוצרים בעלי ערך. עיקרון זה מקבל ביטוי בחזון הבנק - להוביל בנקאות יוזמת וחדשנית עבור הלקוח. כמו כן, תהליכי הייזום והמכירה כפופים לנהלים ולבקורות אשר מבטיחים התנהלות ראויה. תהליכים אלו נבחנים באופן שוטף, במטרה לשדרגם.

הבנק ממשיך לקדם מתן שירותים פיננסיים באמצעות פלטפורמות דיגיטליות ושימוש במודלים וההערכה היא שמהלך זה, בין יתרונותיו, יפחית את סיכון הבנקאות ההוגנת.

סיכון מאקרו-כלכלי

סיכון מאקרו-כלכלי הינו סיכון להכנסות ולהון הקבוצה הנובע מתנאים מאקרו כלכליים לרבות צמיחה כלכלית, סביבת ריבית נמוכה, יחסי הכח הפוליטיים בעולם והשפעתם על הסחר הבינלאומי.

משבר הקורונה עדיין מהווה סיכון מאקרו כלכלי גלובלי משמעותי השלכות המשבר על הכלכלה העולמית, ובמידה פחותה על הפעילות המקומית, וכן על עסקי הבנק עדיין עלולות להיות מהותיות. משבר זה עשוי להותיר כלכלות רבות ברחבי העולם עם חובות ריבוניים גדולים, התפתחות אשר עלולה להוות סיכון עתידי למידת היציבות בשווקים הפיננסיים. מדובר בפגיעה מהותית בפעילות העסקית של ענפים רגישים כמו תיירות, תעופה, פנאי, בידור, שירותי אוכל ועוד וכן השפעות עקיפות משמעותיות על מכלול רחב של ענפים בתחומי המסחר והשירותים וכן נדל"ן שאיננו למגורים.

מלבד סיכון הקורונה ישנם סיכונים הנובעים משינויי אקלים, וסיכונים גיאו-פוליטיים שונים, לרבות המשבר האוקראיני-רוסי בעת הנוכחית, המוסיפים לפוטנציאל לתנודתיות של תהליכים כלכליים גלובליים.

הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות שליליות בסביבה המאקרו כלכלית באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים, ובכלל זה עורך תרחישי קיצון אחידים לבקשת הפיקוח על הבנקים. כמו כן, מתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, לכשיידרש.

סקירת נכסי סיכון משוקלים (OV1)

	א	ב	ג
	31 בדצמבר 2021	30 בספטמבר 2021	31 בדצמבר 2021
	נכסי סיכון משוקלים		
	במיליוני ש"ח		
1	326,498	315,237	40,812
6	4,635	4,810	580
10	1,770	1,603	221
16	505	560	63
25	13,194	13,285	1,649
	346,602	335,495	43,325
20	5,592	5,111	699
24	22,582	22,393	2,823
27	374,776	362,999	46,847

(א) יחס הון רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש עד ליום 31 במרס 2020 הינם 10% ו-13.5% בהתאמה. ביום 31 במרס 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת שעה לצורך התמודדות עם משבר הקורונה לפיה יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינם 9% ו-12.5% בהתאמה. ליחס הון עצמי רובד 1 התווספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת הלואאות לדיור למעט הלואאות לדיור שניתנו בתקופת הוראת השעה. החל מיום 1 בינואר 2022, דרישות ההון המזעריות שחלות על הבנק הינן 10% ליחס הון עצמי רובד 1 (בתוספת דרישות ההון בגין יתרת הלואאות לדיור) ו-13.5% ליחס הון כולל.

(ב) סיכון אשראי אינו כולל סיכון אשראי של צד נגדי, התאמה בגין סיכון אשראי, סיכון סילוק, חשיפות איגוח וסכומים מתחת לספי הניכוי.

למידע על הקשר בין הדוחות הכספיים ובין החשיפות הפיקוחיות ראה תוספת א' לדוח זה.

מידע נוסף על נכסי סיכון משוקללים

תנועות בנכסי סיכון משוקללים

להלן מוצגות תנועות בנכסי הסיכון כתוצאה משינויים בתמהיל, באיכות אשראי ומסיבות אחרות אשר השפיעו על יתרם לצורך כימות דרישות ההון של הבנק:

תנועה בנכסי סיכון אשראי^(א)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2020	2021	
במיליוני ש"ח		
288,340	303,356	יתרת פתיחה
14,464	44,683	שינוי בעסקאות
(665)	1,012	ביטוח ערביות חוק מכר
551	193	שינויי דירוג
(2,647)	(2,033)	הפרשי שער
541	7	כניסה/יציאה מכשל
710	354	עסקאות נגזרים נטו
202	248	שינוי ב-CVA
777	(486)	מיסים נדחים
1,268	(1,202)	נכסים אחרים
(185)	470	אחר
303,356	346,602	יתרת סגירה

(א) התנועה כוללת סכומים הקשורים לסיכון אשראי, סיכון אשראי צד נגד, חשיפות איגוח וסכומים מתחת לספי הניכוי הכפופים למשקל סיכון 250%.

תנועה בנכסי סיכון שוק

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2020	2021	
במיליוני ש"ח		
5,008	5,313	יתרת פתיחה
(495)	766	סיכון ריבית - שינוי בפוזיציות הפתוחות
504	(608)	סיכון מט"ח - שינוי בפוזיציות הפתוחות - דולר, ליש"ט, אירו ויין
137	(100)	סיכון מניות - שינוי בחוזים עתידיים ובאופציות על מדדי מניות
159	221	סיכון אופציות - שינוי באופציות מטבע - שקל/מט"ח ומט"ח/מט"ח
5,313	5,592	יתרת סגירה

תנועה בנכסי סיכון תפעולי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2020	2021	
במיליוני ש"ח		
23,116	22,182	יתרת פתיחה
(934)	400	תנועה
22,182	22,582	יתרת סגירה

רכיבי נכסי הסיכון המשוקללים לפי פעילות עסקית

להלן מוצגת הקצאת רכיבי נכסי סיכון משוקללים לפי קווי פעילות עסקית, כפי שבאות לידי ביטוי בדיווח על מגזרי הפעילות של הבנק:

31 בדצמבר 2021											
סך הכל	פעילות בחו"ל		פעילות בישראל								
	סך הכל	מגזר אחר	ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים וזעירים	בנקאות פרטית	משקי בית		
במיליוני ש"ח											
346,602	28,718	317,884	16,405	23,610	599	110,776	35,777	49,479	331	80,907	סיכון אשראי
5,592	3	5,589	-	5,589	-	-	-	-	-	-	סיכון שוק
22,582	1,801	20,781	373	3,984	451	3,321	1,851	4,550	379	5,872	סיכון תפעולי
374,776	30,522	344,254	16,778	33,183	1,050	114,097	37,628	54,029	710	86,779	סך הכל נכסי סיכון
31 בדצמבר 2020											
סך הכל	פעילות בחו"ל		פעילות בישראל								
	סך הכל	מגזר אחר	ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים וזעירים	בנקאות פרטית	משקי בית		
במיליוני ש"ח											
303,356	25,964	277,392	17,500	19,232	237	91,661	30,956	44,378	275	73,153	סיכון אשראי
5,313	287	5,026	-	5,026	-	-	-	-	-	-	סיכון שוק
22,182	2,064	20,118	1,005	2,544	516	3,211	1,850	4,758	420	5,814	סיכון תפעולי
330,851	28,315	302,536	18,505	26,802	753	94,872	32,806	49,136	695	78,967	סך הכל נכסי סיכון

חלק 3 - הון
הרכב ההון הפיקוחי (CC1)

		31 בדצמבר 2020		31 בדצמבר 2021	
		סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה הפניה 202 בהתאם למאזן הפיקוחי לבאזל III	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה הפניה 202 בהתאם הון פיקוחי לבאזל III	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה הפניה 202 בהתאם הון פיקוחי לבאזל III	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה הפניה 202 בהתאם הון פיקוחי לבאזל III
במיליוני ש"ח					
הון עצמי רובד 1: מכשירים ועודפים					
1	-	7,225	-	7,225	הון מניות רגילות שהונפק על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1
2	-	33,178	-	37,209	עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן
3	-	(2,739)	-	(2,824)	רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי
4	-	295	-	300	מניות רגילות שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על ידי צד ג' (זכויות מינוט)
-	-	37,959	-	41,910	הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוחיות וניכויים					
6	-	150	-	178	מוניטין
8	-	-	-	-	מיסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי
9	-	13	-	23	רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההגון של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי
10	-	2,478	-	1,686	מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
-	-	(3,944)	-	(3,094)	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים
-	-	(1,952)	-	(1,303)	מזה: בגין חישוב בסיס הון על בסיס שיעור היוון ממוצע 8 רבעונים מחויבות פנסיונית
-	-	(286)	-	(104)	מזה: בגין השפעת תכניות ההתייעלות
-	-	(1,706)	-	(1,687)	מזה: הפחתת מרכיב מס שכר מנכס מס נדחה
-	-	(1,303)	-	(1,207)	סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
-	-	39,262	-	43,117	הון עצמי רובד 1
-	-	39,262	-	43,117	הון רובד 1
הון רובד 2: מכשירים והפרשות					
11	-	5,930	-	5,848	מכשירים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רובד 1) ופרמיה על מכשירים אלו
11	-	2,508	-	224	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
5	-	67	-	81	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'
-	-	67	-	81	מזה: מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 2
12	-	3,792	-	3,995	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס
-	-	12,297	-	10,148	הון רובד 2 לפני ניכויים
-	-	12,297	-	10,148	הון רובד 2
-	-	51,559	-	53,265	סך ההון

	31 בדצמבר 2021		31 בדצמבר 2020	
	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם למאזן הפיקוחי	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם למאזן הפיקוחי	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם למאזן הפיקוחי	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם למאזן הפיקוחי
סך הכל נכסי סיכון משוקללים בהתאם לטיפול שנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	-	-	-	-
מזה: נכסי מס נדחה אחרים	-	-	-	13
סך נכסי סיכון משוקללים	374,776	-	330,851	-
יחסי הון וכריות לשימור הון (באחוזים)				
61 הון עצמי רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)	11.50%	-	11.87%	-
62 הון רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)	11.50%	-	11.87%	-
63 ההון הכולל (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)	14.21%	-	15.58%	-
דרישות מזעריות שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים^(א)				
69 יחס הון עצמי רובד 1 מזערי שנקבע על ידי הפיקוח על הבנקים	9.19%	-	9.23%	-
71 יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי הפיקוח על הבנקים	12.50%	-	12.50%	-
סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)				
72 השקעות בהון של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה	688	-	690	14
73 השקעות בהון עצמי רובד 1 של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי, והן מתחת לסף ההפחתה	133	-	136	15
75 מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהם מתחת לסף ההפחתה	4,171	-	3,780	16
תקרה להכללת הפרשות ברובד 2				
76 הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה	3,995	-	4,507	-
77 התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית	4,333	-	3,792	-
מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר				
84 סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 2 הכפופים להוראות המעבר	224	-	2,508	-
85 סכום שנוכה מהון רובד 2 בשל התקרה	1,231	-	401	-

הערות:

(א) יחס הון רובד 1 המזערי הנדרש יחס ההון הכולל המזערי הנדרש עד ליום 31 במרס 2020 הינם 10%-13.5% בהתאמה. ביום 31 במרס 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת שעה לצורך התמודדות עם משבר הקורונה לפיה יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש יחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינם 9%-12.5% בהתאמה. ליחס הון רובד 1 התוספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיור למעט הלוואות לדיור שניתנו בתקופת הוראת השעה. נתונים בתקופות קודמות עודכנו בעקבות הבהרות הפיקוח על הבנקים כי דרישת הון הנוספת בגין הלוואות לדיור תתווסף ליחס הון רובד 1 בלבד. לפירוט נוסף על הוראת השעה להתמודדות עם משבר הקורונה ראה פרק מידע נוסף על הון והלימות הון להלן.

הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי

לגילוי על הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי ראה תוספת א' לדוח זה.

מידע נוסף על הון והלימות ההון

ההון המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ב-31 בדצמבר 2021 ב-4,610 מיליון ש"ח לעומת 37,664 מיליון ש"ח בסוף 2020.

השינוי בהון העצמי הושפע בעיקר, מהרווח לשנת 2021 ומהדיבידנד ששולם במהלך השנה.

הון זה מהווה בסיס לחישוב ההון הפיקוחי המשמש לחישוב יחס הלימות ההון של הבנק בתוספת מכשירים הוניים והתאמות פיקוחיות כפי שנקבע בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 של הפיקוח על הבנקים.

יחס הון למאזן ב-31 בדצמבר 2021 הגיע ל-6.3% בהשוואה ל-6.8% ב-31 בדצמבר 2020.

יחס הון עצמי רובד 1 ביום 31 בדצמבר 2021 הינו 11.50%, ירידה של כ-0.37% לעומת 31 בדצמבר 2020, וזאת בעיקר כתוצאה מהגידול בתיק האשראי, אשר הוביל לגידול בנכסי סיכון אשראי, לצד גידול בהון שנבע בעיקר מהרווח הנקי בניכוי דיבידנד.

מבנה ההון הפיקוחי

במאי 2013 פרסם הפיקוח על הבנקים את ההוראות הסופיות ליישום באזל 3 בישראל, וזאת על ידי תיקון הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 211-201 (להלן בפרק זה: "ההוראות"). הוראות אלה נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2014 בכפוף להוראות המעבר שנכללו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 של הפיקוח על הבנקים.

על פי הוראות אלו, רכיבי ההון בקבוצה לצורך חישוב הלימות ההון משויכים לשני רבדים:

1. הון רובד 1, הכולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף.
2. הון רובד 2.

סיכום הרבדים האלו מכונה "בסיס ההון לצורך הלימות ההון" או "ההון הפיקוחי" או "ההון הכולל".

הון עצמי רובד 1

הון עצמי רובד 1 (Common Equity Tier 1) כולל את ההון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בתוספת חלק מזכויות המיעוט (זכויות שאינן מקנות שליטה בהון של חברות בת שאוחדו) ובניכוי מוניטין, נכסים בלתי מוחשיים אחרים, והתאמות פיקוחיות וניכויים נוספים.

פירוט לגבי הדרישה הרגולטורית ליחס הון עצמי רובד 1 מוצג מופיע להלן בפסקת הלימות ההון.

בנוסף לאלו, נכללות התאמות להון עצמי רובד 1, אשר נובעות מיישום תכניות התייעלות תפעולית וכן מאופן חישוב ריבית ההיוון משמשת לחישוב ההתחייבות לזכויות עובדים, כמפורט בהמשך.

הון רובד 1

על פי הוראות הפיקוח על הבנקים, הון רובד 1 יכלול, בנוסף להון עצמי רובד 1, גם הון רובד 1 נוסף (Additional Tier 1), אשר מורכב ממכשירי הון העומדים בקריטריונים שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202.

יצוין כי עד כה לא נקבעה בישראל דרישה רגולטורית ליחס הון רובד 1 מזערי, ובקבוצת לאומי לא קיימים מכשירי הון רובד 1 נוסף.

הון רובד 2

הון רובד 2 (Tier 2) כולל בעיקר מכשירי הון ויתרת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי בכפוף לתקרה שנקבעה בהוראות.

לגבי מכשירי ההון שהיו כלולים בהון רובד 2 בתאריך 31 בדצמבר 2013, נקבעו הוראות מעבר ותקרת הכרה, כמפורט בהוראות, כך שהסכום המוכר בגינם בפועל הינו הנמוך מבין סכומם המופחת של המכשירים עצמם ותקרת הכרה, המתבססת על יתרת מכשירי ההון שהיו כלולים בהון רובד 2 ביום 31 בדצמבר 2013, אשר מופחתת בתחילת כל שנה ב-10% עד ליום 1 בינואר 2022. בשנת 2021 תקרת ההכרה הינה 10%.

מכשירי הון המונפקים מתחילת שנת 2014 נדרשים לעמוד בקריטריונים המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 לצורך הכללתם בהון. הקריטריונים העיקריים שעל המכשיר לכלול הינם: (1) מנגנון לספיגת הפסדי קרן על ידי המרה למניות רגילות או הפחתת המכשיר כאשר יחס הון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי יורד מ-5%; (2) סעיף הקובע שבהתרחש האירוע המכונן לאי-קיימות (כמוגדר בנספח ה' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202), יומר המכשיר באופן מיידי למניות רגילות או יימחק.

למידע בנוגע למכשירי הון רובד 2 שנפדו בשנת 2021 ראה פרק אגרות חוב, שטרי הון וכתבי התחייבויות נדחים בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

תיאור המאפיינים העיקריים של מכשירי הון פיקוחי שהונפקו מוצג באתר האינטרנט של הבנק בכתובת: www.leumi.co.il בפרק אודות <מידע כספי > גילוי לפי נדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים.

תנועה בהרכב ההון הפיקוחי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2020	2021	
במיליוני ש"ח		
הון עצמי רובד 1		
37,603	39,262	יתרה לתחילת התקופה
(13)	-	הנפקה שאינה במזומן
(237)	-	גידול (קיטון) בפרמיה
1,805	4,031	רווח נקי לתקופה בניכוי דיבידנד
(3)	(6)	קרנות עודפים בגין כלולות
534	(275)	רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות ניירות ערך זמינים למכירה
215	255	קרנות הון בגין הטבות לעובדים
24	(22)	גידול בקרנות הון (אחרות וכלולות)
(179)	(182)	השפעת תכניות ההתייעלות
(319)	(64)	השפעת המעבר לשיעור ההיוון של מחויבות פנסיונית לפי ממוצע נע של 8 רבעונים
(67)	(37)	תנועה בקרן הפרשי תרגום בגין חברות בנות
29	5	זכויות מיטוט
התאמות פיקוחיות וניכויים		
(2)	(28)	מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים
(188)	188	שינוי במיסים הנדחים כתוצאה מהיוון מחויבות פנסיונית לפי ממוצע נע
62	-	שינוי במיסים הנדחים כתוצאה מתכניות ההתייעלות
(2)	(10)	רווחים/הפסדים מצטברים כתוצאה משינויים בסיכון אשראי עצמי על התחייבויות פיננסיות לפי שווי הוגן
1,659	3,855	גידול נטו בהון עצמי רובד 1
39,262	43,117	יתרה לסוף התקופה
הון רובד 2		
11,987	12,297	יתרה לתחילת השנה
(1,855)	(2,284)	הפחתת כתבי התחייבות נדחים הכפופים להוראות המעבר
1,481	(82)	הנפקת כתבי התחייבות כשירים
(18)	14	זכויות מיטוט
702	203	תנועה בהפרשה הקבוצתית
310	(2,149)	גידול (קיטון) נטו בהון רובד 2
12,297	10,148	יתרה לסוף התקופה
51,559	53,265	סך ההון הכולל לסוף התקופה

ראה הערות בעמוד הבא.

הערות:

השינויים בהון רובד 1 בשנת 2021 נובעים בעיקר מרווח נקי לתקופה בניכוי דיבידנד בסך של 4,031 מיליון ש"ח, קיטון של 275 מיליון ש"ח בגין רווחים שטרם מומשו מהתאמות ניירות ערך זמינים למכירה וקיטון בניכוי מהון רובד 1 בגין מיסים נדחים בסך של 126 מיליון ש"ח. השינוי בהון רובד 2 נובע בעיקר מקיטון בסך 2,366 מיליון ש"ח במכשירי ההון הפיקוחיים הכשירים הנובע מפירעון מוקדם של סדרות 200+201 ומגידול בהפרשה הקבוצתית של 203 מיליון ש"ח. השינויים בהון רובד 1 בשנת 2020 נובעים בעיקר מרווח נקי לתקופה בניכוי דיבידנד בסך של 1,805 מיליון ש"ח, רווחים שטרם מומשו מהתאמות ניירות ערך זמינים למכירה בסך של 534 מיליון ש"ח, קיטון בהון בעקבות ירידה בפרמיה על רכישה עצמית של מניות בסך של 250 מיליון ש"ח, קיטון בקרנות נוספות בסך 205 מיליון ש"ח וגידול בניכוי בגין מיסים נדחים בסך 125 מיליון ש"ח. השינוי בהון רובד 2 נובע בעיקר מקיטון בסך 374 מיליון ש"ח במכשירי ההון הפיקוחיים הכשירים כתוצאה מקיטון בסך של 1,454 מיליון ש"ח בשל השפעת הירידה בתקרת ההכרה מ-30% ל-20% בגין מכשירים אלו אשר אינם כשירים עוד וכפופים להפחתה בהתאם להוראות המעברת, גידול בהון רובד 2 בשל הנפקת כתבי התחייבויות כשירים בסך של 2,411 מיליון ש"ח, ופדיון מוקדם בסדרה 400 בסך 926 מיליון ש"ח. כמו כן, היתרה בספרים של מכשירי ההון הפיקוחיים הכשירים הינה גבוהה יותר מהיתרה לפי הוראות המעבר ולכן הסכום המוכר להון רובד 2 קטן ב-401 מיליון ש"ח. מנגד, חלה עלייה בהון רובד 2 של כ-700 מיליון ש"ח בהפרשה הקבוצתית.

גישת התאגיד הבנקאי להערכת הלימות ההון

הבנק מיישם את ההוראות בנושא מדידה והלימות הון המבוססות על הוראות ועדת באזל 3, כפי שאומצו על ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 211-201 וכן במסגרת הנחיות ליישומן. הוראות ועדת באזל מחייבות ניהול הון במסגרת שלושה נדבכים:

- נדבך 1 - כולל את אופן חישוב דרישות ההון המזערי הפיקוחי בגין סיכון האשראי, הסיכון התפעולי וסיכון השוק. ביישום דרישות נדבך 1, הבנק מיישם את הגישה הסטנדרטית בנוגע לכלל החשיפות של הבנק וגישת החשיפה הנוכחית בנוגע לחשיפות צד נגדי.
- נדבך 2 - תהליך הערכה עצמית לנאותות הלימות ההון (ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process) מתווה את התהליכים הפנימיים בבנק המשמשים להערכת ההון הנדרש בגין מכלול הסיכונים, לרבות אלו שאינם מכוסים על ידי נדבך 1, כגון: ריכוזיות אשראי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי וסיכון פנסיוני. במקביל מבוצע תהליך סקירה על ידי הפיקוח על הבנקים.
- נדבך 3 - משמעת שוק. נדבך זה קובע את היקף המידע ואופן הצגתו במסגרת הדיווח לציבור בדבר הסיכונים שהבנק חשוף אליהם. במסגרת נדבך זה נדרשים גילויים שנכללים בדוח על הסיכונים.

יחסי ההון מחושבים כיחס שבין ההון לנכסי הסיכון המשוקללים. יחס הון עצמי רוברד 1 מחושב כיחס שבין סכום הון עצמי רוברד 1 לנכסי הסיכון המשוקללים, ויחס ההון הכולל מחושב כיחס שבין סכום ההון הכולל לנכסי הסיכון המשוקללים.

יעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי בנק ישראל

לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201 "מדידה והלימות הון - מבוא, תחולה וחישוב דרישות", תאגיד בנקאי גדול, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל, נדרש לעמוד ביחס הון עצמי רוברד 1 מזערי בשיעור של 10%, וביחס הון כולל מזערי בשיעור של 13.5% וזאת החל מיום 1 בינואר 2017. דרישה זו חלה על לאומי.

כמו כן, על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 "מגבלות למתן הלוואות לדיוור" התאגיד הבנקאי נדרש להגדיל את יעד הון עצמי רוברד 1, בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיוור. ביום 6 באוקטובר 2021, פרסם הפיקוח על הבנקים עדכון לקובץ שאלות ותשובות בנושא "מגבלות למתן הלוואות לדיוור", שבמסגרתו הובהר כי הדרישה להגדלת יעד ההון בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיוור מתייחסת ליעד הון עצמי רוברד 1 בלבד ואין חובה ליישמה גם ביחס ליעד ההון הכולל. בהתאם לכך, עודכן יחס ההון הכולל המזערי, הנדרש על ידי הפיקוח על הבנקים, בביאור 225 בדוח הדירקטוריון והנהלה ליום 31 בדצמבר 2021.

חוזר להתאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה) - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 250

ביום 31 במרס 2020 פרסם בנק ישראל חוזר בנושא התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה) (הוראה מספר 250) (להלן: הוראת השעה). בהתאם להוראת השעה, תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד שווה או עולה על 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, נדרש לעמוד ביחס הון עצמי רוברד 1 לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-9% וביחס הון כולל לנכסי סיכון משוקללים שלא יפחת מ-12.5% (חלף 10%-13.5% בהתאמה, עובר לפרסום החוזר). הוראה זו חלה על לאומי.

ביום 15 בנובמבר 2020, במסגרת הוראת השעה, פרסם בנק ישראל חוזר להתאמת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא "יחס המינוף", כך שתאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא 24% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5.5% (חלף 6% עובר לפרסום החוזר).

על רקע המשך התפתחות אירועי נגיף הקורונה והשלכותיו על הכלכלה בעולם ובישראל, החליט הפיקוח על הבנקים להאריך מעת לעת את תוקף הוראת השעה. ביום 27 בדצמבר 2021, פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר לפיו החל מיום 1 בינואר 2022 יפוג תוקף הוראת השעה למעט הוראות ספציפיות להן נקבע בהוראת השעה תוקף מאוחר יותר, וביום 18 בינואר 2022 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר נוסף לפיו הוחלט שלא לבטל את הוראת השעה אלא לשוב ולעדכנה.

על פי החוזרים, תוקף ההקלה ביעדי ההון הוא עד 31 בדצמבר 2023, ובלבד שיחסי ההון של התאגיד הבנקאי לא יפחתו מיחסי ההון ביום 31 בדצמבר 2021 או יחסי ההון המזעריים שחלים על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם. ליום 31 בדצמבר 2021, יחס הון עצמי רוברד 1 של לאומי הוא 11.50%, ויחס ההון הכולל הוא 14.21%, ולפיכך החל מיום 1 בינואר 2022 חלים על לאומי יעדי ההון המזעריים שחלו טרם הוראת השעה, קרי יחס הון עצמי רוברד 1 שלא יפחת מ-10%, ויחס הון כולל שלא יפחת מ-13.5%. עוד נקבע בחוזר כי בתקופה שעד יום 30 ביוני 2022, הפחתה ביחסי ההון של עד 0.3% לא תחשב כחריגה מיחסי ההון הנדרשים, בכפוף לתכנון הון מוקפד ושמרני ולדיווח לפיקוח על הבנקים.

בנוגע ליחס המינוף, תוקף ההקלה הוא עד 31 בדצמבר 2023, ובלבד שיחס המינוף לא יפחת מיחס המינוף ביום 30 ביוני 2022 או מיחס המינוף המזערי שחל על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם. עוד נקבע כי ניצול ההקלה לא יהווה חסם לחלוקת דיבידנד בכפוף לתכנון הון הכולל חזרה ליחס המינוף הנדרש.

במסגרת הוראת השעה נקבע כי בגין הלוואות לדיור אשר הועמדו בתקופה החל מיום 19 במרס 2020 ועד ליום 30 בספטמבר 2021, לא תחול דרישת ההון הנוספת בשיעור של 1% מיתרת הלוואה, הקבועה בסעיף 14א. להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 בנושא מגבלות למתן הלוואות לדיור. בהתאם לחוזר שפרסם הפיקוח על הבנקים ביום 30 בספטמבר 2021, החל מיום 1 באוקטובר 2021, נותרה ההקלה כאמור רק בהתייחס לדרישת ההון בגין הלוואות לדיור שלא לצורך רכישת זכות במקרקעין (הלוואות לכל מטרה). בהתאם, דרישת ההון הנוספת בגין יתרת הלוואות לדיור, ליום 31 בדצמבר 2021, הינה 0.19% במונחי יחס הון עצמי רוברד 1.

בהתאם, דרישות ההון המזעריות שחלו על הבנק ליום 31 בדצמבר 2021 הינן 9.19% ליחס הון עצמי רוברד 1 (כולל דרישת ההון בגין יתרת הלוואות לדיור) ו-12.50% ליחס ההון הכולל. החל מיום 1 בינואר 2022, דרישות ההון המזעריות שחלות על הבנק הינן 10% ליחס הון עצמי רוברד 1 (כולל דרישת ההון בגין יתרת הלוואות לדיור) ו-13.50% ליחס הון כולל.

תכנון ההון ויעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי הבנק

תכנון ההון בקבוצת לאומי משקף ראייה צופה פני עתיד של תיאבון ופרופיל הסיכון, האסטרטגיה העסקית והלימות ההון הנדרשת כתוצאה מכך. תכנון ההון מאושר על ידי ההנהלה ודירקטוריון הבנק ולוקח בחשבון את הצמיחה בפעילות של מרכזי הרווח השונים בקבוצה וגורמים נוספים המשפיעים על עמידת הבנק בדרישות ההון, כגון: תחזיות רווח, שינויים ברווח כולל אחר, התאמות פיקוחיות, השפעת הוראות מעבר ושיעור הגידול בנכסי הסיכון. תחזית יחסי ההון נבחנת גם תחת מבחני רגישות ותרחישי קיצון שונים.

מדיניות הקבוצה שאושרה על ידי הדירקטוריון הינה להחזיק רמת הלימות הון הגבוהה מהסף המזערי שיוגדר מעת לעת על ידי בנק ישראל ואשר לא תפחת משיעור ההון הנדרש לכיסוי הסיכונים כפי שהם מוערכים בתהליך ה-ICAAP. בנוסף, הוגדרו יעדי הון לעת אירוע תרחיש קיצון. לפירוט תהליך ה-ICAAP והשימוש במבחני קיצון, ראה פרק מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו בדוח זה.

במסגרת הליך הסקירה הפיקוחי, הנחה הפיקוח על הבנקים על קביעת יעדי הון פנימיים אשר יחלמו את פרופיל הסיכון של הבנק. בהמשך לכך, דירקטוריון הבנק אישר להגדיל את יעד ההון העצמי רוברד 1 הפנימי של הבנק באופן שמיים 31 בדצמבר 2017 יעמוד על 10.5%.

לאור האמור במכתב הפיקוח על הבנקים מיום 29 במרס 2020 ובהוראת השעה, ובהתאם להפחתה בדרישות הרגולטוריות המזעריות החלות על הבנקים בעקבות משבר הקורונה, כמפורט לעיל, החליט דירקטוריון הבנק ביום 16 באפריל 2020 לקבוע כי יעד הון עצמי רוברד 1 הפנימי יעמוד על 9.5% חלף 10.5%.

למידע נוסף ראה דיווח מידי מיום 16 באפריל 2020 (אסמכתא: 034294-01-2020).

לאור סיומן של ההקלות ביעדי ההון, החליט דירקטוריון הבנק ביום 8 במרס 2022, לעדכן את יעד הון עצמי רוברד 1 הפנימי ולהעלותו ל-10.5%, כפי שהיה טרם משבר הקורונה.

מדיניות חלוקת דיבידנד

מדיניות חלוקת הדיבידנד של הבנק, שאושרה על ידי דירקטוריון הבנק ביום 6 במרס 2019, קובעת כי מדי רבעון יחולק דיבידנד בגובה של עד 50% מהרווח הנקי של הבנק, בהתאם לדוחות הכספיים של הבנק לרבעון שחלף. זאת בכפוף, בין היתר, לכך שהבנק יעמוד ביעדי הלימות ההון שלו גם לאחר חלוקת הדיבידנד. חלוקת הדיבידנד בפועל כפופה להחלטות פרטניות של הדירקטוריון בטרם כל חלוקה, ובכפוף להוראות הדין שחלות על חלוקת דיבידנד ובכלל זה הוראות חוק החברות והוראות בנק ישראל.

במסגרת יישום מדיניות זו, ועד להחלטת הדירקטוריון מיום 16 באפריל 2020 להפסיק את חלוקת הדיבידנד ואת המשך ביצוע תכנית הרכישה העצמית של מניות הבנק על רקע פרוץ משבר הקורונה, נהג הבנק לחלק דיבידנד בגובה של 40% מהרווח הנקי הרבעוני ולבצע מעת לעת תכניות לרכישה עצמית של מניות.

בהתאם להנחיות הפיקוח בנוגע לחלוקת דיבידנדים במהלך משבר הקורונה, חילק הבנק בספטמבר 2021 סכום של 630 מיליון ש"ח השווה לכ-30% מרווחי שנת 2020, ובדצמבר 2021 חילק סכום של כ-1,367 מיליון ש"ח השווה לכ-30% מהרווח הנקי לתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021.

בחוזר הפיקוח מיום 27 בדצמבר 2021, בוטלו ההגבלות על חלוקת דיבידנדים ונקבע כי בהקשר זה, התאגידים הבנקאיים צריכים לנהוג בזהירות, כאשר הם בוחנים את המודל העסקי שלהם וכן להביא בחשבון כי עדיין קיימת רמה מסוימת של אי וודאות בשווקים, הנובעת בין היתר מהתפתחות מוטציות חדשות של הנגיף.

בהתאם, ביום 8 במרס 2022 אישר הדירקטוריון חלוקת דיבידנד בסך של כ-588 מיליון ש"ח, המהווים כ-40% מהרווח הנקי לרבעון הרביעי של שנת 2021, כפי שנהג לעשות מדי רבעון טרם משבר הקורונה. סכום הדיבידנד שאושר לכל מניה בת 1 ש"ח ע.נ. מהווה כ-40.481 אגורות. הדירקטוריון קבע את יום 29 במרס 2022 כיום הקובע לעניין תשלום הדיבידנד ואת יום 6 באפריל 2022 כיום התשלום.

פרטים בדבר דיבידנד ששולם

מועד ההכרזה	מועד תשלום	דיבידנד למניה	דיבידנד ששולם במזומן
		באגורות	במיליוני ש"ח
26 בפברואר 2020	23 במרס 2020	20.29	297
12 באוגוסט 2021	2 בספטמבר 2021	43.36	630
15 בנובמבר 2021	12 בדצמבר 2021	94.11	1,367

התאמות להון עצמי רובד 1

מדידת ההתחייבות בגין זכויות עובדים

התקינה בדבר זכויות עובדים אשר יושמה לראשונה בינואר 2015, הינה גורם המשפיע באופן מהותי על הון עצמי רובד 1 של לאומי. בעיקר בשל העובדה שמדידת ההתחייבות הינה בהתאם לריביות שוק והתנודתיות שמדידה מעין זו יוצרת בהון הפיקוחי של הבנק.

ביולי 2016 קיבל הבנק אישור פרטני מאת בנק ישראל לעניין אופן חישוב ריבית ההיוון שתשמש לחישוב ההתחייבות לזכויות עובדים לצורך מדידת ההון הפיקוחי. בהתאם לאישור, ריבית ההיוון מחושבת על פי ממוצע נע של תשואות השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח. השינוי מיושם החל מהדוחות הכספיים לתקופה שהסתיימה ביום 30 ביוני 2016.

ביום 13 בינואר 2020 התקבל אישור בנק ישראל להארכת תוקף האישור עד לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2024 (כולל).

שינוי השיטה ממתן את התנודתיות בהון הפיקוחי של הבנק הנובעת משינויים בריבית להיוון.

למידע נוסף בנוגע למתודולוגית ההיוון ראה פרק מדיניות חשבונאית ואומדנים בנושאים קריטיים בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2021.

הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית

בשנים 2016 ו-2017 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתבים בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" בכח אדם ובתחום הנדל"ן. על פי המכתבים, תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו, יקבל הקלה לפיה יוכל לפרוס את השפעתן של תכניות התייעלות על ההון הפיקוחי על פני חמש שנים בקו ישר. תוקף המכתבים הוארך עד ליום 31 בדצמבר 2021, במטרה לאפשר גיבוש תכניות התייעלות נוספות.

ביוני 2016 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות שעלותה הסתכמה בכ-438 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 31 בדצמבר 2021 יוחסו להון הפיקוחי 100% מעלויות תכנית זו.

ביולי 2017 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות נוספת שעלותה הסתכמה בכ-204 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 31 בדצמבר 2021 מיוחסים להון הפיקוחי 90% מעלויות תכנית זו.

במסגרת ההבנות הנוגעות להסכם הקיבוצי המיוחד שנחתם עם ארגון העובדים ביולי 2019, אישר דירקטוריון הבנק תכנית פרישה מרצון, שעלותה הסתכמה בכ-167 מיליון ש"ח (לאחר מס). נכון ליום 31 בדצמבר 2021 מיוחסים להון הפיקוחי 50% מעלויות תכנית זו.

שינויים רגולטוריים ונוספים במדידת דרישות ההון

התפתחויות בהוראות ועדת באזל לפיקוח על הבנקים בנוגע למדידת הלימות ההון

בשנת 2017 סיימה ועדת באזל לפיקוח על הבנקים את עבודתה לעדכון המסגרת הכוללת של "באזל 3" להלימות ההון. במסגרת העדכונים, אשר לעתים מקבלים את הכינוי "באזל 4", נקבעו עדכונים משמעותיים בנוגע לאופן החישוב של נכסי סיכון שבגינם נדרש לחשב את דרישות ההון בנדבך הראשון. בין היתר, נקבעו שינויים באופן החישוב של דרישות ההון על פי הגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי, נקבעה גישה סטנדרטית אחידה לגבי הסיכון התפעולי וכן נקבעו שינויים במסגרת מדידת סיכוני השוק. במרס 2020 פורסמה הודעה מטעם הגוף המפקח על ועדת באזל, שלפיה היישום של הסטנדרטים השונים הכלולים במסגרת העדכון הכוללת, יידחה בשנה ויחל ב-1 בינואר 2023. באיחוד האירופי צפויה דחיה של היישום לשנת 2025. בשלב זה, לא ידוע באיזה אופן ומתי יאומצו הוראות אלה על ידי הפיקוח על הבנקים בישראל.

חוזר לתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 - הגישה הסטנדרטית - סיכוני אשראי

ביום 26 בדצמבר 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 "הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי". במסגרת החוזר, הופחת משקל הסיכון המיוחס לחברות ביטוח, קופות גמל וקרנות נאמנות, והוא הושווה למשקל הסיכון המיוחס לתאגידי בנקאיים.

הוראות הנוגעות להקצאת הון בגין מכשירים פיננסיים נגזרים

באפריל 2019 הודיע הפיקוח על הבנקים על הכוונה להתחיל ליישם הנחיות של ועדת באזל משנת 2014 בנושא "הגישה הסטנדרטית לחישוב חשיפה לסיכון אשראי צד נגדי" (SA-CCR), וביום 1 בדצמבר 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר ליישום הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203A ו-208A. על פי חוזר זה, ועל פי חוזר נוסף שפורסם ביום 21 בפברואר 2022, תאריך היישום של הוראה 203A "טיפול בסיכון אשראי של צד נגדי" יהיה 1 ביולי 2022, ותאריך היישום של הוראה 208A "התאמת שווי בגין סיכון אשראי (CVA)" יהיה 1 בינואר 2025. ביום 7 בפברואר 2022 פרסם הפיקוח על הבנקים טיוטת חוזר הכוללת הבהרות שונות (שאלות ותשובות) להוראה 203A, וביום 3 במרץ 2022 פרסם הפיקוח על הבנקים טיוטת חוזר נוספת הכוללת התאמה של הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 בנושא "מדידה והלימות הון - הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי" ושל הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא "יחס המינוף" להוראה 203A. הבנק בוחן את ההשפעות של ההוראות האמורות וממשיך בהיערכותו ליישומן, בשלב זה לא ניתן לאמוד באופן מהימן את השפעתן הצפויה.

חוזר בנושא "הון פיקוחי - השפעת יישום כללי חשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים" לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299, וחוזר בנושא "הפסדי אשראי צפויים ממכשירים פיננסיים"

בדצמבר 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "הון פיקוחי - השפעת יישום כללי החשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים". במסגרת החוזר נקבעו הוראות מעבר שיחולו על השפעת האימוץ לראשונה של הכללים החדשים בנושא הפסדי אשראי צפויים וזאת על מנת להפחית השפעות בלתי צפויות של יישום הכללים על ההון הפיקוחי.

כמו כן, פרסם הפיקוח על הבנקים בפברואר 2021 חוזר בנושא "הפסדי אשראי צפויים ממכשירים פיננסיים", להתאמת מספר הוראות ניהול בנקאי תקין לכללים החדשים בנושא הפסדי אשראי צפויים. בין היתר, עודכנה הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 בנושא "מדידה והלימות הון - הון פיקוחי", כך שתאגידים בנקאיים ידרשו, החל מיום 1 בינואר 2022, לנכות מהון עצמי רוברד 1 סכומים בגין הלוואות לדיור שמסוגות לאורך זמן כהלוואות שאינן צוברות. במסגרת חוזר זה בוטלה, בין היתר, הדרישה לחישוב הפרשה קבוצתית בשיעור מזערי של 0.35% בגין הלוואות לדיור וכן בוטלה הדרישה לחישוב הפרשה מזערית לפי שיטת עומק הפיגור.

ההוראות החדשות ייושמו מיום 1 בינואר 2022. בהתאם להוראות המעבר שפרסם הפיקוח על הבנקים, אם כתוצאה מהיישום לראשונה יחול קיטון בהון עצמי רוברד 1 של הבנק, ניתן יהיה להוסיף באופן חלקי בהון עצמי רוברד 1 (כלומר להוסיף חזרה להון עצמי רוברד 1) את הקיטון בהון העצמי רוברד 1 שירשם במועד היישום לראשונה, וזאת על פני שלוש שנים (תוספת של 75% בשנת היישום לראשונה, עם קיטון של 25% מדי שנה, עד לתוספת של 0% ב-1 בינואר של שנת היישום הרביעית).

לשפעת יישום ההוראות החדשות על דוחותיו הכספיים של הבנק ראה ביאור 1.כ. בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2021.

להלן ניתוח רגישות לגורמים העיקריים המשפיעים על הלימות ההון של קבוצת לאומי:

- שינוי היקף נכסי סיכון - נכסי הסיכון של לאומי מסתכמים לסוף דצמבר 2021 בכ-374.8 מיליארד ש"ח. כל גידול של 1 מיליארד ש"ח בנכסי הסיכון, יקטין את יחס הון עצמי רוברד 1 בכ-0.03% ואת יחס הון כולל בכ-0.04%.
- שינוי הון עצמי רוברד 1 - הון עצמי רוברד 1 לסוף דצמבר 2021 מסתכם בכ-43.1 מיליארד ש"ח. קיטון ב-100 מיליון ש"ח בהון עצמי רוברד 1, יקטין את יחס הון עצמי רוברד 1 ויחס הון כולל בכ-0.02%.
- שינוי בשער החליפין - פיחות של 1% בשער החליפין של השקל מול כל המטבעות יקטין את יחס הון עצמי רוברד 1 ואת יחס ההון הכולל בכ-0.02%.
- התחייבויות בדבר זכויות עובדים - ההתחייבות האקטוארית לעובדים מהוונת על פי ממוצע נע של שמונה רבעונים של תשואות השוק המושפעות מעקום אג"ח ממשלת ישראל ומרווח אג"ח קונצרני AA בארה"ב. שינוי של 0.1% לאורך עקום הריבית להיוון, בהנחה שהעקום עולה ויורד בצורה אחידה, משמעותה השפעה מצטברת של כ-0.06% ביחס הון עצמי רוברד 1 וביחס ההון הכולל. מזה על פי חישוב ממוצע נע לשמונה רבעונים, השפעה של כ-0.01% ביחס הון עצמי רוברד 1 וביחס ההון הכולל, לרבעון השוטף.

להערכת הבנק בדבר ההשפעה הצפויה של השלמת הסכם המיזוג בין חברת הבת של לאומי בארה"ב (BLC) לבין Valley על יחסי ההון של לאומי, ראה להלן בפרק [חברות מוחזקות עיקריות](#) בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2021.

המידע הנ"ל לגבי הלימות ההון וניהולה מתייחס לפעולות עתידיות של הבנק, והוא בגדר "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה ראה פרק מידע צופה פני עתיד.

חלק 4 - יחס המינוף

יחס המינוף מחושב באחוזים ומוגדר כמדידת ההון הרגולטורי מחולק במדידת החשיפה. ההון הרגולטורי לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202, בהתאם להתאמות פיקוחיות לעניין חישוב ההון. מדידת החשיפה של תאגיד בנקאי היא סכום החשיפות המאזניות, החשיפות לנגזרים, החשיפות לעסקאות מימון ניירות ערך ופריטים חוץ מאזניים. יחס המינוף הינו מדד משלים ליחס ההון ומהווה מגבלה נוספת על רמת המינוף של המגזר הבנקאי.

יחס המינוף עשוי להיות מושפע מהשינויים בהון הרגולטורי של הבנק. בין היתר, בחישוב יחס המינוף הובאה בחשבון השפעה של יישום תכנית ההתייעלות והתאמות מיישום ריבית ההיוון המחושבת על פני ממוצע נע של תשואת השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח, בקשר להתחייבויות אקטואריות מסוימות.

השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1)

31 בדצמבר		
2020	2021	
במיליוני ש"ח		
556,035	656,454	1 סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
		התאמות בגין:
(6,797)	(1,515)	4 מכשירים פיננסיים נגזרים
44,377	52,789	6 פריטים חוץ מאזניים
3,923	3,397	7 אחרות
597,538	711,125	8 חשיפה לצורך יחס המינוף

יחס המינוף (LR2)

31 בדצמבר		
2020	2021	פריט
במיליוני ש"ח		
חשיפות מאזניות		
538,395	635,352	1 נכסים במאזן (למעט נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך, אך לרבות ביטחונות)
(276)	(178)	2 סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רוברד 1
538,119	635,174	3 סך חשיפות מאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך)
חשיפות בגין נגזרים		
2,127	1,776	4 עלות השחלוף הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
11,823	16,768	5 סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
(5,495)	(6,032)	7 ניכויים של נכסי חייבים בגין ביטחון משתנה במזומן שניתן בעסקאות בנגזרים
8,455	12,512	11 סך חשיפות בגין נגזרים
חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך		
3,114	2,473	12 נכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך (ללא קיזוזים), לאחר התאמות בגין עסקאות שמתופלות כמכירה חשבונאית
3,473	8,177	15 חשיפות בגין עסקאות כסוכן
6,587	10,650	16 סך חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
חשיפות חוץ מאזניות אחרות		
136,128	148,828	17 חשיפה חוץ מאזנית בערך נקוב ברוטו
(91,751)	(96,039)	18 התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי
44,377	52,789	19 פריטים חוץ מאזניים
הון וסך החשיפות		
39,262	43,117	20 הון רוברד 1 ^(א)
597,538	711,125	21 סך החשיפות ^(א)
יחס מינוף		
6.57%	6.06%	22 יחס המינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218

(א) נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכנית ההתייעלות לפי הוראות הפיקוח על הבנקים. ההשפעה של ההקלה בגין תכניות ההתייעלות על יחס המינוף ליום 31 בדצמבר 2021 המוערכת כ-0.01% נזקפת על פני 5 שנים בקו ישר ממועד תחילתן (0.05% ליום 31 בדצמבר 2020). לפרטים נוספים על השפעת הוראות המעבר וההתאמות בגין תכניות ההתייעלות ראה "הקלה בגין תכניות התייעלות תפעולית" בחלק 3 בדוח זה. כמו כן, בחישוב יחס המינוף הובאו בחשבון התאמות מיישום ריבית ההיוון המחושבת על פני ממוצע נט של תשואת השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח, בקשר להתחייבויות אקטואריות מסוימות.

למידע נוסף בנושא הלימות הון ומינוף ראה ביאור 225 בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2021.

למידע נוסף אודות התאמות להוראת השעה בנושא יחס המינוף, ראה סעיף התאמות להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 250 לעיל.

יחס המינוף ב-31 בדצמבר 2021 הינו 6.06%, ירידה של כ-0.51% לעומת 31 בדצמבר 2020.

הירידה ביחס המינוף נובעת מגידול משמעותי בהיקף המאזן, בעיקר כתוצאה מגידול של כ-61 מיליארד ש"ח במזומנים ופיקדונות בבנקים וכ-48 מיליארד ש"ח באשראי לציבור נטו. ירידה זו קוזזה חלקית על ידי גידול בהון רוברד 1, אשר עלה בעיקר כתוצאה מגידול ברווח הנקי בניכוי דיבידנד.

חלק 5 - סיכון אשראי

מידע כללי על איכות סיכון אשראי (CRA)

אשראי הינו פעילות ליבה מרכזית של הבנק והקבוצה, המתקיימת באופן מבוזר במספר קווי עסקים.

סיכון האשראי הינו סיכון של הבנק להפסד כתוצאה מהאפשרות שצד נגדי לא יעמוד בהחייבויותיו כלפי התאגיד הבנקאי כפי שסוכמו.

פעילויות היוצרות סיכון אשראי כוללות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות: אשראי לציבור, אשראי לבנקים, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים, השקעות באגרות חוב וחשיפות בגין פעילות בנגזרים.

הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול סיכון האשראי בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 בנושא ניהול סיכון אשראי, ניהול בנקאי תקין מספר 311A בנושא ניהול אשראי צרכני ובהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314 בנושא הערכה נאותה של סיכונים אשראי ומדידה נאותה של חובות, ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדירקטוריון. כמו כן, הבנק מקפיד על ניהול הסיכון בהתאם להנחיות ודרישות נוספות שנכללות בהוראות הפיקוח על הבנקים תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה".

במסגרת ניהול סיכונים אשראי מנטר הבנק את איכות תיק האשראי, לרבות נאותות כוללת של ההפרשה להפסדי אשראי לכיסוי ההפסדים הגלומים בתיק האשראי, ריכוזיות תיק האשראי ופעילות לפי מוצרים עיקריים, כגון: אשראי לענף בינוי ונדל"ן, הלוואות לדיר, אשראי לאנשים פרטיים ואשראי ממונף.

מסמך מדיניות האשראי של הבנק מבטא את תיאבון הסיכון בתחום זה ונמצא בהלימה לאסטרטגיה של הבנק.

סקירה על החשיפה לסיכונים אשראי ותמונת מצב ביחס לעמידה במגבלות הפנימיות והרגולטוריות מובאת בפני ההנהלה והדירקטוריון לפחות אחת לרבעון.

מסמך מדיניות האשראי של הבנק מהווה נדבך מרכזי בניהול האשראי בבנק נגזר מתיאבון הסיכון הכללי של הקבוצה כפי שבא לידי ביטוי בתוכניות העבודה הרב שנתיות, האסטרטגיה וגבולות המיקוד העסקי. בנוסף, כולל מסמך זה סט מגבלות פנימיות ורגולטוריות בתחום האשראי שמוגדרות ומנוהלות ברמה הקבוצתית, זאת לצד הנהלים הפנימיים הקיימים לזיהוי, מדידה, מעקב, פיקוח ובקרה אחר סיכון האשראי. מדיניות האשראי והנהלים הפנימיים הקיימים מתייחסים לסיכונים האשראי בכל הפעילויות בבנק וחלים על האשראי הבודד ועל תיק האשראי בכללותו.

העקרונות המנחים של מדיניות הבנק בתחום האשראי:

- שמירה על מנהל תקין: כללי האתיקה, ההוגנות, גילוי נאות ושקיפות ובכלל זה עמידה בהוראות הרגולציה.
- מיקוד החשיפות בפעילויות לגביהן קיימת בבנק המומחיות הנדרשת לאמידה וניהול של הסיכונים הגלומים בהן.
- חלוקת הטיפול בלקוחות בין קווי עסקים בהתאם למאפיינים שונים.
- קיום הפרדה בין היחידה הנוטלת סיכון לבין יחידה עצמאית המבצעת בקרה על הסיכון ועל ניהול הסיכון.
- כל גורם בבנק היוצר חשיפה לסיכון אשראי, מחויב להיות מודע לסיכונים בתחום פעילותו ואחראי לניהולם השוטף, בכלל זה, בתחום הציות.
- ראייה כוללת של הלקוח/קבוצה כולל רמת סיכון האשראי בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 313.
- ביצוע מעקב שוטף ותקופתי אחר חשיפות האשראי במטרה לזהות חולשות, מוקדם ככל שניתן, ולהיערך בהתאם.
- הערכת סיכון האשראי בצורה כמותית, תוך קביעת דירוג סיכון פנימי לכל לקוח.
- קביעת מגבלות כמותיות פנימיות וניהול מעקב שוטף אחר העמידה בהן.
- קביעת מתווה היוצר הבחנה בין סוגי פעילויות וענפי משק במסגרתו מוגדרות קטגוריות על פי רמות סיכון שונות.
- קביעת כללי החיתום כוללת, בין היתר:
 - מאפיינים נדרשים מלווה לצורך אישור אשראי ובכלל זה: הערכת כושר החזר, דירוג אשראי פנימי, ניסיון עסקי, נתונים כספיים ותנאים שונים שעל בסיסם יסכים הבנק להעמיד אשראי (כגון: שיעור מימון, סכום חשיפה מירבי לחשיפה וביטחונות מקובלים) ובמקרים הרלוונטיים מידע ממאגר אשראי.
 - מדרג סמכויות אשראי הכולל גם הגדרת סמכויות לאישורים חריגים, לרבות מרכיב התמחור.
 - העוסקים בתחום האשראי עוברים הכשרות והדרכות בתחום האשראי.

במהלך שנת 2021 בוצעו התאמות בניהול סיכון האשראי ובתיאבון הסיכון. לא חלו שינויים מהותיים בשנת 2021 במבנה הממשל התאגידי הקשור לסיכון אשראי.

מדיניות האשראי בחברות הבנות

מסמך מדיניות האשראי הקבוצתי, מהווה מסמך "על" ומתווה את עקרונות העל למסגרת המדיניות של הבנק בארץ ובשולחות הבנק באנגליה ובארה"ב³. מדיניות זו מושתתת בעיקרה על מדיניות הבנק בארץ. בכל אחת משלוחות הבנק בחו"ל קיים מסמך מדיניות אשראי המבוסס על עקרונות העל במסמך המדיניות הקבוצתי, והמאושרת על ידי הדירקטוריון של חברת הבת. מסמכי המדיניות נסקרים גם על ידי החטיבה לניהול סיכונים בארץ, תוך בחינת התאמתם למדיניות הקבוצתית. כמו בחברת האם, גם בשלוחות בחו"ל מבוססת מדיניות האשראי על עקרונות מנחים לחיתום וניהול האשראי של הלקוח הבודד ולקביעת מגבלות וניהול הסגמנטים ברמה האגרגטיבית.

מבנה הממשל התאגידי ואחריות ניהול סיכונים אשראי

בנוסף למידע אודות מבנה הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק המתואר בפרק "מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו", להלן מידע נוסף בנוגע לניהול סיכון האשראי:

תהליך הבקרה וניהול סיכונים האשראי מבוצע על ידי שלושה "קווי הגנה" נפרדים.

קו ההגנה הראשון - קווי העסקים

בקו ההגנה הראשון פועלות היחידות העסקיות בקווי העסקים השונים ויחידות ייעודיות המטפלות בניהול סיכונים אשראי ביחידה העסקית, לרבות יחידות ייעודיות ללווים בקשיים (מרכז "חובות בעייתיים" הכפוף לחטיבה הבנקאית ואגף אשראים מיוחדים הכפוף לחטיבה העסקית).

קו ההגנה השני - החטיבה לניהול הסיכונים ומערך החשבונאות.

• חטיבה לניהול סיכונים פועלות שלוש יחידות המרכזות את הטיפול בסיכונים אשראי בהתאם לתחום האחריות המוגדר להן:

1. **מערך סיכונים אשראי** - נושא באחריות כוללת בהתאם לדרישות הרגולטוריות לעניין הבחינה הפרטנית (העסקה הבודדת) לרבות סיווגי אשראי והפרשות, ועוגן מקצועי לטיפול בהיבטים רוחביים של מדיניות וניהול סיכונים אשראי (גיבוש מדיניות האשראי ובכלל זה, סמכויות אשראי, קביעת מגבלות פנימיות, בקרת אשראי, ניתוח הסיכונים בתיק האשראי בראייה קבוצתית ודיווח רבעוני שוטף להנהלת הבנק ולדירקטוריון הבנק, פיקוח ובקרה על ניהול סיכון האשראי בשלוחות חו"ל וביצוע תרחישי קיצון באשראי).

2. **אגף סיכונים שוק, מודלים ו-ERM** - נושא באחריות הכוללת לתיקופם של המודלים הפנימיים לדירוג הסיכון האשראי בבנק ובחברות הבנות.

3. **מערך הציות** - מהווה עוגן מקצועי לקביעת המתווה לבחינת היבטי ציות הקשורים לסיכונים אשראי ועיגונם במדיניות האשראי ובהתייחסות הנדרשת במצגים לוועדת אשראי.

מערך החשבונאות - משמש כעוגן מקצועי להבנה וניתוח של חידושים והבהרות רגולטוריות רלוונטיות. במסגרת זו במקרים מורכבים משמשת כמקור ידע מקצועי לגיבוש החלטות בתחום הפרשות והסיווגים באשראי.

קו ההגנה השלישי - ביקורת פנימית

הביקורת הפנימית מבצעת ביקורת בלתי תלויה ואובייקטיבית תוך אתגור של הבקורות, התהליכים, והמערכות הממוכנות בתאגיד הבנקאי. הביקורת מתבצעת לרוב בדיעבד, על קו ההגנה הראשון והשני תוך יידוא יישום ההנחיות של ההנהלה והדירקטוריון.

כלים לניהול סיכון אשראי - מערכות למדידת סיכונים

בניהול סיכון האשראי נעשה שימוש במודלים כמותיים לדירוג פנימי של סיכון הלווים ולהערכה ומעקב אחר הסיכון ברמת התיק. הדירוג הפנימי של הלווים הינו נדבך מרכזי בתהליך קבלת החלטות באשראי ובמעקב אחר איכותו לאורך זמן.

שני כלים עיקריים משמשים את הבנק באמידת הדירוג הפנימי של הלווים:

- מערכת דירוג המיועדת ללקוחות קמעונאיים (לרבות הלוואות לדירוג) המבוססת בין השאר על מאפייני פעילות הלקוח בחשבון לאורך זמן.
 - מערכת דירוג המיועדת ללווים עסקיים-מסחריים המבוססת על שאלוני מומחה מובנים.
- המודלים שעל פיהם מבוצע הדירוג במערכות הנ"ל מנוטרים באופן שוטף ומתוקפים.

³ המדיניות הקבוצתית כאמור תחול על בלוס"א עד להשלמת עסקת המיזוג עם VALLEY כמפורט בדיווח על העסקה.

הסיכון ברמת התיק הכולל של הקבוצה מנוטר על ידי מערך סיכוני אשראי. דוח חשיפות רבעוני הכולל את פרוט המגמות והשינויים ופרוט העמידה במגבלות פנימיות ורגולטוריות מובא לדיון בפני הנהלת הבנק, ועדת האשראי של הדירקטוריון וועדת הסיכונים של הדירקטוריון. הנ"ל בנוסף לניתוחים שונים נוספים של סגמנטים בתיק האשראי וביצוע תרחישי קיצון.

השפעת משבר הקורונה על סיכון האשראי

התרחבות הפעילות הכלכלית במשק נמשכה גם ברבעון הרביעי על רקע שיעורי ההתחסנות, התווספות של תרופות לטיפול בתסמינים וצמצום התחלואה הקשה. אם כי, קיים פער במידת ההתאוששות בין הענפים שנפגעו מהמשבר באופן משמעותי ביותר לשאר ענפי המשק.

במהלך שנת 2021 נרשמה מגמה של שיפור בשוק העבודה, תוך ירידה בשיעור האבטלה.

שיעור האבטלה בהגדרה הרגילה (בלתי מועסקים) היה בסוף 2021 עדיין גבוה מזה שהיה טרום המשבר, אם כי נתוני חודש ינואר 2022 מלמדים על ירידה לרמה הדומה לזו שהייתה טרום המשבר.

שיעור האבטלה בהגדרה ה"רחבה" (הכוללת מלבד בלתי מועסקים גם עובדים הנעדרים זמנית מהעבודה מסיבות הקשורות בקורונה וכן עובדים אשר לא משתתפים בכח העבודה ופוטרו ממרס 2020) אותו מפרסמת הלמ"ס מאז ראשית המגיפה, הצביע במהלך שנת 2021 על מגמה של שיפור תוך ירידה בשיעור האבטלה. בחודש ינואר 2022 הסתכם שיעור זה בכ-5.6%, הנתון הנמוך ביותר מאז פרוץ המגיפה.

על רקע אופיו המתמשך של המשבר, הסיכון לפגיעה נוספת בפעילות העסקית מההיבט האפידמיולוגי עדיין קיים, נוכח ירידת "הזיכרון החיסוני" והופעתם של וריאנטים. אולם, מדובר בסיכון נמוך יותר לעומת ראשית המשבר, הודות לידע ולניסיון שנצברו בהתאמת המשק לפעילות בתקופות של עלייה בתחלואה ולאור שיעורי ההתחסנות, התרופות וצמצום התחלואה כאמור לעיל.

ראוי לציין כי רוב הלקוחות העסקיים והפרטיים להם נדחו חלויות, חזרו, בשלב זה, לשלם באופן סדיר.

הבנק ממשיך לבחון את הדרכים למתן סיוע ללקוחותיו שנקלעו למשבר זמני ואשר להערכת הבנק יצלחו את המשבר.

במסגרת זו מחודדים באופן שוטף דגשים בהעמדת אשראי ומתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר מוקדי סיכון והתפתחויות בשוק, תוך היערכות והתאמת הפעילות.

לידע נוסף אודות השפעת משבר הקורונה ראה פרוט בפרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2021

ההכנסה מהפסדי אשראי בשנת 2021 הסתכמה בכ-812 מיליון ש"ח מתוכה סך של כ-486 מיליון ש"ח בהפרשה הפרטנית וסך של כ-326 מיליון ש"ח בהפרשה הקבוצתית. הכנסות אלו הושפעו באופן מהותי מגביות, מהירידה במצב התחלואה, משיפור בפרמטרים המקרו כלכליים ומההתרחבות הכלכלית במשק בשנת 2021. ההפרשה להפסדי אשראי מהווה אומדן המבוסס על שיקול דעת משמעותי שהופעל בתקופה המדווחת בסביבה משתנה.

תהליך ההפרשה כולל שלושה שלבים מרכזיים, אשר הותאמו לנסיבות משבר הקורונה:

- זיהוי ואיתור לווים בעלי אינדיקטורים שליליים, לרבות לווים אשר נפגעו ממשבר הקורונה, או פועלים בענפי משק אשר חשופים יותר להשפעות השליליות של המשבר. הבנק שם דגש רב על תהליכי חיתום אשראי קפדניים ופעילויות הניטור והליווי על מנת להבין את התפתחות הסיכונים הגלומים בתיק האשראי, להיערך מבעוד מועד ולבצע התאמות נדרשות. בתוך כך, עורך הבנק בחינה זהירה של הצורך להחמיר את דירוג הסיכון והסיווג של חובות שעלולים להיות מושפעים לרעה מהמשבר.
- ביצוע הוצאות להפסדי אשראי ביחס לחובות פגומים ברמה הפרטנית (Individual).
- ביצוע ובחינה של הפרשות המבטאות את ההפסד הצפוי לבנק ברמה הקבוצתית (Collective). במסגרת זו, מתבסס הבנק על מידע קיימים בידיו, כגון: היקף המחיקות, פרופיל הסיכון של ענף המשק, סיווג החוב, תיאבון הסיכון, תנאי הכלכלה וכיו"ב. בתהליך זה מושם דגש על השינוי במאפייני הסיכון של הלקוחות ושל ענפי המשק השונים ובהערכות הכלכליות, בהתייחס, בין היתר, לשיעור האבטלה והצמיחה. החמרה בכל אחד מפרמטרים אלה עלולה להביא להגדלת ההפרשה להפסדי אשראי, ולהפך. במהלך שנת 2021 ניכרה מגמה של שיפור תוך ירידה בשיעור האבטלה. בחודש דצמבר 2021, כ-262 אלף עובדים (כ-6.0% מכח העבודה) מצויים בהגדרה הרחבה של שיעור האבטלה. זאת, לעומת כ-537 אלף עובדים (כ-12.9% מכח העבודה) בחודש דצמבר 2020. הירידה בהיקף האבטלה הרחבה במהלך שנת 2021 חלה על רקע חזרתו של המשק לפעילות, במקביל להסרה של מרבית הגבלות הקורונה, התפתחות אשר תרמה להגדלה משמעותית בכיקוש לעובדים. המשק הישראלי צמח בכ-8.1% בשנת 2021. מדובר בצמיחה מהירה לאחר התכווצות התוצר בשיעור של 2.2% בשנת 2020. ההאצה המשמעותית בצמיחה משקפת גידול ניכר בצריכה הפרטית. לפיכך, הצמיחה מהירה לצד הירידה בשיעור האבטלה, המשקפים את הסתגלותם של מרבית ענפי המשק לשגרת פעילות בתקופת קורונה, מצמצמים, את פגיעותו של המשק להיקף התחלואה, ביחס למצב ברבעונים קודמים.

- במסגרת תהליך כימות הפרשה חושבו תרחישים המייצגים נסיבות ומצבים אשר לדעת ההנהלה הינם במנעד הסבירות, להם יוחסו משקלות לצורך כימות האומדן הטוב ביותר. יודגש כי בעטייה של אי הוודאות שהצטמצמה אך עדיין אופפת את הנסיבות הנוכחיות - ובהתאם - הקושי שהצטמצם אך עדיין קיים בזיהוי, הכרה ומדידה של הפסדי האשראי, אומדן הפסדי האשראי בצל המשבר הינו תוצאה של הנחות והערכות אשר בשלב זה נראות מעודדות יותר. במקביל, השפעות הצעדים ותוכניות הסיוע שאושרו בתחילת המשבר הולכות ומתפוגגות, והבנק לא צופה שתהיה להן השפעה שלילית משמעותית על סיכון האשראי, לאור הצטברות אינדיקציות חיוביות בקשר עם האוכלוסיית שנהנו מתוכניות הסיוע הנ"ל הן בקרב משקי הבית והן בקרב הלווים העסקיים כגון: שיעורם הגבוה של הלווים שחזרו לשלם לאחר תקופת הדחיות, שיעורם הנמוך של הלווים שנכנסו לפיגור מקרב אוכלוסיית הלווים שחזרו לשלם, שיעורם הגבוה של לווים שהועמדה להם הלוואה בערכות מדינה שהחלו בהחזר האשראי, שיעור הלווים הנמוך שנכנסו לפיגור מקרב אוכלוסייה זו וכיוצא באלה.

לאור אופיו המתמשך של המשבר, הבנק המשיך לבחון במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2021 את הפרמטרים המרכזיים בתהליך ההפרשה וביצע את העדכונים שנמצאו מתאימים, תוך מתן משקל הן להתפתחויות שנסקרו לעיל והן להערכות לפיהן הסיכון לפגיעה חדשה נוספת בפעילות העסקית מההיבט האפידמיולוגי קטן מבעבר, הודות לאחוזי ההתחסנות הגבוהים באוכלוסייה ולהתאמת המשק לפעילות בתקופת עלייה בתחלואה. שינויים נוספים בהערכות, באומדנים ובתחזיות של ההנהלה יכולים להשפיע על ההפרשה להפסדי אשראי.

הערכות ותחזיות כלכליות ואחרות באשר למשך המשבר וחומרתו עלולות להשתנות, ולפיכך נתונות בחוסר וודאות. משכך, קשה להעריך או לצפות כיצד ישתנה מצב הלקוחות והתנהגותם.

קשה להעריך כיצד שינויים פוטנציאליים במשתנה כלשהו עלולים להשפיע על ההפרשה להפסדי אשראי בכללותה, הואיל וההנהלה מתחשבת במנעד רחב של גורמים, מדדים ואינדיקטורים בתהליך גיבוש האומדן. ייתכן ששינויים במשתנים אלה לא יחולו באותו שיעור, או לא יהיו עקביים בהשפעתם על הרכיבים השונים של תיק האשראי. יתר על כן, שינויים עתידיים באומדן ההפרשה להפסדי אשראי יכולים לנבוע מגורמים שונים ומגוונים, כגון שינויים ביתרות האשראי, תמהיל האשראי הענפי, איכות הלווים, מחיקות, סיווגים חשבונאיים וכיוצא באלה.

למרות האמור לעיל, על מנת להמחיש את רגישות ההפרשה וכדי לבחון את ההשפעה האלטרנטיבית של הנחות והערכות אחרות, השתמש הבנק בתרחישים השונים אשר גובשו לצורך בסיס האומדן, והשווה אותם ליתרת ההפרשה שהוכרה במועד המאזן וכומתה על בסיס הקצאת משקלות לתרחישים אלה. במסגרת זו, הניח הבנק שבתרחיש אופטימי היקף הלקוחות החשופים למשבר אשר יחוו התדרדרות שתביא להחמרת סיווגם ו/או שיעור ההפרשה בגינם יהיה נמוך יותר ביחס לאומדנים בתרחיש הבסיס וזאת בהתבסס על שורה של משתנים שונים כמתואר לעיל, נסיבות שעשויות להיות מלוות בשיעור אבטלה נמוך מזה הקיים בהערכות הבסיס לצד שיעור צמיחה בשיעור גבוה יותר מזה שבהערכות הבסיס. מאידך, הניח הבנק באופן אלטרנטיבי כי בתרחיש פסימי היקף הלקוחות החשופים למשבר אשר יחוו התדרדרות שתביא להחמרת סיווגם ו/או שיעור ההפרשה בגינם יהיה גבוה יותר ביחס לאומדנים בתרחיש הבסיס בהתבסס על משתנים שונים כמתואר לעיל, נסיבות שעלולות להיות מלוות בשיעור אבטלה על פי הגדרתו הרחבה, אשר עשוי לעמוד על שיעור חד ספרתי בממוצע שנתי הגבוה מזה שבתרחיש הבסיס, לצד שיעור צמיחה נמוך יותר ביחס להערכות הבסיס. הבנק השווה את תוצאות שני התרחישים האלטרנטיביים המתוארים לעיל ליתרת ההפרשה להפסדי אשראי שהוכרה בדוחותיו הכספיים ליום 31 בדצמבר 2021. מבלי להתחשב בהשפעות של קיזוז או קורלציה, ההשפעה של האמור לעיל, באופן היפותטי, עשויה להביא להקטנה או להגדלה של ההפרשה להפסדי אשראי בכ-0.1 או ב-0.2 מיליארד ש"ח, בהתאמה, כתלות בהנחות התרחיש.

ניתוח זה הינו סובייקטיבי ואינו מיועד, או מתיימר, להעריך שינויים עתידיים בהפרשה להפסדי אשראי מסיבות רבות, ביניהן:

- השפעות השינויים עלולות שלא להתנהג באופן ליניארי.
- קיימים קשרי גומלין, אשר עשויים להיות מהותיים, בין השינויים.
- המשבר השפיע על תחומים רבים במהירות, בעוצמה ובדפוס שלא נראו באחרונה בהיסטוריה, ולכן חוסר הוודאות מעיב על כל תהליך אמידה.
- שינויים משמעותיים בחומרת המשבר ובמשכו, המצב האפידמיולוגי, הופעתם של וריאנטים חדשים, ההשפעות של התמיכה הממשלתית, התפתחויות במישור הבריאותי ומהירות ההתאוששות יכולים להשפיע באופן משמעותי על אומדני ההפרשה, ללא קשר לרגישויות שהומחשו לעיל.
- קיום הפגיעה הכלכלית ויכולת הלקוח להתמודד עמה תלויים בגורמים רבים אשר אינם ברורים בשלב זה כל צרכם, ובכללם מהירות החזרה לשגרה, הצלחת מבצעי ההתחסנות לאורך זמן, התמודדות רפואית עם וריאנטים, יכולת עסקים ומשקי בית להתמודד ולהסתגל באמצעות שינוי דפוסי פעילות והתנהגות, תמיכת הממשלה, פעולות בנק ישראל וכיוצא באלה.
- הבנק סבור שהאומדן הקיים הינו נאות במועד הדיווח. הואיל ושיקול דעת משמעותי הופעל במסגרת ניתוח זה, ייתכן שאחרים אשר יבצעו ניתוחים דומים יגיעו למסקנות שונות.

יובהר כי חוסר הוודאות לגבי אופן התפתחות המשבר והשלכותיו על הכלכלה הריאלית עדיין קיים, כך שההפרשה יכול שתשתנה - תגדל או תקטן - בעתיד בהתאם להתפתחויות ובעטיו של חוסר הוודאות כמתואר לעיל.

חלק מהמידע המובא לעיל הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה והתוצאות הנובעות ממשמעות זו ראה פרק [מידע צופה פני עתיד](#).

שינויים בתנאי חובות במסגרת ההתמודדות עם משבר הקורונה

הבנק יישם בשנת 2021 את הנחיות בנק ישראל בנושא נגיף הקורונה ואימץ את המתווים האחידים שפרסם בנק ישראל עד כה לשינוי בתנאי הלוואות, בעיקר באמצעות דחיית תשלומים של אנשים פרטיים ולקוחות עסקיים.

למידע נוסף ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2021

החלק הארי של יתרות החוב הרשומות של הלוואות שאושרו בגיבן דחיות נכון למועד הדוח, שעדיין נמצאות בתקופת הדחיה ושאינן מסוגות בסיווג בעייתי, הוא לתקופה העולה על שישה חודשים.

הבנק עוקב אחר כלל לקוחותיו ובכלל זה גם אחר אוכלוסיית הלקוחות אשר דחו תשלומי הלוואה על מנת לזהות במועד כל התדרדרות באשראי לרבות חשיפה פוטנציאלית להפסד. זאת הן במסגרת תהליכי הניטור והאיתור של הלקוחות ברשימות המעקב השוטפות של הבנק והן במסגרת ניטור ייעודי לזיהוי לקוחות בעלי פוטנציאל פגיעה גבוה יותר מהמשבר.

מתוך סך המשכנתאות שהוקפאו שעדיין קיימת בגיבן יתרת חוב ליום 31 בינואר 2022 כ-89.3% חזרו לשלם כרגיל.

ליום 31 בינואר 2022 כ-2.0% מסך חבות המשכנתאות עדיין מצויות בסטטוס של הקפאת תשלומים.

למידע נוסף אודות שינויים בתנאי חובות במסגרת ההתמודדות עם משבר הקורונה, ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2021.

למידע נוסף ופירוט לגבי התפתחויות שחלו בתיק האשראי ומדדים איכותיים המאפיינים את התיק ניתן לראות בהמשך פרק זה וכן בפרק האשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2021.

פרטים בדבר יתרת החובות בישראל^(א), לגביהם בוצעו שינויים בתנאים במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה החל מיום 1 במרץ 2020 ועד ליום 31 בדצמבר 2021, שלא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי בעקבות הדחיה

פירוט נוסף של חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים לפי משך תקופת דחיית התשלומים ^(ב)		פירוט נוסף של יתרת האשראי לציבור בגינו נדחו תשלומים		פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים		פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים		פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים		פירוט נוסף של חובות לא בעייתיים	
חובות אשר תקופת דחיית התשלומים, נכון למועד הדיווח	פירוט נוסף של חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים לפי משך תקופת דחיית התשלומים ^(ב)	חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח ^(א)	חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח ^(א)	חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח ^(א)	חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח ^(א)	חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח ^(א)	חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח ^(א)	חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח ^(א)	חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח ^(א)	חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח ^(א)	חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח ^(א)
מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר	מזה: כפיגור של 30 ימים או יותר
868	37	-	61	61	-	-	281	44	40	342	עסקים גדולים
2,188	118	71	198	198	-	-	36	64	66	234	עסקים בינוניים
6,065	214	31	309	301	3	5	21	59	613	330	עסקים קטנים וזעירים
1,576	2	2	47	44	-	3	1	13	536	48	אנשים פרטיים - ללא דיור
16,306	1,953	70	2,126	173	-	1,953	51	256	4,679	2,177	הלוואות לדיור
27,003	2,324	174	2,741	777	3	1,961	390 ^(ג)	436	5,934	3,131	סך הכל ליום 31 בדצמבר 2021
28,500	2,765	149	3,225	909	3	2,313	403	493	6,612	3,628	סך הכל ליום 30 בספטמבר 2021
29,944	3,542	510	4,224	1,079	3	3,142	488	562	8,577	4,712	סך הכל ליום 30 ביוני 2021
30,229	3,980	1,286	5,551	1,773	14	3,764	571	537	15,661	6,122	סך הכל ליום 31 במרץ 2021
24,949	6,659	4,944	12,734	6,272	162	6,300	446	1,144	63,655	13,180	סך הכל ליום 31 בדצמבר 2020

- (א) חובות אשר בוצעו לגביהם דחיות תשלומים בחברות בנות בחו"ל, הינם לפי מתווים מקומיים והיתרה בגינם אינה מהותית לדוחות הכספיים המאוחדים.
 (ב) תקופת דחיית התשלומים הינה התקופה המצטברת של דחיות שניתנו לחוב מתחילת ההתמודדות עם נגיף הקורונה ואינה כוללת דחיה אשר לה הלווה זכאי לפי כל דין.
 (ג) מזה: סווגו כחובות פגומים שאינם צוברים הכנסות ריבית בסך 32 מיליון ש"ח.
 (ד) מספר הלוואות מוצג ביחידות.

הלוואות בערבות מדינה

על רקע התפרצות נגיף הקורונה, הבנק חתם על הסכמים עם המדינה (שעודכנו מעת לעת) להעמדת הלוואות בערבות מדינה במסגרת "קרנות קורונה", שייעודן סיוע לעסקים (קטנים, בינוניים וגדולים), שנקלעו לקשיים תזרימיים כתוצאה ממשבר נגיף הקורונה. תנאי הלוואות נקבעו על ידי משרד האוצר והם אחידים לכל סוגי הלוואים.

בחודש פברואר 2021, אושר מתווה בערבות מדינה להעמדת הלוואות חדשות עם מח"מ של עד 10 שנים. בחודש מאי 2021 אושרה הארכת מח"מ של הלוואות קיימות בערבות מדינה לתקופה כוללת שלא תעלה על 10 שנים מיום העמדת הלוואה המקורית בכפוף לתנאים מסוימים. בהלוואות קיימות בערבות מדינה אושרה הארכת תקופת הגרייס על הקרן בהלוואה ב-12 חודשים נוספים ובסך הכל לא יותר מ-24 חודשים מיום העמדת הלוואה המקורית ובכפוף לתנאים מסוימים. בתקופת הגרייס הנוספת על הקרן, תשולם הריבית על ידי הלקוח.

כמו כן, בחודש פברואר 2021 הושוה סכום הלוואה המקסימלי בין המסלולים הכללי והמוגבר. העסק יהיה זכאי לקבלת הלוואות בכל המסלולים יחדיו עד 40% מהמחזור השנתי ובסכום שלא יעלה על 20 מיליון ש"ח. זכאות לסכום הלוואה מקסימלי ניתן לחשב לפי מחזור הכנסות מדווח בדוחות הכספיים לשנת 2019 או לשנת 2020 נתון להחלטת הלקוח.

נוכח התמשכות התפרצות הנגיף, הוחלט על ידי המדינה והבנק על הארכת פעילות קרן קורונה (מסלול כללי ומסלול מוגבר) לתקופה של חודשיים נוספים ועד ליום 28 לפברואר 2022.

קבלת ערבות המדינה סייעה לבנק לתמוך בצרכי לקוחותיו ותרמה באופן חיובי לאיכות תיק האשראי של הבנק.

מידע בדבר אשראי שניתן בערבות מדינה במסגרת ההתמודדות עם משבר נגיף הקורונה

יתרת חוב רשומה ליום 31 בדצמבר		
2020	2021	
במיליוני ש"ח		סיווג לקוח
3,807	3,636	עסקים קטנים וזעירים
1,595	1,190	עסקים בינוניים
469	307	עסקים גדולים
5,871	5,133	סך הכל

הערות:

1. סיווג הלקוחות מבוסס על מגזרי פעילות - פיקוחים.
2. נכון ליום 31 לינואר 2022 העמיד הבנק במסגרת הקרן בערבות המדינה הלוואות לעסקים בסך של כ-6.7 מיליארד ש"ח. בנוסף אישר הבנק הלוואות בסך של כ-0.3 מיליארד ש"ח שטרם נמשכו על ידי הלקוחות.

איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)

	א	ב	ג	ד
31 בדצמבר 2021				
	יתרות ברוטו ^(א)			
	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר			
	אחרים			
	הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך			
	יתרות נטו (א+ב+ג)			
במיליוני ש"ח				
1	חובות, למעט אגרות חוב	3,890	360,763	(4,515)
2	אגרות חוב	-	69,970	-
3	חשיפות חוץ מאזניות	171	149,528	(469)
4	סך הכל	4,061	580,261	(4,984)

	א	ב	ג	ד
31 בדצמבר 2020				
	יתרות ברוטו ^(א)			
	פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר			
	אחרים			
	הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך			
	יתרות נטו (א+ב+ג)			
במיליוני ש"ח				
1	חובות, למעט אגרות חוב	4,848	306,820	(5,293)
2	אגרות חוב	-	74,668	-
3	חשיפות חוץ מאזניות	237	135,195	(422)
4	סך הכל	5,085	516,683	(5,715)

(א) בהתאם לערכים החשבונאיים המדווחים בדוחות הכספיים, של פריטים מאזניים וחוז' מאזניים היוצרים חשיפה לסיכון אשראי לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

שינויים במלאי החובות הפגומים (CR2)

למידע בדבר יתרה ותנועה בחובות הפגומים ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדיסקטוריון והנהלה וביאור 30 בדוח הכספי.

גילוי נוסף בנוגע לאיכות האשראי של חשיפות אשראי (CRB)

הבנק מיישם את הוראות הדיווח לציבור בנושא חובות פגומים, סיכון אשראי וההפרשה להפסדי אשראי. הטיפול בהוראות אלו מוסדר בנהלים ובהנחיות פרטניים לגורמים הרלוונטיים כאשר בסעיפים שלהלן מוצגים רק היבטים מרכזיים מסוימים בתחום זה בכל הקשור לסיווג החובות וקביעת ההפרשה להפסדי אשראי.

חוב פגום

חוב מסווג כפגום כאשר צפוי שהבנק לא יוכל לגבות את כל הסכומים המגיעים לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב, וזאת בהתבסס על מידע ואירועים עדכניים, כגון: מצב הפיגור של החוב, מצבו הפיננסי וכושר הפירעון של הלווה, הערכת מקור החוזר הראשוני של החוב, מצב הביטחונות, מצבם הפיננסי של הערבים ועוד.

חוב שנבחן על בסיס פרטני מסווג כפגום בכל מקרה כאשר קרן או ריבית בגינו מצויים בפיגור של 90 ימים או יותר, למעט אם החוב מובטח היטב וכן מצוי בהליכי גבייה. בנוסף, חוב פגום יחשב גם חוב שתנאיו שונו בשל ארגון מחדש של חוב בעייתי אלא אם לפני הארגון מחדש ולאחריו נערכה בגינו הפרשה מזערית להפסדי אשראי לפי שיטת עומק הפיגור.

חשיפת אשראי חוץ מאזנית מסווג בסיווג פגום כאשר צפוי שההתחייבות בגין חוב זה תתממש והחוב המאזני שיווצר ראוי להיות מסווג כפגום.

החל מיום 1 לינואר 2022, בהתאם לחוזר בנק ישראל בנושא הפסדי אשראי צפויים CECL, (מספר 06-2634, מיום 29 לנובמבר 2021), יכנסו לתוקף השינויים שלהלן:

- ההגדרות הקיימות של חובות פגומים ושל סיכון אשראי פגום יוחלפו בהגדרות של חובות שאינם צוברים ושל סיכון אשראי שאינו צובר.
- חוב שתנאיו שונו בארגון מחדש של חוב בעייתי באופן שגורם לכך שקיים ביטחון סביר שהחוב יפרע ויבצע בהתאם לתנאיו החדשים, אינו נדרש להיות מסווג כחוב שאינו צובר הכנסות ריבית.
- שינוי באופן חישוב/בביצוע ההפרשה המזערית לפי עומק הפיגור בהלוואות לדיר.

חוב כפיגור

מצב הפיגור של חוב נקבע בהתייחס לתנאי הפירעון החוזיים. להלן שלושה מצבי פיגור אפשריים:

1. פיגור בעקבות אי תשלום הלוואה כסדרה.
2. חריגה ממסגרת אשראי מאושרת ומדווחת בחשבון עו"ש.
3. מחזור נמוך - כל עוד לא נזקפו לזכות אותו חשבון סכומים לכיסוי החוב תוך תקופה שהוגדרה, גם אם החוב נמצא בתוך מסגרת האשראי.

כללים לסיווג חובות בהתאם למספר ימי הפיגור:

- חוב הנבחן פרטנית ונמצא כפיגור של 90 ימים ויותר יסווג כחוב פגום, למעט אם הוא מובטח היטב ובתהליכי גבייה.
- חוב הנבחן קבוצתי יסווג בהתאם לכללים הבאים:
- חוב בהשגחה מיוחדת - חוב הנמצא כפיגור של 70-89 יום, או בהתאם לתסמינים שליליים מסוימים שמוגדרים ומופעלים מיכונית.
- חוב נחות - חוב הנמצא כפיגור של 90-149 ימים, או בהתאם לתסמינים שליליים מסוימים שמוגדרים ומופעלים מיכונית.
- חוב כפיגור של 150 ימים או יותר - יופרש במלואו וימחק חשבונאית.

חשיפות אשראי כפיגור של מעל 90 יום אשר אינן נחשבות כפגומות

בהתאם להוראת בנק ישראל במצבים המפורטים להלן חשיפות אשראי כפיגור של מעל 90 יום אינן נחשבות כאשראי פגום:

- אשראי אשר נבחן על בסיס קבוצתי - יסווג כ"נחות" כפיגור של 90 יום ומעלה וימחק חשבונאית לאחר 150 ימי פיגור.
- הלוואות לדיר אשר ההפרשה בנין מחושבת לפי עומק פיגור.
- אשראי אשר נבחן על בסיס פרטני שהינו מובטח היטב ובתהליכי גבייה.

חוב בעייתי בארגון מחדש

חוב אשר פורמאלית עבר ארגון מחדש של חוב בעייתי מוגדר כחוב אשר לגביו, מסיבות כלכליות או משפטיות הקשורות לקשיים פיננסיים של החייב, הבנק העניק ויתור בדרך של שינוי בתנאי החוב במטרה להקל על החייב את נטל תשלומי המזומן בטווח הקרוב או בדרך של קבלת נכסים אחרים כפירעון החוב. לצורך קביעה האם הסדר חוב שבוצע על ידי הבנק מהווה ארגון מחדש של חוב בעייתי הבנק מבצע בחינה איכותית של מכלול התנאים של ההסדר והנסיבות במסגרתן הוא בוצע, וזאת במטרה לקבוע האם (1) החייב מצוי בקשיים פיננסיים ו-(2) במסגרת ההסדר הבנק העניק ויתור לחייב.

על אף האמור לעיל, לאור התפרצות נגיף הקורונה, ובהתאם להנחיות ספציפיות של הבנק ישראל אשר נועדו לעודד את הבנקים לסייע ללווים להתמודד עם השלכות השליליות של המשבר ולבצע דחיה של תשלומים ללא חובה אוטומטית של סיווג החובות כחובות בארגון מחדש של חוב בעייתי, הבנק ביצע את ההתאמות הנדרשות.

הבדלים בין הגדרת פיגור וכשל למטרות חשבונאיות ומטרות פיקוחיות

להלן ההבדלים בין הגדרת "פיגור" וחוב "פגום" למטרות חשבונאיות לבין הגדרת "הלוואות כפיגור" לצרכי מדידת הלימות ההון (מטרות פיקוחיות):

1. חוב מוגדר "כפיגור" למטרות חשבונאיות לאחר 30 ימי פיגור, כשלצרכי מדידת הלימות ההון "הלוואות כפיגור" יוגדרו כך לאחר 90 ימי פיגור;
2. חוב אשר אורגן מחדש וסווג כצובר ריבית, ייחשב חוב "פגום" למטרות חשבונאיות, כל עוד לא עבר "ארגון מחדש עוקב", כשלצרכי מדידת הלימות ההון חוב כאמור לא יוגדר "הלוואה כפיגור" (קרי יטופל כחוב "תקין");
3. אשראי חוץ מאזני יסווג כחוב בעייתי אם מימוש ההתחייבות התלויה הינו ברמת "אפשרי" וכן אם החובות שיוכרו כתוצאה ממימוש ההתחייבות התלויה ראויים לסיווג כבעייתיים. לעומת זאת, חשיפות אשראי חוץ מאזני יסווג כחשיפות כפיגור לצרכי הלימות הון באופן עקבי לסיווג החשיפות המאזניות של אותו לווה.

לפירוט מדדי סיכון האשראי ראה פרק סיכונים אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

ירידת ערך ניירות ערך

הבנק בוחן בכל תקופת דיווח את הצורך ברישום הפסדים בגין ירידת ערך של ניירות הערך, בתיק הזמין למכירה ובתיק לפדיון, שאינה בעלת אופי זמני. הבחינה מתבצעת בהתקיים סממנים אשר יש בהם כדי להצביע על האפשרות שערכם של ניירות הערך נפגם. הקריטריונים לקביעה באם ירידת הערך הינה בעלת אופי שאינו זמני מפורטים בביאור 1 ט בדוח הכספי.

הפרשה להפסדי אשראי

מתבצעת בהתאם לאחת השיטות המפורטות להלן:

- הפרשה פרטנית - לגבי כל חוב שיתרתו החוזית (ללא ניכוי: מחיקות חשבונאיות שלא כרוכות בויתור משפטי, ריבית שלא הוכרה, הפרשות להפסדי אשראי ובטחונות) הינה 1 מיליון ש"ח או יותר וכל חוב אחר שזוהה לצורך בחינה פרטנית על ידי הבנק. בחלק מחברות הבנות שמאחדות הבחינה נעשית גם בסכומים נמוכים יותר.
- הפרשה קבוצתית - לגבי יתר החובות אשר לא עומדים בקריטריונים לבחינה פרטנית כאמור לעיל ולמעט הלוואת לדיור המטופלות בהתאם לשיטת עומק הפיגור.

למידע נוסף ראה ביאור 1 ח בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2021.

סיכון אשראי לפי ענפי משק

31 בדצמבר 2021									
סיכון אשראי כולל ^(א)					חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)				
סך הכל	דירוג ביצועי אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ו)	סך הכל ^(ז)	סך הכל ^(ח)	מזה:			פגום	
					חובות ^(ב)	בעייתי ^(ו)	פגום		
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בישראל									
ציבורי מסחרי									
2,576	2,485	62	2,575	2,297	62	37	(19)	(7)	(41)
599	598	1	571	227	1	-	(1)	-	(1)
27,273	26,697	496	26,612	16,659	496	152	(1)	17	(417)
78,706	78,157	349	78,600	41,225	349	96	170	(28)	(682)
40,768	40,028	321	40,499	34,917	321	223	(2)	(66)	(468)
8,950	8,900	50	8,730	4,861	50	27	(12)	-	(39)
32,951	32,496	394	32,497	25,841	394	167	(166)	14	(297)
4,233	3,817	377	4,220	3,674	377	264	(46)	(17)	(168)
7,859	7,298	519	7,835	6,355	519	190	(76)	21	(135)
5,094	4,917	155	4,967	3,160	155	143	(148)	(112)	(118)
44,925	44,889	33	31,498	23,534	33	12	29	(8)	(268)
12,244	11,912	290	12,215	8,807	290	135	(195)	(20)	(223)
10,356	10,224	125	10,342	8,642	125	35	(100)	(2)	(89)
276,534	272,418	3,172	261,161	180,199	3,172	1,481	(567)	(208)	(2,946)
107,323	104,392	629	107,323	103,598	629	20	(141)	5	(489)
40,133	37,890	653	40,121	27,659	653	370	(44)	20	(727)
423,990	414,700	4,454	408,605	311,456	4,454	1,871	(752)	(183)	(4,162)
2,668	2,668	-	1,192	1,098	-	-	-	-	(1)
32,186	32,186	-	205	205	-	-	-	-	-
458,844	449,554	4,454	410,002	312,759	4,454	1,871	(752)	(183)	(4,163)

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 3,127,160,415,109,059 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ו) סיכון אשראי מאזני וחובות מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ז) כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (ח) סיכון האשראי המסחרי כולל יתרה בסך 2,519 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

31 בדצמבר 2021

סיכון אשראי כולל ^(א)									
חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)									
הפסדי אשראי ^(ד)									
מזה: ¹									
סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ו)	סך הכל ¹	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ו)	פגום	הוצאות (הכנסות) חשבוניות נטו	מחיקות	יתרת הפרשה להפסדי אשראי
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בחו"ל									
ציבור מסחרי									
338	337	-	336	264	-	-	-	-	(3)
630	630	-	-	-	-	-	-	-	-
9,150	9,073	28	7,403	5,382	28	28	(39)	8	(52)
16,972	15,817	609	16,834	14,413	609	247	51	47	(281)
422	422	-	108	21	-	-	-	-	-
3,557	3,424	36	3,189	2,480	36	23	(1)	1	(31)
3,093	677	1,930	3,084	2,595	1,930	883	(71)	7	(310)
692	572	68	506	491	68	-	2	-	(6)
1,490	1,476	14	943	157	14	14	1	10	(16)
33,956	33,927	1	7,571	6,186	1	1	34	9	(56)
3,925	3,370	179	3,876	3,151	179	35	(22)	14	(54)
553	535	17	513	369	17	17	(10)	-	(10)
74,778	70,260	2,882	44,363	35,509	2,882	1,248	(55)	96	(819)
90	89	-	90	90	-	-	(4)	(3)	-
357	355	1	357	336	1	1	(1)	-	-
75,225	70,704	2,883	44,810	35,935	2,883	1,249	(60)	93	(819)
36,796	36,796	-	17,117	15,224	-	-	-	-	(2)
27,471	27,471	-	959	735	-	-	-	-	-
139,492	134,971	2,883	62,886	51,894	2,883	1,249	(60)	93	(821)
598,336	584,525	7,337	472,888	364,653	7,337	3,120	(812)	(90)	(4,984)

(א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 5,189,512,297,844, 9,659,257,798 מיליון ש"ח בהתאמה.

(ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.

(ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").

(ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לכיצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(ו) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיר שביגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיר שביגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות כפיגור של 90 ימים או יותר.

31 בדצמבר 2020										
סיכון אשראי כולל ^(א)										
חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)										
הפסדי אשראי ^(ד)										
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מזה:				סך הכל ^(ה)	דירוג ביצועי אשראי ^(ו)	סך הכל	במיליוני ש"ח
			פגום	בעייתי ^(ז)	חובות ^(ח)	סך הכל ^(ט)				
בגין פעילות לווים בישראל										
ציבור מסחרי										
(55)	(12)	4	40	116	2,137	2,512	116	2,360	2,514	חקלאות
(1)	-	-	-	2	234	478	2	504	506	כרייה וחציבה
(454)	105	147	281	511	16,279	25,678	511	25,216	26,086	תעשייה
(479)	25	145	137	350	28,846	62,026	350	61,643	62,099	בינוי ונדל"ן - בינוי ^(י)
(405)	(32)	100	332	525	29,440	33,654	525	32,926	33,769	בינוי ונדל"ן - פעילות בנדל"ן
(52)	(2)	3	31	87	3,119	6,343	87	6,436	6,523	אספקת חשמל ומים
(471)	35	157	467	1,000	24,765	31,177	1,000	30,407	31,491	מסחר
(189)	20	147	265	366	3,936	4,396	366	3,829	4,410	בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל
(229)	32	180	226	689	5,597	6,618	689	5,896	6,652	תחבורה ואחסנה
(152)	10	137	208	224	2,846	4,417	224	4,433	4,724	מידע ותקשורת
(233)	(13)	51	4	12	19,352	23,645	12	33,739	33,751	שירותים פיננסיים
(395)	46	248	139	339	7,871	11,618	339	11,047	11,632	שירותים עסקיים ואחרים
(188)	18	109	32	130	8,577	10,561	130	10,417	10,581	שירותים ציבוריים וקהילתיים
(3,303)	232	1,428	2,162	4,351	152,999	223,123	4,351	228,853	234,738	סך הכל מסחרי^(י)
(635)	6	174	26	748	90,228	93,455	748	87,028	93,455	אנשים פרטיים - הלוואות לדיר
(790)	136	271	336	654	25,796	43,107	654	40,745	43,115	אנשים פרטיים - אחר
(4,728)	374	1,873	2,524	5,753	269,023	359,685	5,753	356,626	371,308	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
(1)	-	-	-	-	1,631	1,640	-	3,863	3,863	בנקים בישראל
-	-	-	-	-	9	9	-	42,646	42,646	ממשלת ישראל
(4,729)	374	1,873	2,524	5,753	270,663	361,334	5,753	403,135	417,817	סך הכל פעילות בישראל

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 270,663, 42,532, 4,575, 753, 99,294 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ו) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיר שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיר שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ז) כולל הלוואות לדיר, שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (ח) סיכון האשראי המסחרי כולל יתרה בסך 2,707 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

31 בדצמבר 2020

סיכון אשראי כולל^(א) חובות^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים)^(ג)

הפסדי אשראי ^(ד)	הוצאות (הכנסות) מחיקות בגין הפסדי להפסדי אשראי	פגום	מזה:				סך הכל ^(ה)	דירוג ביצוע אשראי ^(ו)	סך הכל	
			בעייתי ^(ז)	חובות ^(ח)	סך הכל ^(ט)	בעייתי ^(י)				
במיליוני ש"ח										
בגין פעילות לווים בחו"ל										
ציבור מסחרי										
					137	188	-	189	190	חקלאות
					-	-	-	654	654	כרייה וחציבה
				103	4,184	6,415	103	8,037	8,451	תעשייה
			380	922	12,204	13,794	922	12,438	13,887	בינוי ונדל"ן
					30	69		303	303	אספקת חשמל ומים
			1	176	2,759	3,492	176	3,792	4,009	מסחר
			1,027	1,758	2,628	2,751	1,758	424	2,767	בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל
				70	410	426	70	382	533	תחבורה ואחסנה
			28	28	636	1,121	28	1,826	1,854	מידע ותקשורת
			11	11	3,952	5,110	11	26,559	26,660	שירותים פיננסיים
			144	371	3,672	4,288	371	3,482	4,320	שירותים עסקיים ואחרים
			17	17	447	460	17	474	491	שירותים ציבוריים וקהילתיים
			1,707	3,456	31,059	38,114	3,456	58,560	64,119	סך הכל מסחרי
			24	24	161	161	24	128	161	אנשים פרטיים - הלוואות לדיוור
			1	1	388	413	1	412	413	אנשים פרטיים - אחר
			1,732	3,481	31,608	38,688	3,481	59,100	64,693	סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל
					8,774	10,127		32,773	32,773	בנקים בחו"ל
			15	15	623	848	15	20,949	20,964	ממשלות בחו"ל
			1,747	3,496	41,005	49,663	3,496	112,822	118,430	סך הכל פעילות בחו"ל
			4,271	9,249	311,668	410,997	9,249	515,957	536,247	סך הכל

(א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 4,100,453,369, 2,266,10,680, 19,110 מיליון ש"ח בהתאמה.

(ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.

(ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").

(ה) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(ו) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיוור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיוור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

חשיפות אשראי לפי יתרת תקופה לפירעון^(א)

31 בדצמבר 2021				
סך הכל חשיפת אשראי	ללא תקופת פירעון	מעל חמש שנים	משנה עד חמש שנים	עד שנה
במיליוני ש"ח				
חשיפת אשראי מאזנית:				
239,943	2,167	45,592	72,057	120,127
מסחרי				
152,233	84	102,486	32,858	16,805
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור				
30,715	592	2,678	15,289	12,156
אנשים פרטיים - אחר				
7,570	-	817	1,612	5,141
נכסים בגין מכשירים נגזרים				
430,461	2,843	151,573	121,816	154,229
סך הכל ציבור				
269,145	-	19,068	24,571	225,506
בנקים וממשלות ^(ב)				
699,606	2,843	170,641	146,387	379,735
סך הכל חשיפת אשראי מאזנית				
91,599	-	35,933	26,581	29,085
מזה: אגרות חוב				
149,699	-	5,075	77,370	67,254
סך הכל חשיפת אשראי חוץ מאזנית				
31 בדצמבר 2020				
סך הכל חשיפת אשראי	ללא תקופת פירעון	מעל חמש שנים	משנה עד חמש שנים	עד שנה
במיליוני ש"ח				
חשיפת אשראי מאזנית:				
216,220	3,255	39,757	63,758	109,450
מסחרי				
122,391	97	87,517	30,550	4,227
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור				
28,580	585	1,871	14,275	11,849
אנשים פרטיים - אחר				
9,862	-	990	3,094	5,778
נכסים בגין מכשירים נגזרים				
377,053	3,937	130,135	111,677	131,304
סך הכל ציבור				
217,380	-	18,859	36,522	161,999
בנקים וממשלות ^(ב)				
594,433	3,937	148,994	148,199	293,303
סך הכל חשיפת אשראי מאזנית				
95,858	-	34,074	36,538	25,246
מזה: אגרות חוב				
135,432	-	4,324	61,435	69,673
סך הכל חשיפת אשראי חוץ מאזנית				

(א) הסכומים מייצגים תזרימי מזומנים עתידיים צפויים בהתאם לתקופות הנותרות למועד הפירעון החוזי של כל תזרים בגין סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט סיכון אשראי חוץ מאזני שנובע ממכשירים נגזרים).

(ב) לרבות אג"ח של בנקים וממשלות ונכסים בגין מכשירים נגזרים מול בנקים.

חשיפות למדינות זרות^(א)

חלק א' - מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך הנכסים במאוחד או מעל 20% מסך ההון לצורך חישוב יחס ההון, לפי הנמוך מביניהם:

	1	2	3	4	5	6-5-4
	31 בדצמבר 2021					
	חשיפה מאזנית ^(ב)					
המדינה	חשיפה מאזנית מעבר לגבול					חשיפה מאזנית של שלוחות התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים
	למשלות	לבנקים	לאחרים	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות
	במיליוני ש"ח					
ארצות הברית	22,986	3,031	8,798	25,074	23,036	2,038
בריטניה	198	5,953	8,389	6,637	1,384	5,253
צרפת	-	1,780	107	-	-	-
שוויץ	307	1,935	212	22	21	1
גרמניה	2,714	456	92	-	-	-
אחרות	6,627	9,234	7,912	-	-	-
סך כל החשיפות למדינות זרות	32,832	22,389	25,510	31,733	24,441	7,292
סך החשיפות למדינות LDC	396	132	803	-	-	-
סך החשיפות למדינות ה-GIPS	394	163	51	-	-	-

	1	2	3	4	5	6-5-4
	31 בדצמבר 2020					
	חשיפה מאזנית ^(ב)					
המדינה	חשיפה מאזנית מעבר לגבול					חשיפה מאזנית של שלוחות התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים
	למשלות	לבנקים	לאחרים	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות
	במיליוני ש"ח					
ארצות הברית	14,897	2,598	9,816	22,468	20,479	1,989
בריטניה	210	8,499	4,877	5,353	1,261	4,092
צרפת	1,641	1,663	114	-	-	-
שוויץ	-	797	253	22	22	-
גרמניה	2,665	854	146	-	-	-
אחרות	6,557	7,906	7,627	-	-	-
סך כל החשיפות למדינות זרות	25,970	22,317	22,833	27,843	21,762	6,081
סך החשיפות למדינות LDC ^(ה)	380	172	516	-	-	-
סך החשיפות למדינות ה-GIPS ^(ו)	663	194	60	-	-	-

ראה הערות בעמוד 51.

13	12	11	10	9	8	7=1+2+3+6
חשיפה מאזנית מעבר לגבוליים			חשיפה חוץ מאזנית ^(כ"א)			
סך כל החשיפה המאזנית						
לפירעון מעל שנה	לפירעון עד שנה	מזה: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	סך חשיפה חוץ מאזנית	חובות פגומים	סיכון אשראי מאזני בעייתי	
12,854	21,961	1	8,329	337	789	36,853
3,617	10,923	-	10,971	59	339	19,793
783	1,104	-	2,355	7	9	1,887
289	2,165	-	2,303	-	-	2,455
896	2,366	-	1,501	-	-	3,262
8,351	15,422	1	4,637	-	42	23,773
26,790	53,941	2	30,096	403	1,179	88,023
968	363	1	1,161	-	1	1,331
423	185	-	300	-	41	608
13	12	11	10	9	8	7=1+2+3+6

13	12	11	10	9	8	7=1+2+3+6
חשיפה מאזנית מעבר לגבוליים			חשיפה חוץ מאזנית ^(כ"א)			
סך כל החשיפה המאזנית						
לפירעון מעל שנה	לפירעון עד שנה	מזה: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	סך חשיפה חוץ מאזנית	חובות פגומים	סיכון אשראי מאזני בעייתי	
14,451	12,860	1	5,774	469	1,108	29,300
5,263	8,323	-	8,049	156	618	17,678
899	2,519	-	1,966	8	10	3,418
407	643	-	1,915	-	-	1,050
1,995	1,670	-	1,613	-	-	3,665
9,132	12,958	1	2,616	3	51	22,090
32,147	38,973	2	21,933	636	1,787	77,201
665	403	1	892	-	1	1,068
449	468	-	276	-	47	917

הערות:

- (א) החשיפה למדינות זרות מוצגת על בסיס סיכון סופי.
- (ב) סיכון אשראי מאזני וחוזף מאזני, סיכון אשראי מסחרי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת הביטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה וקבוצת לווים ולפני השפעת קיזוז דו צדדי בגין נגזרים.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, ולפני השפעת קיזוז דו צדדי בגין נגזרים.
- (ד) החשיפה למדינות ה-GIPS כוללת את המדינות: יוון, איטליה, פורטוגל וספרד.
- (ה) החשיפה למדינות ה-LDC כוללת את המדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות, שהינן ארצות המסווגות על ידי הבנק העולמי כבעלות הכנסה נמוכה או בינונית.
- (ו) הבנק קבע מספר קריטריונים שעל פיהם נקבעה רשימת המדינות אשר התנאים הנוכחיים בהן עשויים להעיד על בעיות נזילות ויתכן שיהיו בעלי השפעה על יכולת הפירעון שלהן. היתרה מתייחסת ל-14 מדינות (בדצמבר 2020 ל-16 מדינות). החל ממרס 2021 לא נכללות במדידה חשיפה למדינות בדירוגי השקעה, אלא אם זהו פרטניית ככאלה עם בעיות נזילות הצפויות להיות בעלות השפעה מהותית על כושר הפירעון שלהן.

חלק ב' - ליום 31 בדצמבר 2021 וליום 31 בדצמבר 2020 אין חשיפה מאזנית מצרפית למדינות זרות שסך החשיפה לכל אחת מהן הינו בין 0.75% לבין 1% מסך הנכסים במאוחד או בין 15% לבין 20% מההון, לפי הנמוך.

למידע אודות תנועה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי ראה ביאורים 13 ו-30 בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2021.

למידע אודות גיול חשיפות אשראי בפיגור ראה ביאור 30 בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2021.

למידע אודות חשיפות אשראי שאורגנו מחדש ראה ביאור 30 בדוח הכספי ופרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2021.

שיטות להפחתת סיכון אשראי (CRC)

כחלק ממדיניות ניהול סיכון האשראי, השיקול העיקרי במתן אשראי הינו יכולת החזר של הלווה. עם זאת, במקרים רבים, שואף הבנק לקבל ביטחונות וזאת כגיבוי נוסף שמטרתו להקטין את ההפסד לבנק במקרה של כשל עסקי/פיננסי של הלווה. היקף הביטחונות הנדרשים מלווה הינו, בין השאר, פועל יוצא מרמת הסיכון שבאשראי.

במסגרת מדיניות הביטחונות לכלל ענפי המשק נקבעו עקרונות וכללים באשר לסוגי הביטחונות והיקפם. דרישת הביטחונות ושיעורם נגזרים מרמת הסיכון שהבנק מוכן לקחת על עצמו בעת העמדת האשראי.

בנוסף, נקבעים הקריטריונים העסקיים בקבלת הביטחונות, דרך קביעת שיעורי הישענות על הביטחונות, דרכי הטיפול בעת קבלתם, דרכי עדכון השווי ועיתויו ואמצעי המעקב והבקרה.

הביטחונות מותאמים, ככל הניתן, לסוגי האשראי שהם מבטיחים, תוך התייחסות לטווח הזמן, לסוגי הצמדה, לאופי האשראי ולמטרתו וכן למהירות יכולת המימוש שלהם. הבנק נוהג לתקף את שווי הביטחונות העיקריים (בעיקר בתחום הנדל"ן והציוד) על ידי קבלת הערכות שמאי/הערכות שווי עדכניות, עצמאיות ובלתי תלויות.

סוגי הביטחונות השכיחים שהבנק מקבל להבטחת האשראי כוללים, בין היתר, נכסים פיננסיים, נכסי נדל"ן, כלי רכב, ציוד לסוגיו ועוד. בבנק קיימת מערכת המאפשרת הפקת מידע אודות סוגי הנכסים המשמשים כביטחונות.

לצורך הפחתת סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית, הבנק משתמש בגישה המקיפה לטיפול בביטחונות.

מכשירי הביטחון העיקריים המוכרים ככשירים בבנק בגישה הסטנדרטית הם פיקדונות שקליים, פיקדונות מט"ח, תכניות חיסכון ואג"ח ממשלתי.

ביטחון יוכר ככשיר כאשר עומד בכללים הנדרשים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, לרבות, וודאות משפטית, הזכות למימוש בהקדם במקרה כשל ותקפות כלפי צד ג'.

בין היתר, הבנק משתמש בכתבי קיזוז המהווים ביטחון כשיר לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 לצורך חישוב הלימות ההון.

הבנק עושה שימוש בערבויות כשירות לצורך החלפת משקל הסיכון של חובות המגובים בערבות למשקל הסיכון של ספק ההגנה בחישוב נכסי הסיכון בגישה הסטנדרטית. לעניין זה, הבנק מכיר בעיקר בערבויות ופוליסות ביטוח של מדינת ישראל, של בנקים בארץ, של אשראי ושל מבטחים אחרים בעלי דירוג אשראי גבוה העומדות בקריטריונים להכרה כערבויות כשירות לצרכי הלימות ההון.

שיטות להפחתת סיכון אשראי - סקירה (CR3)

	א	1א	2א	ב	ג	ד	ה
31 בדצמבר 2021							
	לא מובטחים						
	מובטחים ^(א)						
	סך הכל	סך הכל	מזה: סכום	יתרה	מזה: סכום	יתרה	מזה: על ידי ערבויות פיננסיות
	מאזנית ^(א)	מאזנית ^(א)	מובטחי ^(ב)	מאזנית ^(א)	מובטחי ^(ב)	מאזנית ^(א)	מובטחי ^(ב)
במיליוני ש"ח							
1	316,455	43,683	18,358	31,304	11,299	12,379	7,059
2	62,803	7,167	7,167	-	-	7,167	7,167
3	379,258	50,850	25,525	31,304	11,299	19,546	14,226
4	3,647	243	34	149	15	94	19

	א	1א	2א	ב	ג	ד	ה
31 בדצמבר 2020							
	לא מובטחים						
	מובטחים ^(א)						
	סך הכל	סך הכל	מזה: סכום	יתרה	מזה: סכום	יתרה	מזה: על ידי ערבויות פיננסיות
	מאזנית ^(א)	מאזנית ^(א)	מובטחי ^(ב)	מאזנית ^(א)	מובטחי ^(ב)	מאזנית ^(א)	מובטחי ^(ב)
במיליוני ש"ח							
1	270,412	35,963	13,062	25,637	8,883	10,326	4,179
2	68,642	6,026	6,026	-	-	6,026	6,026
3	339,054	41,989	19,088	25,637	8,883	16,352	10,205
4	4,484	364	41	242	23	122	18

- (א) יתרה מאזנית בהתאם לערכים החשבונאיים המדווחים בדוחות הכספיים ולאחר הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני.
- (ב) יתרה מאזנית של החלק מסכום החובות שמובטח בביטחון, ערבות או נגזר אשראי, לאחר התחשבות במקדמי ביטחון.
- (ג) יתרה מאזנית של החובות כאמור, לאחר הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני, שמובטחים באופן חלקי או מלא, ללא קשר לחלק הספציפי שהובטח בחשיפה המקורית.

השימוש בדירוגי אשראי חיצוניים בגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי (CRD)

סקלול הסיכון בגין חשיפות אשראי מתבצע על בסיס הגישה הסטנדרטית. בהתאם לגישה זו, משקלי הסיכון תלויים בסוג החשיפות ובחלק מהמקרים, בדירוגי האשראי המתייחסים אליהם (ככל שקיים דירוג כשיר). במידה וקיימים דירוגים לחשיפות כאמור, עושה הבנק שימוש בדירוגי האשראי של שלוש חברות דירוג אשראי חיצוניות:

- Standard & Poor's Ratings Services
- Moody's Investors Service
- Fitch Ratings

לצורך קביעת משקלות הסיכון בהתאם לדירוגי האשראי כאמור לעיל, עושה הבנק שימוש בטבלאות המיפוי הסטנדרטיות שקבע הפיקוח על הבנקים במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 כפי שמעודכנת מעת לעת.

משקלי סיכון לחובות תאגידים מדורגים נקבעים על בסיס דירוגי האשראי לטווח ארוך של החברות הנ"ל באופן הבא: כאשר לחוב יש דירוג אחד, דירוג זה ישמש לקביעת משקל הסיכון של החוב. כאשר יש שני דירוגים שניתנו על ידי שתי חברות שונות שמופו למשקלי סיכון שונים, ייבחר משקל הסיכון הגבוה יותר. כאשר יש שלושה דירוגים, יתייחסו לשני הדירוגים הטובים ביותר ומביניהם יילקח משקל הסיכון המתאים לדירוג הנחות מבין השניים.

הגישה הסטנדרטית - חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי^(א) (CR4)

א	ב	ג	ד	ה	ו	
31 בדצמבר 2021						
סוגי נכסים	סכום מאזני(ב)	סכום חוץ מאזני(ג)	סכום מאזני(ב)	סכום חוץ מאזני(ג)	RWA וצפיפות RWA	RWA וצפיפות RWA
במיליוני ש"ח						
1	235,634	237	243,567	169	3,456	1.42%
ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית						
2	18,547	2,671	13,461	1,148	4,861	33.27%
ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית						
3	20,175	5,875	17,309	3,085	5,260	25.79%
בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB)						
4	3,473	1,507	2,099	146	611	27.22%
חברות ניירות ערך						
5	114,691	48,747	111,543	28,973	129,633	92.25%
תאגידים						
6	35,884	15,495	35,528	2,664	28,646	75.01%
חשיפות קמעונאיות ליחידים						
7	16,758	4,205	15,042	1,097	12,104	75.00%
הלוואות לעסקים קטנים						
8	102,157	12,030	102,136	1,631	56,261	54.22%
בביטחון נכס למגורים						
9	62,519	59,568	58,439	13,084	71,523	100.00%
בביטחון נדל"ן מסחרי						
10	2,833	-	-	2,726	3,202	117.46%
הלוואות בפיגור ^(ד)						
11	13,103	-	13,103	-	10,941	83.50%
נכסים אחרים						
12	625,774	150,335	614,953	51,997	326,498	48.95%
סך הכל						

א	ב	ג	ד	ה	ו	
31 בדצמבר 2020						
סוגי נכסים	סכום מאזני(ב)	סכום חוץ מאזני(ג)	סכום מאזני(ב)	סכום חוץ מאזני(ג)	RWA וצפיפות RWA	RWA וצפיפות RWA
במיליוני ש"ח						
1	181,047	257	188,667	144	3,286	1.74%
ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית						
2	16,475	1,008	12,289	470	3,879	30.40%
ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית						
3	21,395	2,080	17,236	1,096	4,022	21.94%
בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB)						
4	1,894	-	1,580	-	316	20.00%
חברות ניירות ערך						
5	97,247	44,674	92,343	27,201	109,676	91.75%
תאגידים						
6	33,701	21,459	33,275	3,243	27,388	75.00%
חשיפות קמעונאיות ליחידים						
7	16,079	5,398	14,288	1,219	11,631	75.00%
הלוואות לעסקים קטנים						
8	88,974	10,305	88,973	1,400	49,154	54.39%
בביטחון נכס למגורים						
9	50,167	50,946	49,642	8,181	57,823	100.00%
בביטחון נדל"ן מסחרי						
10	3,939	-	-	3,742	4,776	127.63%
הלוואות בפיגור ^(ד)						
11	14,331	-	14,331	-	11,463	79.99%
נכסים אחרים						
12	525,248	136,127	516,366	42,954	283,414	50.67%
סך הכל						

- (א) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוץ מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מיסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי (הנכללות בחלק 5א בדוח זה) ואיגוחים.
- (ב) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.
- (ג) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.
- (ד) יתרות מאזניות וחוץ מאזניות מוזגו בשל חוסר מהותיות.

הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (א)ג

	א	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	יג
	31 בדצמבר 2021								
	סוגי נכסים / משקל סיכון								
	0%	2%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150%
	במיליוני ש"ח								
1	227,986	-	14,977	-	624	-	149	-	243,736
2	1,674	-	5,372	-	7,552	-	11	-	14,609
3	2,340	-	13,454	-	4,060	-	540	-	20,394
4	-	-	1,704	-	541	-	-	-	2,245
5	394	-	11,446	-	3,100	-	125,159	417	140,516
6	-	-	-	-	-	-	38,189	3	38,192
7	-	-	-	-	-	-	16,139	-	16,139
8	-	-	-	29,158	27,103	24,486	20,828	2,192	103,767
9	-	-	-	-	-	-	-	71,523	71,523
10	-	-	-	-	-	-	-	1,774	952
11	2,585	-	-	-	-	-	-	9,671	847
11א	-	-	-	-	-	-	-	4,987	847
12	234,585	394	46,953	29,158	42,980	24,486	75,156	211,022	2,216

	א	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	יג
	31 בדצמבר 2020								
	סוגי נכסים / משקל סיכון								
	0%	2%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150%
	במיליוני ש"ח								
1	174,323	-	13,438	-	938	-	78	34	188,811
2	1,619	-	5,663	-	5,462	-	15	-	12,759
3	3,197	-	12,464	-	2,283	-	388	-	18,332
4	-	-	1,580	-	-	-	-	-	1,580
5	-	-	11,784	-	1,201	-	106,240	319	119,544
6	-	-	-	-	-	-	36,518	-	36,518
7	-	-	-	-	-	-	15,507	-	15,507
8	-	-	-	28,415	22,730	14,117	22,950	2,161	90,373
9	-	-	-	-	-	-	-	57,823	57,823
10	-	-	-	-	-	-	-	1,673	2,069
11	2,671	-	731	-	-	-	-	10,153	776
11א	-	-	-	-	-	-	-	4,789	776
12	181,810	-	45,660	28,415	32,614	14,117	74,975	178,531	3,198

(א) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוב מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מיסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%). חשיפות בנין סיכון אשראי צד נגדי (הנכללות בחלק 5א בדוח זה) ואיגוחים (הנכללים בתוספת ב' לדוח זה).

(ב) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

מידע נוסף על סיכון אשראי

הפעילות ומגבלות הסיכון בענף הבינוי והנדל"ן

ענף הבינוי והנדל"ן הינו תחום פעילות שבו לבנק חשיפת אשראי משמעותית. בדומה לענפי המשק האחרים, מוגדרים במדיניות האשראי של הבנק מתודולוגיות ופרמטרים פנימיים למימון עסקאות בכל אחד מענפי המשנה של תחום הנדל"ן.

הדגש שנתון לאומי למימון ענף הנדל"ן מתבטא, בין היתר, בכך שחלק משמעותי מהפעילות של הבנק מרוכז במערך ייעודי המתמחה בליווי לקוחות מתחום זה. מערך בנייה ונדל"ן מלווה את העסקות הגדולות ו/או המורכבות בתחום, תוך הבאה לידי ביטוי של המומחיות והניסיון המעשי של קציני האשראי המאיישים אותו.

חלק מהותי ממימון פרויקטים של בנייה ותשתית נעשה במתכונת "הפרויקט הסגור" (Construction Loan) המאופיין בבחינה תקופתית שוטפת ומעקב צמוד אחר הפרמטרים הרלוונטיים (כגון: קצב המכירות, התקדמות הבנייה, עמידה בתקציב), תוך הסתמכות, בין השאר, על מפקחי בנייה חיצוניים ומוסמכים.

האשראי לענף הנדל"ן תואם את תיאבון הסיכון של הבנק לאור רמת הסיכון והתמחור ההולם. בשל כך ומתוך רצון להמשיך ולהיות דומיננטיים במימון ענף הנדל"ן הבנק פועל לניצול מיטבי ואפקטיבי של המגבלות הפנימיות והרגולטוריות בנושא.

המעקב אחר תיק האשראי בתחום הנדל"ן מבוצע באופן הדוק תוך ניטור המגמות בנתונים המאקרו כלכליים במשק וניטור התפתחות מאפייני הסיכון של סגמנט זה בבנק.

הסיכון לתחום הנדל"ן מנותח גם במסגרת תרחיש קיצון מערכתי שהבנק בוחן. במסגרת זו הפסדי האשראי מפולחים לפי ענפי המשנה ונבחנים אל מול תיאבון הסיכון.

בנוסף למגבלה הרגולטורית ובמטרה לנהל באופן אפקטיבי את התמהיל הפנימי של סיכון האשראי, מקפיד הבנק על פיזור בין איזורים גיאוגרפיים שבהם מוקמים הפרויקטים בהתאם לביקושים, ובין ענפי המשנה השונים.

החל משנת 2016 מבטח הבנק את תיק הערבויות מכח חוק המכר (דירות).

פוליסות אלו, שנרכשו ממבטחי משנה בינלאומיים בעלי דירוג אשראי בינלאומי גבוה, מבטחות את הבנק למקרה בו יידרש לשלם בשל חילוט ערבויות חוק מכר, והכל על פי תנאי הפוליסה.

על פי החלטת הנהלת הבנק, לא חודשה פוליסת ביטוח ערבויות חוק מכר הנ"ל לפרויקטים חדשים שהחלו מיום 12 בינואר 2021.

החל מיום 31 בדצמבר 2021 מבטח הבנק גם חלק מתיק האשראי הכספי למימון קרקעות, בפוליסה ממבטחי משנה בינלאומיים בעלי דירוג אשראי בינלאומי גבוה, אשר מבטחת את הבנק במקרה שהלוואת קרקע מבטחת אינה נפרעת כסדרה.

עסקאות הביטוח מאפשרות להפחית את ההון המרותק בגין סיכון האשראי הנובע מהנפקת הערבויות/העמדת הלוואות לקרקעות, תוך שימוש בפוליסה כ"מפחיתת סיכון אשראי" (ההפחתה הינה בהתאם לדירוג מבטחי המשנה).

ביום 27 בדצמבר 2021 פרסם בנק ישראל עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 המעגנת את ההקלה שנקבעה ב"הוראות השעה" למגבלת ענף בינוי ונדל"ן במערכת הבנקאית כדלקמן:

- מגבלת החשיפה לענף בינוי ונדל"ן הורחבה מ-20% ל-22% מהיקף תיק האשראי (לא כולל תשתיות לאומיות)

- מגבלת החשיפה לענף בינוי ונדל"ן (כולל תשתיות לאומיות) הורחבה מ-24% ל-26% מהיקף תיק האשראי.

ההקלות לעיל יעמדו בתוקפן עד תום 24 חודשים מיום 31 לדצמבר 2025 ובלבד ששיעור החבות לא יעלה על השיעור שחל ביום 31 לדצמבר 2025 או השיעור של המגבלה הענפית טרם ההקלה, הגבוה מבניהם.

- נקבע כי אשראי, בגינו ניתן ביטוח אשראי כשיר יסווג לפי הענף המבטח. כך שלצורכי מדידת המגבלה הענפית אשראי לבינוי ונדל"ן המכוסה בביטוח אשראי כשיר יופחת מהחבות הענפית של ענף בינוי ונדל"ן.

בשנה האחרונה חל גידול בפעילות ענף הבנייה והנדל"ן, אשר הביא לגידול בביקוש לאשראי עסקי לענף זה במערכת הבנקאית ובגופי מימון חוץ בנקאיים.

לאומי פעל בשנת 2021 באופן אקטיבי להרחבת הייזום בתיק הנדל"ן, תוך מיקוד בסגמנט המגורים ובלקוחות נבחרים בעלי חוסן פיננסי גבוה.

הנדל"ן מוגדר על ידי הבנק כתחום ברמת סיכון מופחתת יחסית לענפי משק אחרים. הנ"ל נתמך בתחזיות המאקרו כלכליות, שיטת המימון והפיקוח ההדוקה והגיבוי בביטחונות נדל"ן.

⁴ התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה מיום 10 בינואר 2021.

סך כל סיכון האשראי הבעייתי (השגחה מיוחדת/נחות/פגום) בענפי בינוי ונדל"ן בפעילות בישראל בבנק מצוי בירידה לרבות חלקו מכלל תיק סיכון האשראי בענפי בינוי ונדל"ן בפעילות בישראל בבנק. כמו כן, סך כל סיכון האשראי הבעייתי בענפים אלו בפעילות בישראל (השגחה מיוחדת/נחות/פגום) מסך הכל סיכון האשראי הבעייתי הכולל בפעילות בישראל (השגחה מיוחדת/נחות/פגום) נמוך ונמוך מחלקו בתיק האשראי הכולל.

בשל תנאי התחרות המתגברת, בוצעו בשנה האחרונה חלק מהעסקאות בפרמטרים מקלים יחסית לעסקאות דומות שבוצעו בעבר. יצוין כי עסקאות הנדל"ן מאושרות בתהליך חיתום מוקדם ותוך הגדרת הגנות מתאימות ושאיפה לתמחור הולם סיכון. הגדלת פעילות המימון בענפי הבנייה והנדל"ן הביאה לצמיחה בתיק האשראי לנדל"ן בלאומי ולוותר בעלייה מסוימת בשיעורי המימון בהתאם לתנאי התחרות המתגברת בשוק. עיקר העלייה בשיעורי המימון רוכזה במימון קרקעות ופרויקטים למגורים ומסחר, בחלק מהמקרים, מהעלייה שחלה במחירי הקרקעות באזורי הביקוש.

- בהתאם להנחיות בנק ישראל למערכת הבנקאית, הבנק הגדיר פרמטרים לעסקאות ב"סיכון מוגבר" בענף הבינוי והנדל"ן להן מבוצע ניטור רבעוני. יצוין כי בשלב זה אין לעסקאות אלה השפעה מהותית על איכות תיק האשראי של הבנק לענף הבינוי והנדל"ן.

- הבנק בחן את חישוב ההפרשה הקבוצתית בנדל"ן וביצע התאמה בהפרשה על מנת להביא בחשבון גידול מהיר בתיק האשראי והקלות מסוימות בתנאי החיתום.

במסגרת ניהול סיכון האשראי השוטף בענף הבינוי והנדל"ן, ממשיך הבנק לעקוב ולנטר את התיק בהתאם למגבלות הרגולטוריות, מדיניות האשראי ומאפייני הסגמנט.

נכון ליום 31 בדצמבר 2021 הבנק עומד במגבלה הרגולטורית הקבועה בחוק ובמגבלות הפנימיות, שהינן בהלימה להערכת הבנק את הסיכון בענפי המשנה השונים. יחד עם זאת, לאור הגידול בפעילות בענף בתקופה המדווחת, פועל הבנק ליישום תכנית להפחתת יחס הריכוזיות בענף.

חלק מהמידע המובא לעיל הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה והתוצאות הנובעות ממשמעות זו ראה פרק מידע צופה פני עתיד.

השפעת משבר הקורונה

בחלוף כשנתיים מתחילת המשבר קצב גמר הבנייה למגורים טרם חזר לרמתו ערב משבר הקורונה. בעיקר על רקע מחסור בכח אדם. עם זאת, ניתן לומר כי ענף "הבנייה למגורים" נפגע פחות מהמשבר מענפי משק אחרים. במהלך המשבר הענף הוגדר כחינוי, וניתנו הקלות ממשלתיות שאפשרו לו להמשיך לתפקד גם בתקופת הסגר (לרבות היתר להעסיק עובדים זרים).

ההשפעה השלילית של המשבר על הביקוש בענף הייתה בעיקר בטווח הקצר לנוכח חוסר הוודאות של רוכשי הדירות והשפעת הסגר על יכולת השיוק של היזמים בתחילת המשבר, שיצרו תנודתיות לא אופיינית.

עם זאת, הביקוש הקשיח יחסית הנובע מהגידול באוכלוסייה, לצד המחסור המתמשך הקיים ביחידות הדיור, מיתן את הפגיעה בענף ולאחר חודשי המשבר הראשונים התאפיין הענף אף בגאות משמעותית בביקוש. מספר הדירות המוגמרות ממשיך להיות נמוך מהביקוש השוטף מה שתומך בהמשך לחץ לעליית מחירי הדיור.

במהלך הסגרים ספגו המרכזים הבינוניים והגדולים בתחום המסחר, פגיעה משמעותית בהכנסותיהם. בין הסגרים ובמיוחד מאז היציאה מהגל השלישי, המרכזים נהנים מפעילות מוגברת עקב שהיית הישראלים בארץ. מרכזי המסחר נערכו לפעילות במסחר מקוון שקיזזה באופן חלקי את השפעת המגבלות. בנוסף, פתיחה חלקית של מוצרים חיוניים ובעיקר חנויות מזון ופארם כמו גם שטחי השכרה למרפאות ושירותים אחרים אפשרו לקבל פדיון מסוים גם בתקופת המגבלות.

עוצמת הפגיעה בהכנסות שונה בהתאם לסוג הנכס כאשר הפגיעה המשמעותית ביותר הייתה במרכזים הסגורים בשל רמת המגבלות שחלו עליהם ולנוכח החשש הבריאותי של הצרכנים.

במבט קדימה עם החזרה של המשק לפעילות מלאה וככל שלא יושתו מגבלות משמעותיות על הפעילות לאור גלי התחלואה אשר תגרומנה לעיכוב בתהליך היציאה של המשק מהמשבר, ההערכה היא כי מרכזים אלו ימשיכו להתאושש, אך בקצב איטי וזאת גם לאור מגמות המסחר המקוון ברקע גידול משמעותי שצפוי בהיצע שטחי המסחר בשוק בשנים הקרובות.

שוק המשרדים הפגין ככלל חוסן יחסי במהלך המשבר וספג פגיעה מתונה לעומת משברי עבר, בעיקר בעיר תל-אביב. בטווח הקצר הייתה פגיעה מסוימת בעיקר במשרדים הממוקמים בנכסים ישנים המושכרים לעסקים קטנים שספגו פגיעה במשבר.

הפגיעה המתונה אשר נרשמה בעיקר בעיר תל-אביב מושפעת מתחום ההייטק אשר הוביל את ההתאוששות בביקוש למשרדים, עם גידול מהיר בפדיון ומספר השכירים עם זאת ההתאוששות ביתר ענפי המשרדים (כגון שירותים עסקיים, ביטוח ופיננסיים) איטית יותר ובהתאם באזורים שאינם מוטי הייטק מדדי הפעילות טרם חזרו לרמתם מטרם הקורונה.

התפתחות החבויות לענף בינוי ונדל"ן (בישראל ובחו"ל)

	31 בדצמבר		
	השינוי	2020	2021
באחוזים			במיליוני ש"ח
סיכון אשראי מאזני	28.7	20,259	70,646
ערבויות לרוכשי דירות ^(א)	48.0	2,488	5,181
סיכון אשראי חוץ מאזני אחר ^(א)	11.6	3,944	33,928
סך הכל סיכון אשראי כולל	24.3	26,691	109,755

(א) במונחי סיכון אשראי.

לפירוט נוסף בנין סגמנט זה ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

להלן פרטים על סיכון האשראי בענף משק בינוי ונדל"ן בישראל לפי מצב הנכס - הבנק

	31 בדצמבר	
	2020	2021
במיליוני ש"ח		סיכון אשראי ^(א) כולל
בביטחון נדל"ן בישראל		
נדל"ן שבנייתו טרם הושלמה:		
קרקע גולמית	12,576	21,758
נדל"ן בתהליכי בנייה ^(ב)	31,126	37,794
נדל"ן שבנייתו הושלמה	31,890	36,173
סך הכל אשראי בביטחון נדל"ן בישראל	75,592	95,725
שאינו בביטחון נדל"ן בישראל	19,932	23,319
סך הכל סיכון אשראי לבינוי ונדל"ן בישראל	95,524	119,044

(א) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת הביטחונות המותרים לצורך חבות של לווה.

(ב) ליום 31 בדצמבר 2021 הרכב הפרויקטים בתהליכי בנייה למגורים הינו: כושר ספיגה 0-29: 874 מיליון ש"ח, כושר ספיגה 30-99: 13,574 מיליון ש"ח, כושר ספיגה 100+: 7,077 מיליון ש"ח, פרויקטים בתחילת בנייה: 4,483 מיליון ש"ח. כושר ספיגה - מדד המבטא את השיעור המירבי של שחיקת מחירי מלאי הדירות, כך שעדיין יהיה מקור כיסוי מספק לעלויות הפרויקט וזאת בהתחשב בהון העצמי שהושקע ובמכירה מוקדמת.

להלן הרכב ייעוד האשראי בביטחון נדל"ן בישראל - הבנק

	31 בדצמבר	
	2020	2021
במיליוני ש"ח		סיכון אשראי ^(א) כולל
דיוור	38,250	51,195
משרדים	13,750	17,249
תעשייה	3,753	4,691
מסחר ושירותים	19,839	22,590
סך הכל אשראי בביטחון נדל"ן בישראל	75,592	95,725

(א) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת הביטחונות המותרים לצורך חבות של לווה.

ניתוח איכות האשראי של קבוצת הבנק בענפי הבינוי והנדל"ן

	31 בדצמבר	
	2020	2021
שינוי באחוזים	במיליוני ש"ח	
סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי		
סיכון אשראי שאינו בעייתי	107,007	134,002
25.2		
סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי		
שאינו בעייתי	951	1,165
22.5		
בעייתי שאינו פגום	948	713
(24.8)		
פגום	849	566
(33.3)		
2,748	2,444	
(11.1)		
סך הכל סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי		
109,755	136,446	
24.3		
סך הכל		

סיכונים בתיק הלוואות לדיור

התפתחויות בסיכונים אשראי

ההתפתחויות שחלו במשק בשנים האחרונות (סביבת ריבית נמוכה, ביצועי מחיר למשתכן ועלייה במחירי הדיור) הביאו לגידול משמעותי בהיקף האשראי לדיור בישראל הן למטרת מגורים והן למטרת השקעה. תיק הלוואות לדיור מנוטר באופן שוטף תוך ניתוח המגמות במאפייני ובמוקדי הסיכון. במסגרת העמדת הלוואות לדיור, מעמיד הבנק גם הלוואות פרטניות למשתתפים בקבוצת רכישה.

הבנק מקפיד על מדיניות חיתום מאוזנת הלוואות בחשבון את יכולת החזר של הלווה, בסיס ההצמדה והריבית, שיעור המימון ועוד, זאת תוך עמידה בכל דרישות הפיקוח על הבנקים.

מימון במסגרת קבוצת רכישה נותן מענה לביקושי שוק של התארגנויות פרטיות, בעלי קרקע היסטוריים וכיו"ב. מהיבט הסיכון, המימון ניתן לאוכלוסיות שונות, בפיזור גיאוגרפי, ולאחר שכל לווה עובר בדיקת יכולת פירעון של הלוואה.

ניהול הסיכון במקרה של אי פירעון האשראי נעשה על ידי הבנק בשני אופנים, הראשון מניעתי, הקטנת ההסתברות להגיע לכשל והשני גביית החוב במצב בו האשראי ככשל:

השלב הראשון -

- חיתום קפדני - מבוסס על מגבלות הרגולציה (הוראה 329 בחינת כושר החזר, אחוזי מימון ותמהיל אשראי) ומגובה במודלים לבחינת סיכון האשראי אשר נשענים בין היתר על מידע מחשבון הלקוח בלאומי ו/או ממאגר נתוני האשראי של בנק ישראל.
- בניית תמהיל מותאם ללקוח, אשר יאפשר עמידה בתשלום החזר החודשי
- בטוחת נדל"ן - האשראי מועמד כפוף לקבלת ביטחונות לשיעור רצון הבנק בהתאם לאופי האשראי והנכס. הביטחונות נבדקים על ידי יועצי המשכנתאות ובתיקים מורכבים נעשית בקרה נוספת.
- דחיית תשלומים ("הקפאות") - אפשרות להקפיא חלקית את תשלומי המשכנתא בהתאם להוראות חוק הבנקאות שירות ללקוח. בנוסף מתן "סל חודשי הקפאה" לכל לקוח אשר נקלע לקושי תזרימי בהתאם למדיניות הבנק.

השלב השני - גבייה -

- גבייה רכה - מוקד טלפוני אשר יוצר קשר עם הלקוחות שמתקשים בתשלום החזר החודשי מיד עם היווצר החוב הראשון, סיוע ללקוחות בהסדרי חוב וליווי עד לסילוקו
- תביעה משפטית -
- גביית חוב כספית באמצעות פתיחת תיק הוצאה לפועל
- מימוש הנכס באמצעות הבטוחות שהתקבלו

במהלך שנת 2021 חל גידול בהעמדות אשראי חדש לדיור בישראל ("ביצועים") לעומת התקופה המקבילה אשתקד בקשר עם ביקושים לאשראי לדיור בישראל, הן למטרת מגורים והן לאשראי למטרת השקעה בשעבוד דירת מגורים.

השפעת משבר הקורונה

התכניות הממשלתיות לסיוע בגין משבר הקורונה תמכו במצבם הכלכלי של משקי הבית.

לשיעור האבטלה עלול להיות השפעה שלילית על תיק האשראי לדיור.

ביום 15 במרס 2020 פרסם בנק ישראל הוראת שעה שכללה מספר הקלות רגולטוריות ובהן הקלה ביחס למגבלה על הלוואות למשקי בית לכל מטרה במשכון דירה. הבנק אימץ הקלה זו בכדי לסייע ללקוחותיו לאחר שהשתכנע כי הלקוחות הללו יוכלו לצלוח את המשבר. הוראת השעה הנ"ל אפשרה הגדלת שיעור מימון מ-50% מימון בהלוואה לכל מטרה עד לשיעור של 70%. ביום 9 באוגוסט 2021 פרסם בנק ישראל עדכון להנחיות הפקוח על הבנקים בנושא הלוואות לדיור ובכלל זה על החלטתו שלא להאריך את תוקפה של הקלה זו ותוקפה פג ביום 30 בספטמבר 2021.

ביום 27 בדצמבר 2020 פרסם בנק ישראל עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 המבטל את מגבלת ריבית הפריים (על פיה חלקה של הלוואת הפריים לא יעלה על שליש מסך ההלוואה) נותרה המגבלה הקובעת כי היחס בין חלק ההלוואה לדיור בריבית משתנה, לבין סך ההלוואה, לא יעלה על 66.66%. ההוראה נכנסה לתוקף ביום 17 בינואר 2021 לנוטלי הלוואה חדשה לדיור וביום 28 בפברואר 2021 למחזור הלוואה לדיור.

ביום 6 באוקטובר 2021 פרסם בנק ישראל עדכון לקובץ שאלות ותשובות בנושא מגבלות למתן הלוואות לדיור אשר נכנס לתוקף באופן מיידי.

במסגרת העדכון נקבע שתאגיד בנקאי אינו רשאי להעמיד הלוואה נוספת ללווה המיועדת לשמש "הון עצמי" לצורך רכישת דירה. האמור חל הן על הלוואות צרכניות והן על הלוואות בשעבוד דירת מגורים אחרת. על אף האמור לעיל תאגיד בנקאי רשאי להעמיד ללווה הלוואה נוספת לצורך השלמת מימון רכישת דירה חליפית ובלבד שמתקיימים כל התנאים שנקבעו בקובץ שאלות ותשובות.

בנוסף נקבע כי במטרות הנכללות בסייג "הלוואה לכל מטרה" יש לכלול הלוואה במשכון דירת מגורים כאמור בסעיף 3 (3) להוראה 451, שאינה מיועדת לרכישת זכויות במקרקעין ולכך שהלוואה המיועדת למחזור הלוואה קיימת תסווג בהתאם למטרת ההלוואה המקורית (הלוואה לרכישת דירה או הלוואה לכל מטרה). הלוואה המיועדת למחזור מספר הלוואות תסווג באופן פרופורציוני למטרת ההלוואות המקוריות.

ביום 31 בינואר 2022 פרסם הפיקוח על הבנקים תיקון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 451. שמטרתו הגברת שקיפות המידע ללקוחות ושיפור סביבת התחרות בשוק המשכנתאות.

- התאגיד הבנקאי נדרש להציג ללקוח באישור העקרוני 3 תמהילי "סל" אחידים וסל נוסף "סל מוצע" - תמהיל מוצע ללקוח.
- התאגיד הבנקאי לא נדרש להציג תמהילי מסלולים אחידים בהלוואות "לכל מטרה" במשכון דירת מגורים, שאינן מיועדות לרכישת זכויות במקרקעין, ובהלוואות לדיור ללא משכון דירת מגורים (כגון הלוואות לשיפוצים), בהיותן לתקופות יותר קצרות ובסכומים נמוכים יותר (ודומות במהותן להלוואות צרכניות).
- התאגיד הבנקאי נדרש להעמיד לרשות הלקוחות מחשבון מקוון לביצוע סימולציות של העמדת הלוואה בסכומים שונים ולתקופות שונות.
- התאגיד הבנקאי נדרש לספק אישור עקרוני ללקוח תוך 5 ימי עסקים מיום הגשת הבקשה לקבלת הלוואה. במקרים חריגים, של הלוואות שמאפייניהן יוגדרו מראש במדיניות האשראי של התאגיד הבנקאי, יינתן אישור עקרוני בתוך 7 ימי עסקים ותינתן ללקוח הודעה על החריגה במשך הזמן לטיפול בבקשתו והסיבה לכך.
- ההוראה קובעת מהו המידע שעל התאגיד הבנקאי להציג ביישום האינטרנטי שהוא מציע ללקוחותיו אולם לקוח שאינו מקבל מידע אודות חשבונותיו באופן מקוון, על הבנקאי למסור לו המידע בכתב.
- הוגדרו כללים אחידים לחישוב "הריבית הכוללת החזויה" במערכת הבנקאית.

הבנק החל בהיערכות ליישום העדכון להוראה. העדכון ייכנס לתוקף ביום 31 לאוגוסט 2022.

התפתחות יתרת האשראי לדיור נטו בישראל

שיוני בהשוואה לסוף שנה קודמת	יתרת תיק האשראי	
באחוזים	במיליוני ש"ח	
4.8	83,746	31 בדצמבר 2019
7.0	89,594	31 בדצמבר 2020
15.1	103,109	31 בדצמבר 2021

בשנים האחרונות חל גידול בהיקף האשראי לדיור. הגידול נמשך ואף התעצם בשנת 2021, בין היתר על רקע ההתעוררות בשוק הנדל"ן כתוצאה מהבשלת פרויקטים של מחיר למשתכן וחזרה חלקית של משקיעים.

במסגרת הניטור אחר מוקדי הסיכון בתיק הלוואות לדיור נערך מעקב גם על מאפייני התיק ומאפייני האשראי החדש, וביניהם על התפלגות האשראי החדש לפי שיעורי מימון (שיעור מימון הינו היחס בין סך האשראי שאושר ללווה, אף אם טרם הועמד כולו או חלקו בפועל, לבין שווי הנכס המשועבד בעת העמדת מסגרת האשראי) ויחס החזר מוגדר כיחס בין ההכנסה החודשית הפנויה ובין החזר החודשי).

התפתחות שיעור מימון, באשראי חדש, מעל 60% בישראל

להלן התפתחות האשראי החדש שהעמיד הבנק בשיעור מימון הגבוה מ-60% (שיעור מימון הינו היחס בין שיעור האשראי שאושר ללווה, אף אם טרם הועמד כולו או חלקו בפועל, לבין שווי הנכס המשועבד, בעת העמדת מסגרת האשראי):

2019		2020		2021	
ממוצע שנתי	ממוצע שנתי	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי
שיעור מימון באחוזים^(א)					
17.2	19.7	20.7	22.4	21.8	21.7
17.5	19.1	21.5	23.6	24.3	23.2
0.2	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1

(א) מסך האשראי החדש לדיור שהעמיד הבנק.

לפירוט נוסף בנין סגמנט זה ראה פרק סיכונים אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2021.

סיכון אשראי לאנשים פרטיים (ללא הלוואות לדיור)

האשראי הפרטי, אשר יכולת החזר שלו מבוססת בעיקרה על כושר ההשתכרות של משק הבית, מאופיין בפיזור נרחב מאוד של לוויים, במגוון של מוצרי אשראי (הלוואות לסוגיהן, עו"ש, כרטיסי אשראי) ובהיקף נמוך (בממוצע) של אשראי ללקוח בודד. פעילות הלקוחות הפרטיים מרוכזת, רובה ככולה, בחטיבה הבנקאית.

במטרה להתמודד עם הגידול בהיקפי האשראי הפרטי ועם מוטת השליטה הרחבה הנדרשת לניהולו, וכן במטרה ליישם ממשל תאגידי נאות, חוזקו בשנים האחרונות מספר פונקציות, הן בחטיבה הבנקאית המהווה קו הגנה ראשון, והן בחטיבה לניהול סיכונים המהווה קו הגנה שני.

מדיניות האשראי הפרטי, אותה מגבשת החטיבה לניהול סיכונים בשיתוף החטיבה הבנקאית, מהווה נדבך מרכזי בהתוויית תיאבון הסיכון ובהכוונת הניהול השוטף של פעילות זאת.

בין העקרונות המרכזיים מתוך מדיניות האשראי הפרטי ניתן למנות: הערכת אומדן סיכון האשראי של כל לווה, ביסוס החלטות החיתום על יכולת שירות החוב של הלווה מתוך ההכנסות ו/או על בסיס התנהלות החשבון ו/או על בסיס נתונים ממאגר אשראי, קיום מערך סמכויות אשראי מוגדר ומובנה, דגשים על התנהגות עסקית הוגנת (שקיפות ומסירת מידע, התאמה של המוצר לצרכי הלקוח, הוגנות בתמחור, טיפול בתלונות מצד הלקוחות), התאמת האשראי לצרכי הלקוח ויכולותיו וערנות מוגברת להיבטי הציות העלולים לנבוע ממתן האשראי.

בנוסף להקפדה על תהליכי החיתום, הניהול והבקרה ברמת הלווה הבודד, הורחב והוגבר גם הניטור השוטף אחר האשראי הפרטי ברמה הארגטיבית, בין השאר על בסיס סט מדדים פנימי.

מעת לעת וגם בשנת 2021 מעודכן סט המדדים הפנימי, הן ביחס להתפתחויות של התיק בכללותו ("מלאי") והן ביחס לפרופיל סיכון העמדות האשראי החדש, המנוטר באופן שוטף, בתדירות רבעונית לפחות. הפרמטרים שגובשו מתייחסים להיבטים ולמאפיינים רבים המשקפים נקודות מבט מגוונות ומשלימות על סיכון התיק והאשראי החדש. אף שמדובר ב"אורות אדומים" ולא במגבלות (בהגדרתן הפורמאלית), הרי שהם מבטאים את גבולות תיאבון הסיכון הרצוי ברמת תיק האשראי הפרטי. לאור התמשכות המגמות במשק הישראלי ברמת הצריכה הפרטית תחת השפעות משבר הקורונה ובעקבותיה ברמת המינוף של משקי הבית, נמשך גם בשנת 2021 הניטור ההדוק והמוגבר אחר ההתפתחויות בתיק זה.

השפעת משבר הקורונה

התכניות הממשלתיות לסיוע בגין משבר הקורונה תמכו במצבם הכלכלי של משקי הבית.

לשיעור האבטלה עלול להיות השפעה שלילית בטווח הארוך על תיק האשראי לאנשים פרטיים.

למידע לגבי עדכון קובץ שאלות ותשובות שפרסם בנק ישראל ביום 6 באוקטובר 2021, ראה פרק סיכונים בתיק הלוואות לדיור.

הוראת ניהול בנקאי תקין - ניהול אשראי צרכני

ביום ה-4 בפברואר 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311A בנושא ניהול אשראי צרכני. ההוראה מרכזת את דרישות הפיקוח על הבנקים מהמערכת הבנקאית בפעילותה מול הלקוחות הצרכניים. לפירוט נוסף בגין סגמנט זה ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2021.

קבוצות לווים⁵

הבנק מקיים תהליכי מעקב סדורים על מנת לוודא כי הוא ממלא אחר מגבלות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בנושא מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

ביום 27 לדצמבר 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים תיקון להוראה 313 המחריג מהגדרת "שולט" משקיע מוסדי שהחזקתו באמצעי השליטה בתאגיד אינה עולה על 20%, גם במקרים בהם הוא מחזיק בשיעור המניות הגבוה ביותר. התיקון נכנס לתוקף ביום 1 לינואר 2022.

נכון ליום 31 בדצמבר 2021, הבנק עומד במגבלות הקבועות בהוראה.

למידע נוסף אודות קבוצות לווים ראה פרק סיכוני אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2021.

חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים

למידע בנושא חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים ראה פרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2021.

⁵ קבוצת לווים הם כל אלה יחד: הלווה, אדם השולט בו וכל מי שנשלט על ידי אלה, למעט בנקים. כאשר תאגיד נשלט על ידי יותר מאדם אחד יש לכלול בקבוצת לווים אחת את אותם שולטים שהתאגיד הנשלט הוא מהותי עבורם (כגון: מבחינה הונית). לרבות התאגיד הנשלט וכל מי שנשלט על ידם. כאשר תאגיד מוחזק על ידי יותר מאדם אחד, יש לכלול מחזיק שאין לו שליטה, שהתאגיד המוחזק הוא מהותי עבורו (כגון: מבחינה הונית), יחד עם התאגיד המוחזק וכן כל מי שנשלט על ידם בקבוצת לווים אחת, למעט מקרים בהם אחזקתו של משקיע מוסדי באמצעי שליטה בתאגיד אינו עולה על 20%, זאת גם במקרים בהם הוא מחזיק בשיעור המניות הגדול ביותר. לווים הקשורים באופן שפגיעה ביציבות הפיננסית של אחד מהם עלולה להשליך על היציבות הפיננסית של האחר, או שאותם גורמים עלולים להשליך על היציבות הפיננסית של שניהם.

חלק 5א - סיכון אשראי של צד נגדי

סיכון אשראי של צד נגדי (CCRA)

סיכון האשראי בעסקת נגזרים הינו מדד לסכום ההפסד שהבנק עלול לשאת בו אם הצד הנגדי לעסקה לא יעמוד בתנאי העסקה. סיכון זה למועד מסוים מוגדר כסך השווי הנוכחי של העסקה לאותו מועד בתוספת סיכון פוטנציאלי להפסד עתידי. פוטנציאל זה מוערך על פי רמת התנודתיות הצפויה בנכס הבסיס של העסקה ועל פי משך התקופה שנותרה עד למועד השלמת הביטחונות כפי שסוכם עם הצד הנגדי, וכל זאת לאחר ניכוי הסכמי קיזוז הניתנים לאכיפה כלהלן:

לאומי מיישם בשוק הנגזרים (הסחירים והלא סחירים) מנגנונים להפחתת סיכונים האשראי במסחר בין צדדים נגדיים על ידי מנגנוני קיזוז (NETTING) המעוגנים בהסכמים משפטיים סטנדרטיים בינלאומיים, וכן על ידי מנגנון הפקדת ביטחונות הדדיים בין הצדדים הנגדיים לעסקה, בין בדרך של העברה לתיחום חשיפה או באמצעות שטרי משכון. בפרקי הזמן שהוגדרו, מבוצעת התחשבות שוטפת בהתאם לנתוני השוק ולחשיפה. הביטחון הוא לרוב מזומן, במטבעות הנקובים בהסכם. להלן סוגי ההסכמים הקיימים כיום בלאומי בהיבט זה:

1. בפעילות בנגזרים לא סחירים (OTC), נעשה שימוש במנגנוני קיזוז על פי תשתית הסכמית בינלאומיים סטנדרטית או על פי תשתית הסכמית מקומית תואמת סטנדרטים בינלאומיים וכן בהסדרי התחשבות לצורך תיחום חשיפה, כולם בהתאם להוראות חוק ההסכמים בנכסים פיננסיים. כך, למשל, מתקשר הבנק בהסכמי ISDA ו-CSA מול צדדים בינלאומיים ולקוחות מקומיים הפעילים בשוק ההון. בנוסף, במטרה להפחית את סיכון הצד הנגדי, ישנה מגמת מעבר לסליקה מרכזית עבור עסקות בנגזרי ריבית במטבעות עיקריים. במסגרת הסכמי ISDA עליהם חתום בנק לאומי אין כיום תלות בהורדת דירוג האשראי של לאומי כגורם לשינוי בסכום הביטחון. החל מספטמבר 2021, הוחל בלאומי ביישום רגולציית UMR (Uncleared Margin Rules) של ארגון IOSCO שמהותה הפקדת בטחונות (IM) של שני הצדדים, בגוף שלישי (קסטודיאן) עבור עסקות שאינן נסלקות בסליקה מרכזית, לישויות שחצו רף כמותי (50 מיליארד יורו).

2. בפעילות בנגזרים הסחירים בחו"ל, מנגנוני קיזוז והתחשבות מעוגנים במסגרת הסכמים התואמים את הוראות חוק ההסכמים בנכסים פיננסיים.

3. בפעילות המקומית מול המעו"ף (נגזרים סחירים), אין הסכמי קיזוז ייעודיים והפעילות מבוצעת או מול שטרי משכון או סולו.

מסגרות האשראי לפעילות הלקוחות נקבעות בוועדות אשראי פרטניות בהתאם למדיניות האשראי של הבנק בכפוף למגבלות הדירקטוריון. השיקולים המשפיעים על גובה המסגרת כוללים, בין היתר, ניתוח סיכון אשראי ופרופיל עסקי, לרבות הביטחונות המוצעים לגיבוי האשראי הנגזר מהפעילות.

קווי הפעילות למדינות, בנקים ומוסדות פיננסיים נקבעים בוועדה ייעודית בהשתתפות נציגים מהחטיבות הרלוונטיות, וזאת בכפוף למגבלות אשר נקבעו במדיניות ההשקעות וניהול סיכונים השוק של הקבוצה.

המעקב אחר חשיפות אשראי לצדדים נגדיים בעסקות במכשירים נגזרים לסוגיהן מבוצע על ידי חטיבת שוקי הון. החטיבה מבצעת מעקב מקרוב אחר פעילות של לקוחות הפעילים בשוקי הכספים וההון וכן מעקב אחר הפעילות המבוצעת על ידי יתר לקוחות הבנק. החטיבה אחראית על המודלים לחישוב דרישת הביטחונות, הפרמטרים המשמשים למודלים, מערכות המחשוב המודדות את העמידה במסגרות הפעילות ונהלי העבודה.

החטיבה לניהול סיכונים מהווה קו הגנה שני, ממליצה לדירקטוריון על המדיניות לניהול הסיכון, אחראית על הדיווח של החשיפות לדירקטוריון ואחראית לתיקוף המודלים והפרמטרים המשמשים לניהול הסיכון.

ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)

	א	ב	ה	ו
31 בדצמבר 2021				
	עלות שחלוף	חשיפה פוטנציאלית עתידית	EAD לאחר CRM	RWA
במיליוני ש"ח				
1	6,574	16,204	13,978	4,459
3	-	-	6,920	38
6	6,574	16,204	20,898	4,497

	א	ב	ה	ו
31 בדצמבר 2020				
	עלות שחלוף	חשיפה פוטנציאלית עתידית	EAD לאחר CRM	RWA
במיליוני ש"ח				
1	5,820	11,457	11,017	4,129
3	-	-	1,955	37
6	5,820	11,457	12,972	4,166

הקצאת הון בגין התאמת שערוך לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)

	א	ב	א	ב
31 בדצמבר				
	2021	2020		
	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	RWA
במיליוני ש"ח				
3	13,336	1,770	10,381	1,522

סך כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי הגישה הסטנדרטית

הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון^(א) (CCR3)

	ט	ו	ה	ד	ג	ב	א	
31 בדצמבר 2021								
סך חשיפת אשראי	100%	75%	50%	20%	2%	0%		תיק פיקוחי/משקל סיכון
במיליוני ש"ח								
ריבנויות	2,770	-	-	-	-	-	2,770	
ישויות סקטור ציבורי PSE שאינן ממשלה מרכזית	46	-	-	46	-	-	-	
בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB)	6,477	137	-	224	6,116	-	-	
חברות ניירות ערך	4,708	-	-	1,025	3,683	-	-	
תאגידים	2,309	1,532	-	1	326	450	-	
תיקים קמעונאיים פיקוחיים	108	108	-	-	-	-	-	
נכסים אחרים	-	-	-	-	-	-	-	
סך הכל	16,418	1,777	-	1,296	10,125	450	2,770	

	ט	ו	ה	ד	ג	ב	א	
31 בדצמבר 2020								
סך חשיפת אשראי	100%	75%	50%	20%	2%	0%		תיק פיקוחי/משקל סיכון
במיליוני ש"ח								
ריבנויות	3,240	-	-	-	-	-	3,240	
ישויות סקטור ציבורי PSE שאינן ממשלה מרכזית	95	-	-	95	-	-	-	
בנקים, לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB)	4,822	80	-	305	4,437	-	-	
חברות ניירות ערך	3,210	-	-	-	3,210	-	-	
תאגידים	2,558	2,167	-	-	391	-	-	
תיקים קמעונאיים פיקוחיים	111	111	-	-	-	-	-	
נכסים אחרים	-	-	-	-	-	-	-	
סך הכל	14,036	2,358	-	400	8,038	-	3,240	

(א) היתרות בגילוי מתייחסות לחשיפות האשראי ששימשו בחישוב דרישת ההון. לאחר יישום שיטות להפחתת סיכון אשראי, החשיפות אינן כוללות חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים (CCPs) המדווחים בטבלה CCR8 בהמשך הדוח.

הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) ^(א) (CCR5)

31 בדצמבר 2021					
א	ב	ג	ד	ה	ו
ביטחון שמשמש בעסקאות נגזרים					
ביטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות ערך (SFTs)					
שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון מנותק	לא מנותק	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד
במיליוני ש"ח					
-	252	-	62	1,025	1,598
מזומן - מטבע מקומי					
-	11,767	-	8,768	1,022	849
מזומן - מטבעות אחרים					
-	1,927	1,004	-	1,678	1,076
חוב ריבוני מקומי					
-	110	-	5,493	-	-
חוב ריבוני אחר					
-	-	-	-	3,191	-
חוב של סוכנות ממשלתית					
-	-	-	-	-	1,191
אגרות חוב קונצרניות					
-	-	-	-	4	2,924
מניות					
-	-	-	-	-	-
ביטחון אחר					
-	14,056	1,004	14,323	6,920	7,638
סך הכל					

31 בדצמבר 2020					
א	ב	ג	ד	ה	ו
ביטחון שמשמש בעסקאות נגזרים					
ביטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות ערך (SFTs)					
שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון מנותק	לא מנותק	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד
במיליוני ש"ח					
-	376	-	41	354	585
מזומן - מטבע מקומי					
-	8,527	-	7,239	-	2,423
מזומן - מטבעות אחרים					
-	1,511	847	-	614	409
חוב ריבוני מקומי					
-	145	-	3,966	226	-
חוב ריבוני אחר					
-	-	-	-	2,848	-
חוב של סוכנות ממשלתית					
-	-	-	-	431	16
אגרות חוב קונצרניות					
-	-	-	-	101	1,366
מניות					
-	-	-	-	-	-
ביטחון אחר					
-	10,559	847	11,246	4,574	4,799
סך הכל					

(א) הסכומים מתייחסים לביטחונות שהופקדו או התקבלו בגין חשיפות הנובעות מסיכון האשראי של צד נגדי שקשורות לעסקאות נגזרים או לעסקאות למימון ניירות ערך, לרבות עסקאות שסולקו באמצעות צד נגדי מרכזי (CCP).

חשיפות לנגזרי אשראי (CCR6)

נכון ליום 31 בדצמבר 2021 וליום 31 בדצמבר 2020, לא קיימות בבנק עסקאות נגזרי אשראי שנקנו או נמכרו.

חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים (CCR8)

	א	ב	א	ב
	31 בדצמבר			
	2020		2021	
	RWA	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM
	במיליוני ש"ח			
1	116	1,483	176	1,914
	חשיפות לצד נגדי מרכזי כשיר (QCCP) (סך הכל)			
2	116	1,483	176	1,914
	חשיפות לעסקאות עם QCCP (לא כולל ביטחון ראשוני והעברות לקרן סיכונים), מזה:			
4	116	580	176	878
	עסקאות נגזרים סחירים בבורסה			
7	-	725	-	911
	ביטחון ראשוני מנותק			
9	(א)-	178	(א)-	125
	העברות ממומנות לקרן סיכונים			

(א) נכסי הסיכון בגין קרן הסיכונים נכללו בשורת החשיפות לעסקאות QCCP לעיל, זאת בהתאם לנוסחת חישוב נכסי הסיכון לצדדים נגדיים מרכזיים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

חלק 6 - סיכון שוק

סיכון שוק (MRA)

סיכון שוק מוגדר כסיכון להפסד הנובע משינוי בשווי הנכסים וההתחייבויות בשל שינוי ברמת מחירים בשווקים, שינוי בשיעורי ריבית, שער חליפין, אינפלציה ומחירי מניות. החשיפה לסיכונים שוק מתבטאת בתוצאות העסקיות, בשווי ההון של הנכסים וההתחייבויות, בהון העצמי ובתזרימי המזומנים.

הבנק פועל בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים בנושא ניהול סיכונים השוק של הקבוצה, לרבות הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 333 בנושא "ניהול סיכון ריבית" ומספר 339 בנושא "ניהול סיכונים שוק". במסגרת יישום הוראות אלה נקבעו עקרונות יסוד לאופן ניהול הסיכונים ובקרתם, ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדירקטוריון, הגדרת אמצעי הבקרה והכלים למדידת הסיכונים ואמצעי הבקרה והפיקוח על סיכונים אלה, תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה". לתיאור המבנה הארגוני והאחריות לניהול הסיכון ראה פרק מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו.

בשנת 2021 לא חלו שינויים מהותיים במבנה הממשל התאגידי, במדיניות ובמסגרת ניהול סיכון השוק.

עם התפשטות נגיף הקורונה, חלה עלייה ברמת התנודתיות של גורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים. הבנק הפדרלי של ארה"ב כבר החל להסביר את עקרונות תוואי הנורמליזציה של הריבית ותהליך זה עשוי להשפיע בעתיד על המגמות בשווקים הפיננסיים. לפיכך, המידה הרבה של חוסר הוודאות בשווקים עדיין קיימת, והתנודתיות בשווקים הפיננסיים יכולה להימשך ואף להתגבר מחדש. תהליך היציאה הגלובלי מהמשבר ממקד את הבנקים המרכזיים בעיסוק באתגרים וסוגיות כלכליות נוספות מאלו שעסקו בהם בשיאו של המשבר. חלק מהבנקים המרכזיים בעולם ובכלל זה גם בנק ישראל החלו לצמצם בהדרגתיות את ההרחבות המוניטריות שביצעו ואת מעורבותם בשוקי האג"ח והריביות.

הבנק מבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות ומקפיד על ניהול סיכונים מוקפד תוך ביצוע תרחישי קיצון ובחינה מתמדת של התפתחות האירועים ודרכי הפעולה, על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, ככל שיידרש.

מבנה הממשל התאגידי לניהול סיכונים שוק

בנוסף למידע אודות מבנה הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק המתואר בפרק "מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו", להלן מידע נוסף בנוגע לניהול סיכון השוק:

קו ההגנה הראשון - חטיבת שוקי הון

חטיבת שוקי הון אחראית על נטילת הסיכון תוך כדי ניתוחו והבנתו לאורך חיי העסקאות. החטיבה עוסקת בניהול הנוסטרו של הבנק, בהפעלת חדר העסקות בבנק לצורך מסחר ותיווך במטבעות, בריביות, בנגזרים ובניירות ערך, בניהול פיננסי הכולל פיתוח מוצרים פיננסיים ומוצרי השקעה וניהול הנכסים וההתחייבויות של הקבוצה. תהליכי בקרה מבוצעים בחדרי העסקות ובנוסף מבוצעת בקרה שוטפת אחר הפעילות - בהיבטי סיכונים שוק, סיכונים תפעוליים וסיכונים מעילות והונאות, על ידי חדר תיווך באגף לניהול סיכונים בחטיבה. לצד החטיבה לשוקי הון פועלת זרוע ההשקעות של לאומי - "לאומי פרטנרס".

הוועדה לניהול נכסים, התחייבויות והשקעות פיננסיות (ALCO) בראשות ראש חטיבת שוקי הון - אחראית לניהול הנכסים וההתחייבויות וההשקעות הפיננסיות בהתאם להחלטות הדירקטוריון וההנהלה, תוך מתן דגש למבנה המאזן, מחירי המעבר, הנזילות הנדרשת והשקעת עתודות הנזילות, מבנה ההון ומדיניות גיוס המקורות ועמידה במגבלות ומדיניות הקבוצה.

קו ההגנה השני - החטיבה לניהול סיכונים

באחריות החטיבה לבחון את ניהול סיכונים השוק והנזילות בראייה כוללת, לגבש את מדיניות הסיכון ומגבלות הסיכון בראיית כלל תיק הנוסטרו וחדרי העסקות, ההשקעות הריאליות של הבנק ותיק הפנסיה. כמו כן, באחריותה לפתח ולאמת את הערכת הסיכון בעסקאות ופעילויות מהותיות כגון אישור של מוצרים, השקעות, עסקאות חדשות, פיתוח מתודולוגיות, תיקוף מודלים מהותיים, מעקב אחר משתני שוק והשקעות ספציפיות, ביצוע של תרחישי קיצון ועוד.

קו ההגנה השלישי - ביקורת פנימית

באחריות הביקורת הפנימית לבצע ביקורת בלתי תלויה ואובייקטיבית תוך אתגור של הבקורות, התהליכים, והמערכות הממוכנות בתאגיד הבנקאי. הביקורת מתבצעת לרוב בדיעבד, על קו ההגנה הראשון והשני תוך וידוא יישום הנחיות של ההנהלה והדירקטוריון.

תיאבון הסיכון

תיאבון הסיכון של הקבוצה בא לידי ביטוי ברמת החשיפה לסיכון השוק שהקבוצה מוכנה לשאת על מנת להשיג את היעדים העסקיים שלה ואת התשואה הנדרשת לבעלי המניות. לחילופין הוגדר תיאבון הסיכון כהשפעה של אירוע שלילי שהקבוצה מוכנה לשאת. תיאבון הסיכון כולל הצהרות איכותיות המתייחסות לרמת הסיכון המקובלת על ידי הדירקטוריון וההנהלה הבכירה ומגבלות כמותיות המתייחסות להפסדים שהקבוצה מוכנה לספוג בתרחישים ברמות חומרה שונות.

מדיניות ניהול סיכוני השוק

מדיניות ניהול סיכוני השוק מהווה ביטוי לאסטרטגית ניהול סיכון השוק של הקבוצה. זאת, לצד הנהלים הקיימים לזיהוי, מדידה, מעקב, פיתוח ובקרה אחר סיכוני השוק. המדיניות נועדה מחד לתמוך בהשגת היעדים העסקיים תוך הערכת הסיכונים והסיכויים שיכולים לבצוע מהחשיפה לסיכונים וזאת בהשוואה לרווח הצפוי מהם, ומאידך, נועדה להפחית את רמת הסיכון הנובעת מהפעילות השוטפת של הבנק, ובכלל זה לשמור על רמת נזילות גבוהה.

המדיניות מהווה כלי חשוב להגדרת תיאבון הסיכון של הבנק בתחום הנוסטרו, חדרי העסקות וחשיפות השוק בכלל קבוצת לאומי. המדיניות מגדירה את הממשל התאגידי, חלוקת האחריות הארגונית ומנגנוני האסקלציה. תיאבון הסיכון בא לידי ביטוי במגבלות שנקבעו.

במסגרת המדיניות לניהול סיכוני השוק נקבעו מגבלות דירקטוריון לכל גורם סיכון שוק מהותי. כמו כן, נקבעו מגבלות ברמת מנהלת סיכונים ראשית ומגבלות נוספות משלימות למגבלות אלו. מגבלות אלו נועדו להגביל את הנזק שעלול להיגרם כתוצאה משינויים לא צפויים בגורמי הסיכון השונים הקיימים בשווקים, כגון: שינוי הריבית, אינפלציה, שערי חליפין, מרווחי אשראי סחיר ומחירי מניות.

החשיפות לסיכוני שוק מנוהלות באופן שוטף ברמת הקבוצה. חברות הבת בחו"ל קובעות מדיניות לניהול סיכוני שוק בהלימה עם המדיניות הקבוצתית ומסגרות הסיכון שאושרו בה וכן בהתאם לרגולציה המקומית והסביבה העסקית בה הן פועלות. המידע על מצב החשיפות בפועל בהתאם למסגרות שנקבעו מתקבל מהחברות הבנות ומובא בחשבון בניהול הכולל של החשיפות בקבוצה.

ניהול סיכוני השוק מתבצע בשני מוקדי סיכון עיקריים: התיק הבנקאי והתיק למסחר.

במטרה לפקח ולבקר אחר יישום מדיניות ניהול סיכוני השוק, מקבל הדירקטוריון אחת לרבעון דיווח על עיקרי החשיפות לסיכוני שוק אל מול המגבלות שהוקצו, הצפת הסיכונים המרכזיים לפי קווי פעילות, מוצרים ומוקדי סיכון של הקבוצה, ודיווח על אירועים חריגים.

התיק הבנקאי

סיכוני השוק בתיק הבנקאי נובעים מפעילות הבנק בעסקי הליכה (בעיקר אשראי, פיקדונות והשקעה בניירות ערך בתיק הזמין ובתיק לפדיון). סיכוני השוק המרכזיים בתיק הנינם סיכון הריבית, סיכון מרווח האשראי הסחיר וחשיפות הבסיס. הכלים העיקריים לניהול החשיפות בתיק הבנקאי הנינם מדיניות המחירים, ניהול תיק הנוסטרו הזמין ולפדיון, הנפקת מכשירי חוב וגידור באמצעות מכשירים פיננסיים נגזרים. מדיניות הגידורים מאפשרת לצמצם ו/או להרחיב, במידת הצורך, את הסיכונים על ידי שינוי הפוזיציה בה הבנק נמצא ובהתאם לתיאבון הסיכון שהוגדר על ידי הדירקטוריון.

כחלק מהכלים לניהול החשיפות, הבנק מגדר את החשיפות לסיכוני מטבע חוץ וסיכוני ריבית באמצעות מכשירים פיננסיים נגזרים, אשר מסייעים בשמירת הפוזיציה הרצויה בתוך מסגרת תיאבון הסיכון שנקבע ובהתאם למגבלות. בנוסף מבוצעת פעילות בנגזרים שלא לצורכי גידור.

מדיניות הבנק בעסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים עם גופים המחויבים לעמידה בדרישות להלימות הון הינה מנגנון הפקדת ביטחונות הדדיים בין הצדדים הנגדיים לעסקה (הסכמי CSA), ראה פירוט נוסף בחלק 5א בנושא "סיכון אשראי לצד נגדי".

כחלק מבחינת פרופיל הסיכון הכולל הבנק מבצע מעקב וניטור שוטף של החשיפות לסיכוני שוק וההפסדים העשויים לקרות בתרחישים שונים ובכלל זה תרחישי קיצון, וזאת במטרה לשקף את כלל סיכוני השוק בראיה הוליסטית - ריבית, בסיס, מרווחי אשראי, מניות וקרנות.

מדיניות ההשקעה

פעילות הנוסטרו בלאומי מהווה כלי מרכזי לניהול הנכסים וההתחייבויות, מאזני ההצמדה, ניתוב ההון וליצירת רווח. הניהול מבוצע בראייה כוללת, לרבות התייחסות למכלול הסיכונים וההזדמנויות ובכלל זה תיקי הנוסטרו, ההחזקות הריאליות והנכסים וההתחייבויות בתיק הפנסיה. כמו כן, הניהול כפוף למגבלות תיאבון הסיכון שנקבעות על ידי הדירקטוריון ולהקצאת ההון הנדרשת על פי כללי באזל. הסיכונים המרכזיים הגלומים בפעילות ההשקעות הנינם סיכוני ריבית, אשראי, נזילות ובסיס.

במטרה לשמור על יציבות ורמת נזילות גבוהה, ניהול הנכסים נעשה תוך נטילת סיכון נמוך עד בינוני בחלק העיקרי של ההשקעות והפעילויות, ונטילת סיכון גבוה יותר בחלק מצומצם של ההשקעות והפעילויות. כחלק ממדיניות זו נשמרת רמת פיזור גבוהה בין מוצרים, מדינות, סוגי סיכון וחשיפה לצדדים נגדיים.

לאומי חשוף בתיקי הנוסטרו לסיכוני אשראי ושוק של מדינות, בנקים ומוסדות פיננסיים בארץ ובחו"ל. בנוסף הבנק משקיע במכשירים מגובי נכסים (כגון MBS, CLO, ABS ואחרים) וכן בקרנות ומניות בפיזור גבוה.

עבור השקעה בגופים שעיקר עיסוקם הינו במכשירים פיננסיים נגזרים ומכירות חסר (Hedge Funds) נקבעו מגבלות כמותיות להיקף ההשקעה בהתאם לפרופיל הסיכון. בנוסף, מבוצעות בדיקות נאותות רחבות ומתקיימים מעגלי בקרה וממשל תאגידי, המבוססים על מנגנוני דיווח ומדידה.

לאומי הגדיר מנגנונים להתרעה בעקבות התפתחויות חריגות במצב החשיפות ו/או בשווקים, ביניהם:

- קביעת ספי דיווח בגין חריגה ממגבלות כמותיות, אופן הדיווח ומתן חלופות לטיפול בחריגה.
- מנגנוני מעקב (Watch List) ודגלים אדומים אשר עוקבים אחר התפתחויות בשווקים, עמידה במגבלות, שינויים בנכסים וכיו"ב.

ללאומי תכניות מגירה מפורטות הכוללות תכניות פעולה בעת התממשות טריגרים שנקבעו מראש.

התיק למסחר

סיכוני השוק בתיק למסחר נובעים מפעילות הבנק כעושה שוק, כמתווך וכמנהל פוזיציות עבור הנוסטרן. בהתאם למדיניות הבנק, מכשירים מסווגים לתיק למסחר כאשר הפעילות בהם נעשית במטרה להפיק רווחים ממסחר תוך מתן מענה מהיר לשינויים בשווקים.

לאומי סוחר ועושה שוק במגוון רחב מאוד של נגזרים ונכסי בסיס שונים: מטבע, ריבית, מדד, סחורות וני"ע. עיקר הפעילות מבוצע במכשירים נפוצים ונזילים מאוד בשוק המקומי והעולמי.

בתיק נוסטרו למסחר מתקיימת פעילות יזומה במסגרתה נלקחות חשיפות יזומות לריבית, מט"ח וסיכוני אשראי סחיר. סיכוני השוק בתיק למסחר מזוהים, מנוטרים, ומבוקרים אל מול המגבלות באופן שוטף על ידי חטיבת שוקי הון בתדירות שבעיקרה מבוצעת לפחות אחת ליום.

סיווג ני"ע לתיק למסחר מבוצע בגין פוזיציות אשר כוונת הפעילות בהן היא מסחרית. הפעילות למסחר כפופה למגבלות, כדוגמת מגבלות גודל תיק, מגבלת חשיפה לריבית, חשיפת מט"ח ועוד. סיווג זה מעוגן במדיניות ובתהליכי העבודה, בהתאם לדרישות הרגולציה.

חשיפה לסיכוני שוק הנובעים מההתחייבויות הפנסיוניות לעובדים

הבנק מיישם את כללי החשבונאות בארה"ב בנושא זכויות עובדים, כפי שנקבעו על ידי בנק ישראל. המחויבות האקטוארית לעובדים בעלת מח"מ ארוך ומושפעת באופן משמעותי משינויים בריבית ההיוון. שיעור ההיוון המשמש לחישוב ההתחייבויות האקטואריות לזכויות עובדים מחושב כפי הוראות בנק ישראל על בסיס תשואת אגרות חוב ממשלתיות בישראל בתוספת עקום מרווח קבוע של אגרות חוב קונצרניות בדירוג בינלאומי AA התואם למח"מ ההתחייבויות לזכויות עובדים.

בשנת 2016 קיבל הבנק אישור פרטני מבנק ישראל לפיו, עבור מדידת הלימות ההון, היוון ההתחייבויות לזכויות עובדים יבוצע על פי עקום ממוצע נע של שמונה רבעונים של תשואות השוק המושפעות, כאמור, מעקום אג"ח ממשלת ישראל ומרווח אג"ח קונצרני AA בארה"ב. אישור זה מיתן באופן משמעותי את התנדדותיות של ההון הפיקוחי הנובעת משינויים בריבית ההיוון. תוקף האישור עד וכולל 31 בדצמבר 2024.

כנגד חלק מההתחייבות האקטוארית, קיימת השקעה ב"נכסי התכנית" שנועדה לשרת מחויבות זו, באמצעות השקעה בנכסים מגוונים ומפוזרים כדוגמת מניות ונכסי חוב. ההשקעה כפופה למגבלות רגולטוריות ומגבלות הנקבעות על ידי הקופות המנהלות את נכסי התכנית.

המתודולוגיות והכלים למדידת הסיכון

סיכוני השוק מוערכים במגוון רב של כלים, המשלימים זה את זה ותואמים את סוגי החשיפות השונות של הבנק. המדדים המשמשים את הבנק בניהול הכולל של סיכוני השוק משמשים גם לביצוע הערכה לגבי פוטנציאל הנזק הכספי מכלל חשיפות השוק והאשראי הסחיר או מתיק מסוים בעל חשיפות מסוג זה, תחת הנחות אשר לוקחות בחשבון את קשרי הגומלין בין גורמי הסיכון השונים הקיימים בכל אחד מהתיקים ובכל התיקים יחד.

המתודולוגיה להערכת סיכוני שוק אשר בשימוש הבנק אושרה על ידי הדירקטוריון והנהלה.

מודל הערך הנתון לסיכון (VaR - Value at Risk) הינו מודל סטטיסטי האומד את ההפסד הצפוי לבנק, בהסתמך על סימולציה הסטורית, במהלך אופק השקעה מסוים וברמת ביטחון סטטיסטית הנקבעת מראש. ערך ה-VaR יכול לגדול כתוצאה מעלייה בתנדבותיות של גורמי הסיכון, או כתוצאה מהעלאת רמת הסיכון הגלומה בפעילות הבנקאית. יחד עם זאת, ה-VaR מוגבל ביכולתו לחזות תרחישים קיצוניים ולכן משמש כמדד סיכון בעיקר בניהול השוטף, אך גם יהווה נורת אזהרה בתרחישי קיצון בשווקים.

אומדן הסיכון באמצעות ערך ה-VaR, מותאם לאופי הפעילות בתיק ולהרכבו - בפעילות המסחר, מחושב באופק אחזקה של עשרה ימי עסקים ובתיק הבנקאי, באופק אחזקה של חודש, ושניהם ברמת מובהקות של 99%. בנוסף, מבוצע באופן שוטף תהליך בחינה בדיעבד (Back test), במטרה לבחון את תקפות המודל.

מאחר וערך ה-VaR יכול לעלות כתוצאה מתנדבותיות בשווקים ולא בהכרח כתוצאה משינוי בפרופיל הסיכון, הבנק קבע מגבלות אזהרה (Attention Limits) ברמת דירקטוריון על הערך בסיכון בהתייחס לתיק הבנקאי ולתיק למסחר. מגבלות אלו נועדו להיות מעין תמרוך אזהרה לרמת הסיכון והגעה אליהן תחייב בחינה של פרופיל הסיכון וקבלת החלטות על הפחתת הסיכון או על התאמה זמנית של המגבלה.

להלן אומדן ה-VaR של התיק למסחר ברמת הקבוצה בהתאם לסימולציה ההיסטורית:

VaR תיק למסחר		
31 בדצמבר		
2020	2021	
במיליוני ש"ח		
162	94	בפועל

ניתוחי רגישות ותרחישי קיצון - השווקים העולמיים והמקומיים נתונים מעת לעת לזעזועים המתבטאים בתנודתיות גדולה במיוחד של הפרמטרים, החורגת מהתנהגות היסטורית נורמלית. מודלים כמותיים כדוגמת ה-VaR, אינם מספקים מידע על הפסדים שעלולים להתרחש בתנאי שוק קיצוניים, או מעבר לרמת המובהקות שנקבעה, לכן מבוצעת מדידת הסיכון בתרחישי שוק קיצוניים מגוונים וכן ניתוחי רגישות לשינוי באחד מגורמי הסיכון. אלה כוללים את כלל גורמי הסיכון להם חשוף הבנק ומהווים חלק מתהליך קבלת ההחלטות בקביעת אסטרטגיית ההשקעות הכוללת והרכב התיק הרצוי תחת מגבלות תיאבון הסיכון שנקבעו. בחישוב תרחישי הקיצון, הנחות המומחה מתוקפות, ככל שניתן, אל מול נתונים היסטוריים ואל מול נתוני שוק עדכניים.

ההיקף והאופי של מערכות מדידת הסיכון

מערכות עיקריות לניהול סיכונים שוק:

מערכת אחת הינה מערכת המתממשקת מדי יום לכלל מערכות התשתית של הבנק וקולטת את מלאי העסקאות של הבנק. המערכת מבצעת פריסה של תזרימי המזומנים של כלל העסקאות הן לפי מועד התשלום הצפוי והן לפי מועד שינוי הריבית. על בסיס הנתונים מחושבות החשיפות לסיכונים שוק ונזילות בכפוף להנחות המודלים המשמשים בניהול הסיכונים.

מערכות נוספות משמשות לניהול ותפעול שוטף של תיק הנוסטרו ושל הפוזיציות בחדרי העסקות, כולל תמחור, מסחר וניהול חשיפות.

סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MR1)

בטבלה להלן מוצגים נכסי הסיכון בגין החשיפה לסיכונים השוק על פי הגישה הסטנדרטית המכסה רק חלק מהחשיפות לסיכונים שוק.

	א	א	
	31 בדצמבר		
	2020	2021	
	נכסי סיכון RWA		
	במיליוני ש"ח		
			מוצרים ישירים
1	3,800	4,508	סיכון שיעור ריבית (כללי וספציפי)
2	141	41	סיכון פוזיציה במניות (כללי וספציפי)
3	1,036	428	סיכון שער חליפין
			אופציות
7	282	503	גישת התרחישים
8	54	112	איגוח
9	5,313	5,592	סך הכל

חלק 6א - סיכון ריבית בתיק הבנקאי (IRRBB) ובתיק למסחר

מטרות ויעדים בניהול סיכון ריבית בתיק הבנקאי

סיכון הריבית הוא הסיכון לרווחים או להון הנובע מתזוזות בשיעורי הריבית והוא נובע ממספר מקורות, כלהלן: סיכון תמחור מחדש (הבדלי עיתוי בתקופות לפירעון ובמועדי התמחור מחדש של נכסים, התחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות), סיכון עקום התשואה (תזוזות בלתי צפויות של עקום התשואה), סיכון בסיס Basis Risk (מתאם לא מושלם בשינויים של שיעורי הריבית בשווקים פיננסיים שונים או במכשירים שונים הדומים במאפייני התמחור מחדש) וסיכון אופציונליות (שינוי בעיתוי או בהיקף של תזרים מזומנים של מכשיר פיננסי עקב שינויים בשיעורי ריבית השוק).

הבנק מנהל את סיכון הריבית והשפעתו על הרווחיות, ההון ושווי הנכסים וההתחייבויות, תחת הנחות שונות של שינויים בריבית, לרבות תרחישים של שינויים קיצוניים בריבית על בסיס תרחישים היסטוריים וסימולציות היפותטיות. בנוסף נעשה שימוש במודל האומד את השינוי בהכנסה המימונית הצפויה, כתוצאה משינויים בריבית ובמרווח העתידי ורגישות של ההון הפיקוחי, הכולל את ההשפעות על ההון וקרן ההון כתוצאה משינוי מיידי בריבית. על מדדים אלה קיימות מגבלות ברמות היררכיה שונות. סיכון הריבית נמדד ומנוהל בפועל על בסיס הנחות התנהגותיות שונות באשר לזמני הפירעון של הנכסים וההתחייבויות. על פי ניסיון העבר, הבנק מתייחס לחלק מיתרות העו"ש כהתחייבות לזמן ארוך. כמו כן, קיימות הנחות בהתייחס לפירעונות המוקדמים במשכנתאות על בסיס מודל סטטיסטי המנסה לחזות את הפירעונות המוקדמים כתלות בריבית. להערכות אלו חשיבות גדולה בניהול סיכונים הריבית, בין היתר בשל הגידול המשמעותי ביתרות אלו בשנים האחרונות.

הכלים לניהול ולגידור החשיפות בתיק הבנקאי הינם מדיניות המחירים, ניהול תיק אגרות החוב, הנפקת מכשירי חוב, עסקות חוץ-מאזניות ועוד. כחלק ממערך ניהול הנכסים וההתחייבויות, הבנק מגדר כלכלית חלק מסיכונים הריבית באמצעות מכשירים נגזרים. במקרים בהם הבנק בוחר לפעול במתווה של גידור מושלם על פי כללי החשבונאות השינויים בשווי הנגזרים מסווגים לקרן הון בדומה לנכס המוגדר. במקרים בהם לא ניתן לגדר בגידור מושלם, או שהבנק בוחר שלא לגדר באמצעות גידור מושלם, השינויים בשווי ההון של הנגזרים מוכרים ברווח והפסד עם היווצרותם. כמו כן, ניהול החשיפות מסתמך, בין היתר, על תחזיות והנחות עבודה לגבי ההתפתחויות הצפויות בשוקי הכספים וההון בארץ ובעולם.

מדידת החשיפה לשינויים בריבית מבוצעת הן לעלייה והן לירידת ריבית בכל מגזר הצמדה. מדידה זו נועדה לבחון את רגישות מבנה שווי הנכסים וההתחייבויות הקיים, לרבות ההתחייבויות הפנסיוניות, לשינויי ריבית.

ככלל, הרגישות לריבית נמדדת לפחות אחת לחודש, עם מדידות תכופות יותר לצרכי ניהול החשיפות.

יובהר כי קיים חוסר וודאות לגבי ההשלכות של התמשכות מגיפת הקורונה והשפעתם על שוקי ההון בארץ ובעולם.

מודלים התנהגותיים מרכזיים המשולבים בניהול הסיכון

המודלים המשולבים בניהול סיכון הריבית מביאים לידי ביטוי הנחות התנהגותיות של הלקוחות באשר לזמני הפירעון של הנכסים וההתחייבויות שהמרכזיים שביניהם הם:

- מודל המניח כי ישנו גרעין קשיח של עו"ש (העו"ש היציב) שאינו רגיש לריבית שההתייחסות אליו כאל התחייבות ארוכה אשר נפרסת לאורך זמן ומבוססת, בין היתר, על בחינה היסטורית של יתרות העו"ש והתנהגות לקוחות. בנוסף, הבנק מניח כי קיים סכום נוסף של יתרות עו"ש שבעת עליית ריבית יוסט לפיקדונות ולכן נפרש לתקופה קצרה משמעותית מפריסת העו"ש היציב.
 - מודל לחיזוי הפירעונות המוקדמים במשכנתאות אשר בוחן בין היתר את הכדאיות הכלכלית בפירעון מוקדם כתלות בריבית, בטעמי הלקוחות ובהנחות התנהגותיות המבוססות על נתוני העבר.
 - כדי לחזות את הפירעונות המוקדמים במוצרי משכנתאות בתיק הנוסטרו נעשה שימוש במערכת חיצונית הבוחנת, בין היתר, את המח"מ הנוכחי של תיק המשכנתאות, ואת ההשפעות של שינויים בריבית על מח"מ התיק ושווי הנכסים.
- המודלים המפותחים באופן עצמאי עוברים תיקוף וכיול שוטף, ומודלי ספק עוברים אתגור בהתאם למתודולוגיות מקובלות.

להלן המגבלות המרכזיות על החשיפות לסיכוני שוק ליום 31 בדצמבר 2021:

במיליוני ש"ח/אחוז מההון העצמי	
מגבלת רגישות השווי ההוגן לשינויים מקבילים של 1% בריבית	
3%	התיק הבנקאי בשקלים*
1.5%	התיק הבנקאי במט"ח
300	התיק למסחר בשקלים
200	התיק למסחר במט"ח
נורות אזהרה על הערך הנתון לסיכון (VaR - Value at Risk)	
1,200	תיק בנקאי**
250	תיק למסחר

* בתחילת שנת 2022 עודכנה המגבלה בהתאם למסגרת תיאבון הסיכון.
 ** במהלך שנת 2021 חל עדכון באופן מדידת ה-VAR בתיק הבנקאי כך שהתרחישים מחושבים על בסיס יתרות השווי ההוגן ונקבעה נורת אזהרה בהתאם למתודולוגיה זו. במהלך השנה נרשמו מספר חריגות מנורת אזהרה זו, החריגות הינן בגין תצפיות תרחישי הקורונה.

מידע כמותי על סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר

שווי הוגן נטו מותאם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו

31 בדצמבר 2021					
מטבע חוץ			שקל		
סך הכל	אחר	דולר	צמוד למדד	לא צמוד	
במיליוני ש"ח					
615,279	43,809	72,121	55,564	443,785	נכסים פיננסיים ^(א)
717,759	156,922	301,907	6,285	252,645	סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוף מאזניים
582,093	60,208	113,714	23,118	385,053	התחייבויות פיננסיות ^(ב)
709,252	140,811	262,380	10,775	295,286	סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוף מאזניים
41,693	(288)	(2,066)	27,956	16,091	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים
(16,747)	-	(16)	(16,731)	-	השפעת התחייבויות לזכויות עובדים
3,036	4	1,551	-	1,481	השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה
27,982	(284)	(531)	11,225	17,572	שווי הוגן נטו מותאם ^(א) של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו
26,770	(296)	(696)	9,994	17,768	מזה: תיק בנקאי

31 בדצמבר 2020					
מטבע חוץ			שקל		
סך הכל	אחר	דולר	צמוד למדד	לא צמוד	
במיליוני ש"ח					
515,426	35,304	60,357	49,320	370,445	נכסים פיננסיים ^(א)
625,047	136,043	278,080	6,627	204,297	סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוף מאזניים
484,590	43,863	87,236	21,720	331,771	התחייבויות פיננסיות ^(ב)
618,369	127,930	252,682	7,516	230,241	סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוף מאזניים
37,514	(446)	(1,481)	26,711	12,730	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים
(16,038)	(47)	(39)	(15,952)	-	השפעת התחייבויות לזכויות עובדים
947	(43)	463	-	527	השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה
22,423	(536)	(1,057)	10,759	13,257	שווי הוגן נטו מותאם ^(א) של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו
20,263	(589)	(1,290)	9,983	12,159	מזה: תיק בנקאי

(א) שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים אשר מתחשבת בנכסי התכנית המתנהלים כנגדה ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי הוגן של המכשירים הפיננסיים ראה ביאור 34 בדוח הכספי.

(ב) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים חוף מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.

השפעת התרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו^(א) מותאם של הבנק וחברות מאוחדות שלו

31 בדצמבר 2021				
		מטבע חוץ		
	שקל	דולר	אחר	סך הכל ^(ד)
	לא צמוד	צמוד למדד		
במיליוני ש"ח				
שינויים מקבילים				
עלייה במקביל של 1%	(364)	597	(11)	252
מזה: תיק בנקאי	(305)	636	(45)	314
ירידה במקביל של 1%	62	(1,248)	(103)	(1,322)
מזה: תיק בנקאי	-	(1,290)	(100)	(1,421)
שינויים לא מקבילים				
התלכה ^(ב)	(669)	916	(12)	258
מזה: תיק בנקאי	(640)	926	(47)	261
השטחה ^(ג)	621	(880)	(158)	(434)
מזה: תיק בנקאי	602	(882)	(135)	(431)
עליית ריבית בטווח הקצר	458	(432)	(196)	(173)
מזה: תיק בנקאי	464	(416)	(183)	(138)
ירידת ריבית בטווח הקצר	(451)	449	208	209
מזה: תיק בנקאי	(461)	433	195	170
31 בדצמבר 2020				
		מטבע חוץ		
	שקל	דולר	אחר	סך הכל ^(ד)
	לא צמוד	צמוד למדד		
במיליוני ש"ח				
שינויים מקבילים				
עלייה במקביל של 1%	(464)	688	(173)	46
מזה: תיק בנקאי	(521)	764	(132)	114
ירידה במקביל של 1%	484	(1,090)	(12)	(614)
מזה: תיק בנקאי	541	(1,174)	51	(586)
שינויים לא מקבילים				
התלכה ^(ב)	(677)	839	(79)	103
מזה: תיק בנקאי	(621)	870	(122)	145
השטחה ^(ג)	554	(812)	(121)	(400)
מזה: תיק בנקאי	486	(826)	(53)	(410)
עליית ריבית בטווח הקצר	304	(339)	(172)	(228)
מזה: תיק בנקאי	218	(319)	(116)	(231)
ירידת ריבית בטווח הקצר	(320)	341	199	242
מזה: תיק בנקאי	(234)	321	145	246

- (א) שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים אשר מתחשבת בנכסי התכנית המתנהלים כנגדה ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.
- (ב) התלכה - ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך.
- (ג) השטחה - עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.
- (ד) לאחר השפעות מקוזות.

השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית^(א)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר						
2020			2021			
סך הכל	הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות ריבית	סך הכל	הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות ריבית	
במיליוני ש"ח						
<u>שינויים מקבילים</u>						
1,540	320	1,220	1,283	191	1,092	עלייה במקביל של 1%
1,566	395	1,171	1,346	254	1,092	מזה: תיק בנקאי
(1,561)	(415)	(1,146)	(1,618)	(154)	(1,464)	ירידה במקביל של 1%
(1,594)	(397)	(1,197)	(1,718)	(253)	(1,465)	מזה: תיק בנקאי

(א) לאחר השפעות מקזזות.

מידע נוסף על סיכון ריבית

חשיפה כוללת של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית

31 בדצמבר 2021					
	מעל שנה עד חמש שנים	מעל שנה עד שנים	מעל שלושה חודשים עד שנה	מעל חודש עד שלושה חודשים	עם דרישה עד חודש
במיליוני ש"ח					
נכסים פיננסיים ^(א)	47,205	40,591	19,932	426,903	34,722
סכומים אחרים לקבלים ^(ב)	100,633	158,515	173,063	150,292	61,805
התחייבויות פיננסיות ^(א)	69,162	59,722	32,973	364,527	23,396
סכומים אחרים לשלם ^(ב)	96,096	164,816	168,351	144,781	58,945
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית	(17,420)	(25,432)	(8,329)	67,887	14,186
פירוט נוסף של החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית					
א. לפי מהות הפעילות^(א)					
החשיפה בתיק הבנקאי	(21,850)	(17,998)	(8,372)	65,753	12,247
החשיפה בתיק למסחר	4,430	(7,434)	43	2,134	1,939
ב. לפי בסיסי הצמדה^(א)					
מטבע ישראלי לא צמוד	(21,316)	(41,164)	(18,065)	86,158	6,743
מטבע ישראלי צמוד למדד	3,333	2,556	1,576	485	8,319
מטבע חוץ (לרבות צמוד מט"ח)	563	13,176	8,160	(18,756)	(876)
ג. השפעות על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית^(ד)					
השפעת התחייבויות לזכויות עובדים	(1,384)	(120)	-	-	(120)
השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה	(32,007)	(23,331)	(6,169)	104,839	(9,432)
השפעת פירעונות מוקדמים בהלוואות לדיור	3,331	2,535	704	548	16
השפעת נכסים מגובים	1,049	598	160	90	516

(א) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים, לאחר השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

(ב) סכומים לקבל ולשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ מאזניים, לאחר השפעה של ההתחייבויות לזכויות עובדים אשר מתחשבת בנכסי התכנית המתנהלים כנגדה. מכשירים פיננסיים מורכבים מוינו לתקופות לפי משך החיים הממוצע האפקטיבי של כל מכשיר, מאחר ולא ניתן לשקף את החשיפה לריבית שלהם באמצעות מיון לפי תקופות לפירעון תזרימי מזומנים או למועד חידוש הריבית הקרוב. ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.

(ג) ההשפעות על המח"מ והשת"פ מתייחסות להשפעות של כל אחד מהמודלים על סך היתרה בסעיף.

(ד) המח"מ המדווח הינו הפער בין מח"מ סך הנכסים לבין מח"מ סך ההתחייבויות.

31 בדצמבר 2020									
משך חיים ממוצע אפקטיביים	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיביים	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן	ללא תקופת פירעון	מעל עשרים שנים	מעל עשרים שנים	מעל חמש עד עשר שנים
בשנים	באחוזים		בשנים	באחוזים					
1.45	1.73%	515,426	1.19	1.92%	615,279	298	4,921	11,017	29,690
1.75	-	625,047	1.65	-	717,759	-	2,333	4,467	66,651
0.87	0.42%	483,643	0.82	0.52%	579,057	51	-	4,216	25,010
2.29	-	634,407	2.06	-	725,999	-	9,314	11,134	72,562
-	-	22,423	-	-	27,982	247	(2,060)	134	(1,231)
(0.05)	-	20,263	(0.15)	-	26,770	246	(2,073)	463	(1,646)
(0.06)	-	2,160	0.02	-	1,212	1	13	(329)	415
0.07	-	13,257	0.03	-	17,572	173	1,017	1,323	2,703
(3.38)	-	10,759	(2.74)	-	11,225	1	(3,689)	(2,666)	1,310
0.03	-	(1,593)	0.01	-	(815)	73	612	1,477	(5,244)
17.51	1.22%	(16,038)	16.39	0.65%	(16,747)	-	(6,149)	(6,366)	(2,608)
0.85	0.39%	947	0.89	0.46%	3,036	-	-	(3,723)	(27,141)
(0.58)	(0.17%)	66	(0.89)	(0.45%)	453	-	(1,950)	(4,562)	(169)
(9.95)	6.62%	-	(7.34)	0.38%	-	-	(1,226)	(1,305)	118

גילוי נוסף על מכשירים פיננסיים מורכבים

שווי הוגן, משך חיים ממוצע אפקטיבי והשפעת שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים המורכבים של הבנק ושל חברות מאוחדות שלו

31 בדצמבר 2021					
שווי הוגן בהנחת שינויים בשערי ריבית				משך חיים ממוצע אפקטיבי	שווי הוגן במיליוני ש"ח
קטון של:		גידול של:			
1%	2%	1%	2%	בשנים	ש"ח
מגזר מט"ח					
נכסים פיננסיים מורכבים:					
9,691	9,807	9,205	8,810	2.76	9,508
נכסים מגובים					
9,691	9,807	9,205	8,810	2.76	9,508
סך הכל נכסים פיננסיים מורכבים					
9,691	9,807	9,205	8,810	2.76	9,508
סך הכל שינוי בשווי ההוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים, נטו, כתוצאה משינויים בשיעורי ריבית					

31 בדצמבר 2020					
שווי הוגן בהנחת שינויים בשערי ריבית				משך חיים ממוצע אפקטיבי	שווי הוגן במיליוני ש"ח
קטון של:		גידול של:			
1%	2%	1%	2%	בשנים	ש"ח
מגזר מט"ח					
נכסים פיננסיים מורכבים:					
9,463	9,598	9,133	8,820	1.86	9,373
נכסים מגובים					
9,463	9,598	9,133	8,820	1.86	9,373
סך הכל נכסים פיננסיים מורכבים					
9,463	9,598	9,133	8,820	1.86	9,373
סך הכל שינוי בשווי ההוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים, נטו, כתוצאה משינויים בשיעורי ריבית					

לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים ראה ביאור 34 בדוח הכספי.

גילוי על חשיפות הריבית על פי שיטת השווי הכלכלי*

תמצית החשיפות לשינויים בלתי צפויים בריבית ברמת הקבוצה (לפני השפעת מס)

השינוי הפוטנציאלי בשווי הכלכלי כתוצאה מתרחיש					
31 בדצמבר 2020			31 בדצמבר 2021		
עלייה של 0.1%	ירידה של 1%	עלייה של 1%	עלייה של 0.1%	ירידה של 1%	עלייה של 1%
במיליוני ש"ח					
במט"ח					
(55)	397	(559)	(30)	(191)	(530)
(3)	30	(24)	(10)	104	(98)
במט"ח					
(23)	111	(187)	(3)	(62)	(72)
-	(59)	(45)	3	(7)	37

* הפער בין החשיפות בטבלת השפעת התרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו לבין חשיפות השווי הכלכלי המוצגות כאן נובע מהתייחסות שונה להתחייבויות הפנסיוניות, נטו.

בשנת 2021 לא חל שינוי מהותי בחשיפת השווי הכלכלי לעליית ריבית במט"ח. השפעת עדכון מודל פריסת יתרות העו"ש היציב ומודל פרעונות מוקדמים במשכנתאות, והנפקת אג"ח, קוזזה על ידי מתן אשראי. במט"ח חל קיטון בחשיפות לעליית ריבית הנובע בעיקר מפעילות תיקי הנוסטרו וכן מעדכון מודל פריסת העו"ש היציב בחברת הבת בחו"ל.

חלק 26 - סיכון מניות

סיכון ההשקעה במניות ובקרנות הינו הסיכון שנובע מירידת ערך של ההשקעות במניות או בקרנות או ירידה ברווחים/דיבידנדים המועברים לקבוצה. חשיפה זו מנוהלת בכפוף למדיניות ההשקעה בתיקי הנוסטרו לפיה נקבעו מגבלות הן להיקף ההשקעה הכולל והן לחברה בודדת.

במסגרת מדיניות ההשקעות נקבע כי פעילות ההשקעה בבנק מבוצעת בין היתר באמצעות השקעה בקרנות נאמנות סחירות, במדדים ובתעודות סל, ולא במניה ספציפית, תוך שמירה על רמת פיזור גבוהה. בנוסף, מבוצעת פעילות השקעה על ידי חברת הבת "לאומי פרטנרס" בהתאם למדיניות ההשקעה הקבוצתית.

השווי ההוגן של המניות הסחירות נקבע לפי שווי שוק והשווי ההוגן של המניות הלא סחירות נקבע לפי עלות (בניכוי הפרשה לירידת ערך שאינה בעלת אופי זמני).

השקעה במניות וקרנות בתיק הבנקאי

31 בדצמבר				
2020		2021		
דרישות הון ^(א)	שווי הוגן	דרישות הון ^(א)	שווי הוגן	
במיליוני ש"ח				
196	1,566	218	1,743	מניות לא סחירות בתיק שאינו למסחר
346	2,769	325	2,601	מניות וקרנות סחירות בתיק שאינו למסחר
542	4,335	543	4,344	סך הכל

(א) דרישות הון חושבו בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש לפי הפיקוח על הבנקים בשיעור של 12.50%.

חלק 7 - סיכון נזילות

סיכון הנזילות הוא הסיכון הנוצר בשל אי הוודאות ביחס לאפשרות לגייס מקורות ו/או למימוש נכסים, באופן בלתי צפוי ותוך פרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי. מדיניות ניהול סיכון הנזילות מהווה חלק אינטגרלי מהניהול העסקי האסטרטגי של קבוצת לאומי והיא מותאמת לדרישות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 342 בנושא "ניהול סיכון נזילות" ודרישות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221 בנושא "יחס כיסוי הנזילות", המאמצת את המלצות ועדת באזל 3, לחישוב יחס מזערי לנזילות LCR (Liquidity Coverage Ratio), תוך ביצוע התאמות למשק הישראלי.

בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221 בנושא "יחס כיסוי הנזילות" נקבע כי על הבנק להיות בעל מלאי מספק של נכסים נזילים באיכות גבוהה, שיכול לתת מענה לצורכי הנזילות באופק של 30 ימים בתרחיש קיצון משולב הגלום בהוראה.

במסגרת ההוראה נקבע אופן החישוב של יחס כיסוי הנזילות לרבות הגדרת המאפיינים ודרישות תפעוליות ל"מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה" ומקדמי הביטחון בגינם (המונה), וכן הוגדר תזרים המזומנים היוצא נטו הצפוי בתרחיש הקיצון המוגדר בהוראה עבור 30 הימים הקלנדריים הבאים (המכנה). תזרים זה כולל, בין היתר, משיכה של פיקדונות מסוגים שונים בהתאם למקדמים שנקבעו בהוראה, ניצול של מסגרות אשראי שהועמדו על ידי הבנק ועוד, בניכוי פירעונות במהלך החודש של אשראי שהבנק העמיד בהתאם למקדמי תזרים נכנס שנקבעו בהוראה. בהתאם לכך, שינויים בהיקף הנכסים הנזילים או בהרכבם, שינויים בהיקף הפיקדונות בכל אחד מסוגי הפיקדונות המוגדרים בהוראה, שינויים בהיקף האשראי וכן שינויים בהיקף מסגרות האשראי והערבויות, מולם יש לשמור נזילות יכולים להביא לשינוי יחס כיסוי הנזילות של הבנק.

בנוסף למדידת יחס כיסוי הנזילות הרגולטורי, מנוהל בבנק מודל פנימי לאמידת סיכון הנזילות תחת מגוון תרחישים המתייחסים למצבי שוק שונים הנוגעים לכלל המערכת הבנקאית וללאומי באופן ספציפי. התרחישים בוחנים כי האמצעים הנזילים העומדים לרשות הבנק בכלל המטבעות ובמט"ח בנפרד, מספקים בכדי לענות על כל צורכי הנזילות בתרחיש קיצון של נזילות הנמשכים עד חודש ימים. המודל מבוסס על הערכת איכות ופיזור תיק הנכסים ומשתמש במקדמי ביטחון הולמים שנבחנו על בסיס היסטורי בהתאם לרמות הסיכון, לסיפור התרחיש ובהתבסס על חוות הדעת של הגורמים המקצועיים. בנוסף, המודל מעריך את היציבות של פיקדונות הציבור בהתאם למאפייני הלקוחות ולהערכות הגורמים העסקיים.

הוראה לחישוב יחס מימון יציב (NSFR)

החל מהדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2021 הבנק מדווח את הוראת "יחס מימון יציב (NSFR)" 222 - הוראה זו מתבססת על פרסום של ועדת באזל. יחס מימון יציב נטו נועד לשפר את עמידות פרופיל סיכון הנזילות של התאגידים הבנקאיים בטווח הארוך באמצעות דרישה מתאגידים בנקאיים לשמור על פרופיל מימון יציב בהתאם להרכב נכסיהם ולפעילויותיהם החוץ מאזניות. היחס מגביל הסתמכות יתר של התאגידים הבנקאיים על מימון סיטונאי קצר טווח. המדידה, הן במאוחד והן בסולו מתבצעת אחת לרבעון והדרישה לעמוד ביחס של 100%.

מדיניות ניהול סיכון הנזילות

לאומי שומר על רמת נזילות נאותה, באמצעות השקעת תיק הנוסטרו בנכסים איכותיים ומפוזרים בשקלים ובמט"ח אשר תאפשר לו לעמוד בכל צורכי הנזילות במגוון תרחישי קיצון, ובאמצעות מדיניות גיוס של מקורות יציבים ומגוונים ולטווחי זמן שונים בדגש על גיוס פיקדונות מקמעונאים וכן גיוס של אג"ח לתקופות ארוכות.

ניהול החשיפה לסיכונים נזילות נבחן, מבוקר ונדון באופן שוטף וייעודי על ידי הפורומים והוועדות ברמת דירקטוריון, הנהלה ודרגי ביניים. במסגרת זו, מבוצע מעקב שוטף אחר תחזיות של תזרימי המזומנים, מגמות בסגמנטים שונים של פיקדונות, ריכוזיות מפקידים ועלויות הגיוס. המגבלות על יחס הנזילות לפי הוראה 221 נקבעו במספר רמות ניהול ובראשן הדירקטוריון. מגבלות אלה מהוות רזרבה נוספת לעמידה בתרחישי נזילות.

לאומי מקיים מעקב שוטף אחר מצב הנזילות שלו באמצעות מדדים המיועדים להתריע על שינויים במצב הנזילות, בין היתר באמצעות מודל רגולטורי וכן מודלים פנימיים שפותחו בלאומי בהתאם להוראת בנק ישראל, ובהתאם לסטנדרטים המקובלים בעולם.

במהלך הרבעון הרביעי בשנת 2021 חלה ירידה ביחס כיסוי הנזילות ביחס לרמה הגבוהה שהייתה ברבעונים הראשונים של שנת 2021, בעיקר כתוצאה מגידול בשימושים מעבר לגידול במקורות היציבים. בשנת 2021 יחס ה-LCR במט"ח ובכלל המטבעות היה גבוה מהדרישה הרגולטורית.

יחס כיסוי הנזילות - טבלת גילויים עיקריים (LIQ 1)

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר			
2020		2021	
סך ערך משוקלל (ממוצע) ^(ב)	סך ערך לא משוקלל (ממוצע) ^(א/ד)	סך ערך משוקלל (ממוצע) ^(ב)	סך ערך לא משוקלל (ממוצע) ^(א/ד)
במיליוני ש"ח			
159,197		189,707	סך הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים			
15,572	207,014	16,674	209,808
3,018	59,931	3,182	63,271
11,045	96,767	12,261	105,495
1,509	50,316	1,231	41,042
116,531	184,802	163,773	246,330
116,097	184,368	163,772	246,329
434	434	1	1
12,259	72,917	12,774	76,529
6,680	6,680	6,560	6,560
5,579	66,237	6,214	69,969
2,542	2,542	511	511
1,374	43,848	1,559	51,378
148,278		195,291	
תזרימי מזומנים נכנסים			
-	598	-	1,601
30,826	48,406	39,883	59,890
1,589	7,058	1,921	8,532
32,415	56,062	41,804	70,023
סך ערך מתואם ^(ג)			
159,197		189,707	סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
115,863		153,487	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
137%		124%	יחס כיסוי הנזילות (%) ^(ה)

- (א) ערכים לא משוקללים יחושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).
- (ב) ערכים משוקללים יחושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).
- (ג) ערכים מתואמים יחושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 ב וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).
- (ד) הערכים מחושבים על בסיס ממוצע ברמת הבנק של 78 תצפיות יומיות במהלך הרבעון הרביעי 2021 (79 תצפיות במהלך הרבעון הרביעי 2020).
- (ה) מתבצעת בחינה לגבי המתודולוגיה של חישוב יחס הנזילות ולהערכת הבנק יישום מתודולוגיה חדשה, ככל שתיקבע, תותר את הבנק עם יחס נזילות גבוה מהדרישות הרגולטוריות בנושא. לאור האמור, ובתאום עם הפיקוח על הבנקים, קבע הבנק בשלב זה יחס כיסוי נזילות פנימי של 115% שהינו מעבר ליחס המזערי של 100% הנדרש על ידי הפיקוח.

גילויים נוספים בגין יחס כיסוי נזילות (LIQA)

החשיפה לסיכון הנזילות מנוהלת באופן שוטף ברמת הקבוצה ונבנה תהליך ניטור קבוצתי. חברות הבנות קובעות מדיניות לניהול סיכוני נזילות ומנהלות את הנזילות באופן עצמאי בהלימה עם המדיניות הקבוצתית ובכפוף להוראות הרגולציה המקומית בכל חברה. בניהול הנזילות ובחישוב יחס ה-LCR הבנק מתחשב במגבלות אפשריות להעברת נזילות בין חברות בנות לבין הבנק עצמו.

המודלים משמשים ככלי ניהול דינמי, מאפשרים שליטה פיקוח ובקרה ברמת יומית שוטפת על מצב הנזילות ותוצאותיהם מדווחות לכל גורמי הניהול והבקרה הרלוונטיים. כמו כן, דיווח על החשיפות מוצג לפחות בתדירות רבעונית להנהלה ולדירקטוריון.

ניהול הנזילות במט"ח מושפע גם מהפעילות בנגזרי שקל-מט"ח, אשר עשויה ליצור תנודתיות בין מטבעית במדדי הנזילות, ולכן מנוטרת ומנוהלת באופן הדוק.

הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לפי יתרות ממוצעות ברבעון

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר					
2020			2021		
מטבע ישראלי ומט"ח	מטבע חוץ	מטבע ישראלי	מטבע ישראלי ומט"ח	מטבע חוץ	מטבע ישראלי
סך ערך משוקלל במיליוני ש"ח					
149,935	35,013	114,922	181,117	34,042	147,075
סך הכל נכסי רמה 1					
8,713	8,713	-	8,255	8,255	-
סך הכל נכסי רמה 2					
549	354	195	335	260	75
סך הכל נכסי רמה 2ב					
159,197	44,080	115,117	189,707	42,557	147,150
סך הכל הנכסים הנזילים באיכות גבוהה					

הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לסוף התקופה

ליום 31 בדצמבר					
2020			2021		
מטבע ישראלי ומט"ח	מטבע חוץ	מטבע ישראלי	מטבע ישראלי ומט"ח	מטבע חוץ	מטבע ישראלי
סך ערך משוקלל במיליוני ש"ח					
166,714	33,430	133,284	207,569	41,821	165,748
סך הכל נכסי רמה 1					
8,581	8,581	-	8,241	8,241	-
סך הכל נכסי רמה 2					
522	347	175	435	261	174
סך הכל נכסי רמה 2ב					
175,817	42,358	133,459	216,245	50,323	165,922
סך הכל הנכסים הנזילים באיכות גבוהה					

דירקטוריון הבנק, בהתאם לתיאבון הסיכון שנקבע, מחליט על מגבלות לצורך ניהול סיכון הנזילות. מנהלת הסיכונים הראשית קובעת מגבלות נוספות לצורך הניהול השוטף.

יחס מימון יציב נטו - טבלת גילויים עיקריים (LIQ2)

ליום 31 בדצמבר 2021				
ערך משוקלל	ערך לא משוקלל לפי תקופות לפרעון			
	שנה או יותר	משישה חודשים עד שנה	עד שישה חודשים	ללא מועד פרעון
במיליוני ש"ח				
				פריטי מימון יציב זמין (AFS)
61,061	9,226	-	-	1 הון: 51,834
51,834	-	-	-	2 הון פיקוחי 51,834
9,226	9,226	-	-	3 מכשירי הון אחרים -
193,686	4,926	6,813	198,663	4 פקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים: -
73,904	1,118	2,780	73,837	5 פקדונות יציבים -
119,782	3,809	4,033	124,826	6 פקדונות פחות יציבים -
112,088	21,999	11,022	308,608	7 מימון סיטונאי: -
-	-	-	-	8 פקדונות לצרכים תפעוליים -
112,088	21,999	11,022	308,608	9 מימון סיטונאי אחר -
-	291	-	679	10 התחייבויות עם נכסים תואמים בעלי תלות הדדית -
12,503	12,000	1,006	7,830	11 התחייבויות אחרות: -
-	-	-	2,217	12 התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו -
12,503	12,000	1,006	5,613	13 כל יתר ההתחייבויות וההון שלא נכללו בקטגוריות לעיל -
379,338				14 סך מימון יציב זמין
				פריטי מימון יציב נדרש (RSF)
3,676	-	-	-	15 סך נכסים נזילים באיכות גבוהה לפי יחס מימון יציב נטו (HQLA) -
-	-	-	-	16 פקדונות המוחזקים במוסדות פיננסיים אחרים למטרות תפעוליות -
260,595	238,577	21,554	113,405	17 הלוואות וניירות ערך הנפרעים כסדרם: 316
160	-	-	1,603	18 הלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שמובטחות על ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 1 -
6,423	3,286	302	19,911	19 הלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שמובטחות על ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה שאינם ברמה 1 והלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שאינן מובטחות -
148,035	110,043	19,370	89,628	20 הלוואות ללקוחות סיטונאיים שאינם פיננסיים הנפרעות כסדרן, הלוואות ללקוחות קמעונאיים ולעסקים קטנים, והלוואות לריבונות, לבנקים מרכזיים ולישויות סקטור ציבורי, מזה: -
-	-	-	-	21 עם משקל סיכון של 35% או פחות על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 -
84,088	103,851	383	351	22 הלוואות לדיור המובטחות במשכנתא שנפרעות כסדרן, מזה: -
20,244	29,062	108	80	23 עם משקל סיכון של 35% או פחות על פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203 -
21,889	21,398	1,500	1,912	24 ניירות ערך שאינם ככשל ושאינם כשירים להיחשב נכסים נזילים באיכות גבוהה, לרבות מניות נסחרות בבורסה 316
-	291	-	679	25 נכסים עם הקבלה להתחייבויות בעלות תלות הדדית -
19,221	-	-	-	26 נכסים אחרים: -
-	-	-	-	27 סחורות הנסחרות פיזית, לרבות זהב -
2,764	3,252	-	-	28 נכסים שהופקדו כביטחון ראשוני לחוזי נגזרים והעמדות לטובת קרן למימון כשל (default fund) של צדדים נגדיים מרכזיים (CCPS) -
-	1,770	-	-	29 נכסים בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו -
412	412	-	-	30 התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו לפני ניכוי בטחונות משתנים שהופקדו -
16,045	7,963	347	2,193	31 כל יתר הקטגוריות של הנכסים שלא נכללו בקטגוריות לעיל 5,542
6,798	148,689	-	-	32 פריטים חוץ מאזניים -
290,290				33 סך המימון היציב הנדרש (RSF)
131%				34 יחס מימון יציב נטו (NSFR) (%)

הבנק עומד בדרישה הרגולטורית בתאריך הדוח ואף עמד בה במדידות שנעשו לפני חובת הדיווח. הבנק קבע מגבלות לנושא יחס מימון יציב נטו המצטרפות לניהול המגבלות בקשר עם ניהול סיכון הנזילות. יחס המימון היציב נטו בלאומי נשען על מקורות יציבים ונכסים איכותיים. ההון הפיקוחי המוכר לפי הוראה 222 (הוראת יחס מימון יציב נטו) עומד על 51.8 מיליארד ש"ח ובתוספת של 9.3 מיליארד ש"ח מכשירי הון, מהווים יחד כ-61.1 מיליארד ש"ח. סכום זה מקבל יחס מימון יציב של 100%. פיקדונות קמעונאיים יציבים ולא יציבים המקבלים יחס מימון יציב של 90% ומעלה בהוראה 222, עומדים על סכום של 210.4 מיליארד ש"ח, כאשר סך הכל אשראי לציבור במאזן עומד על כ-342.8 מיליארד, כלומר כ-61% מהאשראי במאזן מממונים מפיקדונות לא סיטונאיים. בנוסף סך נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 1 לפי הוראה 222 עומד על כ-227.5 מיליארד ש"ח, כאשר סך הכל הנכסים במאזן בסכום של כ-656.4 כלומר כ-35% מהנכסים במאזן מקבלים יחס מימון יציב נדרש של 5% או פחות.

מידע נוסף על סיכון נזילות וסיכון מימון

סיכון נזילות

לבנק קיימת תכנית מגירה לטיפול במשבר נזילות אשר כוללת מערכת נורות אזהרה אשר יכולות להעיד על שינוי במצב הנזילות של הבנק. בהופעת סימני אזהרה יתכנס פורום ייעודי במטרה להעריך את המצב ולבחון את הצורך בהפעלת התוכנית בהתאם לרמת החומרה. התוכנית כוללת צעדים אופרטיביים מפורטים הנוגעים בין היתר בסדרי המימוש של הנכסים, מדיניות הטיפול בלקוחות ומערכות הדיווח לכל הגורמים העסקיים, לדירקטוריון ולבנק ישראל.

לאומי שומר על רמה גבוהה של נזילות אשר מהווה את אחד מעמודי התווך שלו ואחד מיתרונותיו היחסיים במערכת הבנקאות המקומית והגלובלית. בסיס המימון העיקרי של לאומי בשקלים הינו פיקדונות הציבור וכתבי התחייבויות אשר מהווים מקור מימון יציב. בסיס המימון העיקרי של לאומי במט"ח הינו פיקדונות תאגידיים, פיקדונות פיננסיים ופיקדונות יחידים תושבי ישראל ותושבי חוץ.

להלן התפתחות היתרות הממוצעות:

2020				2021				
ערך לא משוקלל של פיקדונות קמעונאיים				ערך לא משוקלל של פיקדונות קמעונאיים				
רבעון רביעי	רבעון שלישי	רבעון שני	רבעון ראשון	רבעון רביעי	רבעון שלישי	רבעון שני	רבעון ראשון	
156,698	150,783	144,045	125,997	168,766	168,008	165,169	161,307	עד חודש
50,316	52,611	53,765	56,580	41,042	43,936	45,700	47,755	מעל חודש
207,014	203,394	197,810	182,577	209,808	211,944	210,869	209,062	סך הכל

סיכון מימון

סיכון מימון הוא הסיכון לבניית מבנה מקורות לא מספיק יציב בטווח הארוך באופן שאינו משרת את השימושים המתוכננים.

הבנק מנהל לאורך שנים תשתית רחבה ומגוונת של מקורות מימון יציבים ולטווחי זמן שונים. מקור המימון העיקרי של הבנק הוא פיקדונות מלקוחות קמעונאיים. בנוסף הבנק מממן את פעילותו באמצעות פיקדונות מלקוחות מסחריים ועסקיים וכן באמצעות הנפקות של כתבי התחייבויות. ניהול המקורות מבוצע באופן שוטף ובנפרד בשקלים ובמט"ח. כ-30% מפיקדונות הציבור מגויסים במט"ח. לבנק מגוון רחב של מקורות במט"ח מלקוחות תושבי חוץ, לקוחות מקומיים קמעונאיים, עסקיים ופיננסיים. בשנה האחרונה חל גידול בפיקדונות הפיננסיים והלא פיננסיים במט"ח. עודף הפיקדונות על האשראי במט"ח מושקע בנכסים נזילים ועסקאות החלף לטווחים שונים.

בפיקדונות הקמעונאיים בשקלים נרשמה עלייה מתונה בהיקף הפיקדונות במהלך שלושת הרבעונים של שנת 2021. מגמה זו נעצרה ברבעון הרביעי של 2021.

בשנת 2021 חל קיטון בהיקף אגרות החוב, שטרי התחייבות וכתבי ההתחייבות הנדחים בסכום נטו של כ-1 מיליארד ש"ח.

ריכוזיות מקורות המימון מנוהלת ומנוטרת באמצעות אינדיקטורים ומודלים לניהול הסיכון. הבנק מבצע מעקב אחר מבנה המקורות וריכוזם תחת מספר קטגוריות: גודל וסוג לקוח, מפקיד בודד, אורך חיי ההפקדה והתנהגות מאפיינת לאורך זמן. הניהול השוטף של מבנה המקורות כולל התוויה של מדיניות לגבי גיוון המקורות ותקופות המימון. ריכוזיות המקורות מבוקרת ומנוהלת במסגרת ניהול סיכונים הנזילות בבנק. מדידה שוטפת יומית של מדדי הנזילות, יחס כיסוי מזערי ומעקב אחר נורות אזהרה מאפשרים ניהול דינמי ומעקב אחר מקורות יציבים ומגוונים, שליטה ופיקוח על מצב הנזילות והתפתחות מגמות.

נכסים משועבדים לפי סעיפים מאזניים

31 בדצמבר 2021			
סך הכל	נכסים לא משועבדים	מזה: נכסים המשמשים כביטחון לבנק מרכזי	נכסים משועבדים
במיליוני ש"ח			
197,402	167,861	26,022	29,541
			מזומנים ופיקדונות בכנקים
2,282	-	-	2,282
			מזה: בגין ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
86,927	64,729	14,532	22,198
			ניירות ערך
30,280	14,568	14,532	15,712
			מזה: אגרות חוב של ממשלת ישראל
26,512	20,533	-	5,979
			מזה: אגרות חוב של ממשלות זרות
342	342	-	-
			מזה: אגרות חוב של מוסדות פיננסיים בישראל
8,329	7,882	-	447
			מזה: אגרות חוב של מוסדות פיננסיים זרים
691	691	-	-
			מזה: אגרות חוב של אחרים בישראל
6,882	6,882	-	-
			מזה: אגרות חוב של אחרים זרים
9,532	9,472	-	60
			מזה: אגרות חוב מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)
4,359	4,359	-	-
			מזה: מניות וקרנות
2,447	-	-	2,447
			ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
342,879	326,371	8,175	16,508
			אשראי לציבור
26,799	26,799	-	-
			אחרים
656,454	585,760	48,729	70,694
			סך כל הנכסים

31 בדצמבר 2020

סך הכל	נכסים לא משועבדים	מזה: נכסים המשמשים כביטחון לבנק מרכזי	נכסים משועבדים	
במיליוני ש"ח				
136,194	112,961	20,707	23,233	מזומנים ופיקדונות בכנקים
605	-	-	605	מזה: בגין ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
92,297	77,878	9,324	14,419	ניירות ערך
41,884	31,549	9,324	10,335	מזה: אגרות חוב של ממשלת ישראל
20,116	16,209	-	3,907	מזה: אגרות חוב של ממשלות זרות
392	392	-	-	מזה: אגרות חוב של מוסדות פיננסיים בישראל
8,959	8,863	-	96	מזה: אגרות חוב של מוסדות פיננסיים זרים
278	278	-	-	מזה: אגרות חוב של אחרים בישראל
6,931	6,931	-	-	מזה: אגרות חוב של אחרים זרים
9,341	9,260	-	81	מזה: אגרות חוב מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)
4,396	4,396	-	-	מזה: מניות וקרנות
3,019	-	-	3,019	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
295,341	286,369	1,100	8,972	אשראי לציבור
29,184	29,184	-	-	אחרים
556,035	506,392	31,131	49,643	סך כל הנכסים

הגידול בהיקף הנכסים המשועבדים בשנת 2021 נובע בעיקרו מביטחונות לטובת בנק ישראל שניתנו במסגרת הלוואות לטווח ארוך שנתקבלו מבנק ישראל. למידע נוסף ראה ביאור 27 בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2021.

חלק 8 - סיכון תפעולי

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים.

קבוצת לאומי פועלת במגוון רחב של פעילויות פיננסיות ולפיכך חשופה לסיכונים תפעוליים הכוללים, בין היתר, סיכונים אבטחת מידע וסייבר, סיכונים טכנולוגיים, סיכונים המשכיות עסקית וסיכונים מעילות והונאות.

תפיסת ניהול הסיכון הינה בהלימה לאסטרטגית קבוצת לאומי, מהווה בסיס להגדרת סובלנות הסיכון, לאופן ניהול הסיכון והמשל התאגידי ולקביעת המיקוד והדגשים בתהליכי ניהול הסיכונים התפעוליים, ומאפשרת ניהול סיכונים מושכל וממוקד תוך תעדוף משימות ומשאבים.

ההון הרגולטורי הנדרש בגין סיכונים תפעוליים מחושב על בסיס הגישה הסטנדרטית בהוראות מדידת הלימות ההון של הפיקוח על הבנקים.

לשם הקטנת נזקים אפשריים בעת התממשות הסיכון, לקבוצת לאומי קיים מערך ביטוחי המכסה מגוון סיכונים תפעוליים וכולל, בין היתר, פוליסת ביטוח בנקאית, פוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי משרה ופוליסת ביטוח סייבר. המערך נבחן ומתעדכן מעת לעת.

בעקבות משבר הקורונה בוצעו התאמות בתהליכי עבודה והבקרה אשר נבחנו בשיתוף כלל הגורמים הרלבנטיים ובכללם: המשכיות עסקית, גורמים עסקיים, ניהול סיכונים, אבטחת מידע, ציות וייעוץ משפטי.

מבנה הממשל התאגידי

בנוסף למידע אודות מבנה הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק המתואר בפרק "מידע נוסף על חשיפה לסיכון והערכתו", להלן מידע נוסף בנוגע לניהול הסיכון התפעולי:

קו הגנה ראשון - הנהלות קווי העסקים, יחידות התמך ולאומי טכנולוגיות נושאות באחריות לניהול הסיכונים התפעוליים שבתחומי אחריותם, הן באופן שוטף והן במסגרת פרויקטים ומוצרים חדשים.

קו הגנה שני - אגף סיכונים תפעוליים, IT וסייבר בחטיבה לניהול סיכונים אחראי ומוביל את תהליך ניהול הסיכונים התפעוליים, תוך גיבוש המלצות למדיניות ולסובלנות הסיכון, פיתוח מתודולוגיות וכן אחריות מקצועית, הנחיה ואתגור (בכפוף למהותיות) של קו ההגנה הראשון בתהליך ניהול הסיכונים.

קו ההגנה השלישי - ביקורת פנימית. באחריות הביקורת הפנימית ביצוע ביקורת בלתי תלויה ואובייקטיבית תוך אתגור של הבקורות, התהליכים, והמערכות הממוכנות בתאגיד הבנקאי. הביקורת מתבצעת לרוב בדיעבד, על קו ההגנה הראשון והשני תוך יידוא יישום הנחיות של ההנהלה והדירקטוריון.

ועדות הנהלה ודירקטוריון - אחת לרבעון מתקיים דיון על החשיפות המהותיות לסיכונים תפעוליים. מדיניות ניהול סיכונים תפעוליים מובאת לדיון ואישור הדירקטוריון מדי שנה.

מדיניות ומסגרת ניהול הסיכונים התפעוליים

מדיניות ניהול הסיכונים התפעוליים הקבוצתית מעגנת עקרונות, קווים מנחים ומסגרת לניהול הסיכון התפעולי בלאומי, ובכלל זה: ניהול סיכון מוכוון ומותאם לפעילות קווי העסקים ומיקוד בסיכונים בעלי פוטנציאל להשלכה משמעותית על פעילות הבנק.

במטרה לאפשר לדירקטוריון ולהנהלה ממשל תאגידי הולם, הוגדרה סובלנות לסיכון התפעולי אשר באה לידי ביטוי באמצעות מגבלות כמותיות והצהרות איכותיות.

פרופיל הסיכון התפעולי מנוטר תקופתית ומדווח מדי רבעון להנהלת הבנק ולדירקטוריון, כבסיס לקבלת החלטות.

הבנק מעדכן את מפת הסיכונים התפעוליים מעת לעת. העדכון מתבצע על ידי יחידות הקו הראשון תוך הכוונה, אתגור וסיוע של החטיבה לניהול סיכונים. התהליך כולל זיהוי הסיכונים, הערכתם (איכותית וכמותית) והמלצות למזעורם (תכניות הפחתה). כמו כן, קיימת מערכת התומכת בדיווח סיכונים, תיעוד בקורות, תכניות מזעור ואירועי כשל.

הבנק מנהל סיכונים בפרויקטים ומוצרים חדשים מהותיים על בסיס מתודולוגיה הכוללת זיהוי סיכונים והיערכות למזעורם וזאת במטרה לעמוד ביעדים העסקיים והתפעוליים של לאומי.

מאחר והסיכונים התפעוליים הינם חוצי ארגון ופעילויות, החטיבה לניהול סיכונים פועלת להטמעת תרבות ניהול סיכונים מתקדמת ובכלל זה דיווח וטיפול באירועים וביצוע הפקות לקחים.

ברבעון שני 2021 הוחלט להפריד בין הערכת סיכון הסייבר להערכת הסיכון התפעולי המסורתי בין היתר לאור ייחודיות הסיכון והשלכותיו. למידע נוסף ראה פרק גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים בדוח זה.

מוקדי הסיכון העיקריים בסיכונים התפעוליים:

סיכון אבטחת מידע וסייבר

לאומי ממשיך לקדם מתן שירותים פיננסיים באמצעות פלטפורמות דיגיטליות ומרחיב את השימוש בטכנולוגיות מתקדמות. כפועל יוצא, המרחב לתקיפות סייבר והחשיפה של לאומי להתממשות סיכוני סייבר גדלים בהתאמה.

מרחב הסייבר מתאפיין בחוסר וודאות ובדינמיות גבוהה של סוגי ההתקפות, היקפן ועוצמתן. התממשות של אירוע סייבר עלולה לגרום לנזקים כספיים, לגניבת מידע בנקאי רגיש, לשיבוש הפעילות והרציפות התפקודית ואף לפגיעה במוניטין הבנק.

ניהול הסיכון והגנת הסייבר מיושמים תוך השקעת משאבים רבים. המשאבים מושקעים באופן דיפרנציאלי ובהלימה לאסטרטגיה העסקית וסובלנות הסיכון.

במסגרת הפעילות לחיזוק הגנת הסייבר וניהול סיכוני הסייבר, גובשה מדיניות וסובלנות, נבנתה מפת סיכוני סייבר, מיושמות תכניות למזעור ויכולות התאוששות ומבוצעים תרגולי סייבר.

בלאומי פועל ה-Fusion Center, מרכז הגנת הסייבר, ובו מגוון של מומחי סייבר העוסקים בניטור, איסוף וניתוח מודיעין והתמודדות עם אירועים שתכליתו לאתר ולנטרל אירועים חריגים שעלולים לגרום נזק לבנק וללקוחותיו.

החיים לצד הקורונה מובילים לעלייה משמעותית בתקיפות סייבר על ארגונים פיננסיים בארץ ובעולם ועל גופי שרשרת האספקה של ארגונים אילו. מאפייני התקיפה מגוונים וביניהם תקיפות כופרה, עלייה בניסיונות פשיגה והנדסה חברתית. החשיפה לסבירות התממשות אירוע סייבר עולה בין היתר כתוצאה משימוש גובר של לקוחות בערוצים דיגיטליים ומעבר לעבודה של עובדים וספקים מרחוק.

לאומי נוקט במספר צעדים להפחתת הסיכונים ובכלל זה: יישום בקרות מונעות ומגלות, ביצוע סקרי אבטחת מידע, הגברת הניטור לשם הסרת אתרים מתחזים, הידוק תהליכי ניהול ובקרת הרשאות והעלאת מודעות עובדים להנחיות אבטחת מידע.

במהלך התקופה המדווחת לא נתגלו אירועי סייבר שהשפיעו על הדוחות הכספיים של לאומי.

סיכוני טכנולוגיה

לאומי כבנק מוביל יוזם חדשנות טכנולוגית, מאפשר ללקוחותיו שירותים מתקדמים בכלל הערוצים לרבות הדיגיטליים, בהתאמה לצורכיהם, בהתאם הבנק נדרש לתשתיות טכנולוגיות מתקדמות ורובסטיות. תשתיות אלו יוצרות הזדמנויות עסקיות מחד, אולם מגבירות את רמת החשיפה לסיכונים טכנולוגיים בפעילות העסקית והתפעולית מאידך.

לאומי מייחס חשיבות רבה לכך שהתשתית הטכנולוגית המשרתת את לקוחותיו ועובדיו תאפשר זמינות ורציפות עסקית ותפעולית, ומשקיע לשם כך משאבים רבים. הבנק פועל על פי מדיניות מוצר חדש אשר מתווה את תהליכי ניהול הסיכונים הכרוכים בהכנסת מוצרים חדשים ובכלל זה יוזמות טכנולוגיות וחדשנות.

לאומי החל ביישום תכנית עסקית-טכנולוגית (תכנית מודרניזציה) לצורך השגת יעדיו העסקיים בשנים הבאות. התוכנית מנוהלת במסגרת ממשל תאגידי הדוק.

סיכון המשכיות עסקית

לאומי מנהל ומיישם תהליכים שתכליתם לאפשר התאוששות מהירה וחזרה לשגרה באירועי חירום וקיצון, תוך מזעור הפגיעה בפעילות העסקית. התהליכים כוללים:

- מדיניות להמשכיות עסקית המגדירה את הממשל התאגידי, העקרונות והתהליכים העיקריים בחירום, לרבות סט מענים ויתירות.
- מסגרת עבודה הכוללת תכנית המשכיות עסקית, ניתוח השלכות עסקיות המבוססות על סקרי סיכונים, אסטרטגיית התאוששות ומתודולוגיית תרגול.
- שמירה על יציבות תשתיות טכנולוגיות ויכולות התאוששות לרבות גיבויים ויכולות אחזור.

גובשה ומיושמת הערכות למצב חירום משני סוגים עיקריים: אירוע חירום קצר ואירוע חירום מתמשך. המדיניות, האמצעים, התהליכים והפתרונות הותאמו למגוון תרחישים ובהם אירוע חירום מתמשך. הוגדר פתרון היתירות הכולל יתירות משאבית (הגדרת יחידות קריטיות וסיווג העובדים בחירום/חירום מתמשך; הכשרת עובדים לורסטיליות וגיבויים); יתירות פיסי: הגדרת מתחמי גיבוי ליחידות קריטיות ויתירות טכנולוגית: הרחבת תשתיות לעבודה בחירום ועבודה מרחוק.

במטרה לחזק את רמת היתירות התפקודית של המערך הטכנולוגי, הושלם פרויקט העתקת מרכז המחשוב לילינבלום בתל-אביב לאתר בהר חוצבים בירושלים ואתר זה פועל לצד האתר העיקרי המצוי בלוד.

סיכון מיקור חוץ וספקים

לאומי מתקשר עם ספקים וספקי משנה לצרכים עסקיים מגוונים ומאמץ מוצרים ושירותים חדשים שפותחו על ידי גורמים חיצוניים. התלות בספקים חושפת את הבנק לסיכונים שונים, וכיניהם פגיעה ברציפות התפקודית, שיבוש ודלף מידע. סיכונים אלו מנוהלים באופן שוטף בתהליכי ניהול סיכונים ומוצר חדש, תהליכי רכש, המשכיות עסקית, אבטחת מידע וסייבר ומעוגנים בהתאם במסמכי מדיניות ונהלים.

גובשה ואושרה מדיניות מיקור חוץ ושולבה התייחסות לנושא ניהול סיכונים צד ג' במדיניות הסיכונים התפעוליים.

מעילות

השפעות משבר הקורונה על תהליכי העבודה בבנק, בדגש על העבודה מרחוק, עלולים להגדיל את הסיכון להתרחשות מעילות. הבנק פועל במספר מישורים למול הסיכון ובכלל זה העלאת המודעות בקרב כלל עובדי הבנק, מהלכי תקשור למנהלי סיכונים וניטור מוגבר על עובדים העומדים בפני סיום עבודה בבנק, תיקשור מנגנון Speakup המעודד עובדים לדווח על אירועי הפרה ועוד. שולב פרק ייעודי לנושא ניהול סיכונים מעילות והונאות במדיניות ניהול סיכונים תפעוליים ומוסד פורום מעילות לריכוז הטיפול בנושא.

הונאות

הרחבת השימוש בדיגיטל עלולה להביא לעלייה בחשיפה לסיכונים הונאות הן בהיבט גניבת זהות וגניבת כספים והן בהיבט פגיעה בתפקודיות, חשיפת פרטי לקוחות ושימוש לרעה במידע. לאומי משקיע משאבים רבים בזיהוי והפחתה של סיכונים אלו בפעילות שוטפת ובפעילות ניטור ממוקדת.

סיכון המשאב האנושי

השינויים בסביבה העסקית והבנקאית בשילוב משבר הקורונה השפיעו באופן רחבי גם על עולמות ניהול ההון האנושי, בין היתר לאור הצורך להתאים את כח האדם ולחזק את היכולות הניהוליות בעולם המשתנה, לרבות ניהול עבודה מרחוק ומחברות העובדים והביקוש הגובר לעובדים בעלי הכשרה טכנולוגית. לאומי נוקט במספר דרכים להתמודדות עם הסיכון ובהן: שיפור יכולות הגיוס, הרחבת ערוצי גיוס ומהלכי שימור ידע ועובדים בעל ידע טכנולוגי או עסקי ייחודי.

חלק 9 - סיכון סביבתי

סיכוני סביבה ואקלים מהווים חשיפה של הבנק לנזקים פוטנציאליים שעלולים להיגרם כתוצאה מאירועים או מתהליכים שקשורים לסביבה, לרבות שינויי אקלים.

סיכונים סביבתיים נובעים מחשיפה של הבנק לפעילויות שקיים פוטנציאל שיגרמו לנזקים סביבתיים או יושפעו מהם, כמו למשל: פליטות גזי חממה, יצירת פסולת, זיהום אוויר ומים, זיהום קרקע, הפחתת המגוון הביולוגי, בירוא יערות ואירועי מזג אוויר קיצוניים. נהוג לחלק את סיכוני סביבה ואקלים לשני סוגים:

- סיכונים פיזיים - נובעים מחשיפה לפגיעה פוטנציאלית ישירה כתוצאה משינויי אקלים, היקפם ותדירותם כגון: גלי חום, שריפות, שיטפונות ועלית מפלס פני הים. להתממשות סיכון זה השפעה ישירה, בין היתר, על פעילותו העצמית של הבנק ומסוגלות המשכיות העסקית שלו וכן השפעה על פעילות לקוחותיו ומושאי השקעותיו.
- סיכוני מעבר - נובעים מהשפעתם הפוטנציאלית של שינויים והתאמות שנערכים במסגרת ההתמודדות עם סיכוני אקלים והניסיון להפחיתם, כגון: שינויי מדיניות, מעבר לכלכלה דלת פחמן, אימוץ טכנולוגיות ירוקות, שינויים טכנולוגיים, שינויים בהעדפות השוק, בהתנהגות הצרכנית, ובסביבה העסקית וכד'.
- הבנק חשוף בפני סיכונים אלה הן באופן ישיר והן באופן עקיף:
- נזק ישיר עלול להיגרם לבנק, למשל, במקרה של פגיעה סביבתית בתשתיותיו הפיזיות ההכרחיות לשם המשכיותו העסקית. אך גם במקרה בו הבנק ימצא אחראי למפגע סביבתי, לרבות האפשרות שהבנק יידרש לשאת בעלויות של הסרת מפגע סביבתי או שימצא אחראי בגין מפגע סביבתי כלפי צד שלישי.
- נזק עקיף עלול להיגרם בעקבות פגיעה בלקוחות הבנק, בערך הבטוחות שבהן הוא מחזיק או בערך תיק ההשקעות שלו. כך, למשל, נזק עקיף עלול להיגרם לבנק שמימן את פעילותה של חברה, אם החברה תיפגע מהשלכותיו של נזק סביבתי שהיא גרמה או מתופעות סביבתיות. הפגיעה בחברה עלולה להשפיע על יכולת החזר שלה ובכך להשפיע בעקיפין על ערך הנכסים של הבנק.

כמו כן, יתכן סיכון מוניטין לבנק במקרה בו ייוחס לבנק קשר לגורם מפגע סביבתי, בין באופן ישיר כיוצר המפגע ובין באופן עקיף כמממן של המפגע. מכאן, לסיכונים הסביבתיים עשויה להיות השפעה פיננסית ושאינה פיננסית על הבנק כגון: סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון תפעולי, סיכון ציות, סיכון משפטי, סיכון רגולטורי, סיכון מוניטין וסיכון נזילות.

בשנים האחרונות גברה המודעות העולמית לחשיפה פוטנציאלית כתוצאה מהתממשות של סיכונים סביבתיים וסיכוני אקלים, וכן עלתה המודעות לסיכונים וההזדמנויות העסקיים הטמונים בהיבטים הסביבתיים. כתוצאה מכך התרחבה בעולם החקיקה בנושא וחברות החלו להתחשב בקריטריונים סביבתיים כחלק מקבלת ההחלטות העסקיות השוטפות. גם בישראל התרחבה החקיקה בנושא, אם כי היא עדיין אינה מקיפה בהשוואה לאירופה וארה"ב.

כחלק ממגמה זו פרסם הפיקוח על הבנקים ביום 5 בדצמבר 2021 הוראת דיווח לציבור בנושא גילוי לציבור על היבטי סביבה, חברה וממשל (ESG - Environmental, Social and Governance), שיישומה יבוצע החל מדוחות כספיים לשנת 2021. בהתאם לכך, בהמשך הפרק יפורטו תמצית של מדדי סביבה, חברה וממשל כמותיים עיקריים, בעלי השפעה על האסטרטגיה העסקית של הבנק.

דירקטוריון הבנק רואה בניהול סיכוני סביבה ואקלים חלק בלתי נפרד מיעדי הבנק, הן לשם שמירה על יציבות הבנק והן לאור מרכזיותו וחשיבותו לכלכלה ולחברה הישראלית והן כהזדמנות עסקית-אסטרטגית. בהתאם להחלטת הדירקטוריון, הבנק פועל להגדרת והטמעת ממשל תאגידי ומודל תפעולי תומך ולשיפור כלי הניהול ומדידה.

כחלק ממימוש האסטרטגיה, הבנק פועל לזיהוי וקידום הזדמנויות עסקיות, מעודד ביצוע יוזמות ירוקות, פועל על מנת לפתח את הכלים והמומחיות לפיתוח מוצרים למימון פעילות ירוקה ולהשקיע במערכות חכמות לטובת שמירה ופיתוח הקיים.

הזדמנויות אלה כוללות, בין היתר:

- מתן אשראי עסקי למימון מיזמים ירוקים וחברות ירוקות
- השקעות ירוקות בנוסטר
- השקעות בחברות ופרייקטים ירוקים באמצעות חברת הבת לאומי פרטנרס
- פיתוח פעילות המסחר בחוזים המשקפים פעילות ירוקה
- הבנק שוקל הזדמנויות נוספות, כגון הנפקת אג"ח ירוק

הבנק שואף לכך שבשנת 2030 הסכום הכולל של יוזמות אלה יהיה 35 מיליארד ש"ח. מדובר במידע צופה פני עתיד, שהתממשותו אינה ודאית ואינה בשליטתו של הבנק בלבד, בשים לב לכך שמדובר בתחום "מתפתח".

בנוסף, הבנק עוסק בפיתוח מוצרים ירוקים והצעות ערך ירוקות עבור לקוחות קמעונאים ובוחן כיצד לסייע ללקוחותיו העסקיים במעבר לירוק.

הבנק גיבש תכנית עבודה רב שנתית לניהול סיכוני סביבה ואקלים בהיבטי ממשל תאגידי ושילוב ניהול סיכוני סביבה ואקלים כחלק בלתי נפרד מניהול הסיכונים בפעילויות השונות של הבנק, לרבות זיהוי וקידום הזדמנויות עסקיות. בשנה הקרובה הבנק ייתן דגש לשיפור המתודולוגיות, שיטות המדידה והמידע הכמותי והאיכותי הנדרש לניהול סיכוני הסביבה והאקלים. במסגרת זו, ינתן דגש מיוחד לתחום האשראי העסקי, עקב המהותיות העסקית והסביבתית הגבוהה שלו.

ליישום תכנית העבודה הרב שנתית, התקשר הבנק עם יעצים חיצוניים בעלי ידע ומומחיות מקומית ובינלאומית בנושא.

החטיבה לניהול סיכונים בשיתוף אגף אסטרטגיה אמונים על ניהול סיכוני הסביבה בבנק. נושא אחריות תאגידית ומעורבות בקהילה מנוהל בחטיבת משאבי אנוש.

כאמור, הבנק מכיר בכך שזיהוי והערכת הסיכון הסביבתי הינו חלק מתהליך נאות של הערכת הסיכונים ופועל להטמעת נושא ניהול החשיפה לסיכון הסביבתי ובכלל זה סיכון אקלים (הסיכון הפיזי וסיכון המעבר), כמפורט:

• תיק האשראי -

• קידום אשראי סביבתי - במסגרת תהליכי העבודה המוסדרים ניתן דגש להטמעת אינדיקטורים לזיהוי אשראי סביבתי בשיקולים העסקיים לאיתור הזדמנויות למימון. על מנת לחזק את שאיפת הבנק להרחבת מימון סביבתי נקבע יעד למימון סביבתי ארוך טווח לחטיבות השונות.

• ניהול סיכוני אשראי הבנק פועל לזיהוי ומיפוי החשיפה לסיכונים סביבתיים לניהולם ולצמצומם במידת האפשר וכן להגברת הערנות והמודעות הכללית בקרב כלל העוסקים באשראי, להשלכות שליליות אפשריות של היבטים סביבתיים ובכלל זה היבטי אקלים על פרויקטים אותם הוא מממן ועל יכולת ההחזר לאשראים שונים. הבנק רואה את מרכיב החשיפה לסיכונים סביבתיים ובכלל זה סיכון אקלים כחלק ממכלול הסיכונים הרלוונטיים הנלקחים בחשבון בעת בחינת אשראי וקבלת החלטות אשראי. הבנק פועל לזיהוי הלווים המשתייכים לענפי משק בעלי פוטנציאל גבוה לסיכון אשראי בהיבט הסביבתי לטובת קבלת החלטות אשראי פרטניות המושפעות גם מאופי ניהול הסיכון על ידי הלקוח ואופי העסקה. זאת על מנת לפעול לזיהוי הסיכונים טרם התממשותם ולהצפתם לדרג מקבלי ההחלטות, כחלק מהתהליך של הערכת סיכוני האשראי ובהמשך לביצוע מעקב אחר הלווים בעלי הפוטנציאל הגבוה לסיכון.

כמו כן, בעסקאות אשראי גדולות בעלות פוטנציאל לזיהום סביבתי, בהתאם לשיקול דעת הבנק, יבוצע גם סקר סביבתי על ידי חברה חיצונית המתמחה בזיהוי והערכת של גורמי סיכון סביבתיים, במטרה לבחון את ההיבט הסביבתי והאקלים הנובע מפעילות הלווה והעסקה והעמידה בדרישות הרגולציה.

• השקעות - במכלול השיקולים במסגרת השקעות חדשות נבחנים גם סיכוני הסביבה. תכנית העבודה הרב שנתית לשיפור המתודולוגיות וכלי המדידה לניהול סיכוני סביבה ואקלים כוללים גם את תחום ההשקעות במטרה לפתח כלים ומומחיות לקידום סביבה וירוקה ולזיהוי הזדמנויות עסקיות.

• תפעול -

• הבנק רואה חשיבות בשמירה על סביבה ברת קיימא לצורך כך הבנק מחזיק מזה כעשור תקן איכות סביבה ISO 14001 ובמסגרת זאת מבוצע ניהול ובקרה אחר רגולציות הקשורות לסיכונים סביבתיים, לרבות בקרה חיצונית שנתית על ידי מכון התקנים.

• בלאומי מבצעים מדידה ודיווח וולונטרי של המדרך הפחמני לרשויות ולציבור כבר משנת 2011.

משנת 2013 ועד היום ירד המדרך הפחמני של הבנק באופן מצטבר בכ-47%.

צמצום צריכת החשמל במהלך השנים האחרונות עומד על כ-5% לשנה בממוצע.

בשנים האחרונות הורחב השימוש ברכבים חסכוניים (היברידיים) בצי הבנק כך שכיום כ-55% מרכבי הצי הינם רכבים היברידיים.

סיכון סביבה הינו סיכון "מתפתח". סיכונים מתפתחים מתאפיינים בהיעדר מידע כמותי עם עומק היסטורי מספק לאמידתם ובהשתנות גבוהה יותר מסיכונים אחרים לאורך זמן, דבר המחייב מיסוד תהליכים להתאמת הכלים לניהולם ומדידתם.

הבנק עוקב כל העת אחר התפתחויות רגולטוריות, טכנולוגיות וחברתיות בתחום, לומד את הנושא ופועל להתאמת הכלים והמתודולוגיות לניהול הסיכון.

חברה וממשל תאגידי

קבוצת לאומי, מהקבוצות הבנקאיות הגדולות בישראל, מפרסמת זו השנה ה-13 את דוח סביבה, חברה וממשל תאגידי על פי תקן ה-GRI הבינלאומי ומתחייבת לשמור על שקיפות הנתונים כלפי בעלי המניות, לקוחותיה וכלל מחזיקי העניין. אחת לשנתיים מתבצע תהליך מיפוי האתגרים המרכזיים בנושאים הכלכליים, החברתיים והסביבתיים המהותיים לפעילותה ולמחזיקי העניין שלה על מנת להיטיב את השפעת קבוצת לאומי ולשפר את ביצועיה בנושאי סביבה, חברה וממשל תאגידי.

התהליך מבוצע באמצעות שיח פתוח עם כלל מחזיקי העניין, והנושאים שעולים בדיאלוג זה הם הבסיס לתוכניות העבודה בתחום האחריות התאגידית הן לטווח הקצר והן לטווח הארוך.

קבוצת לאומי רואה במשאב האנושי כמנוע המרכזי להצלחתה ומייחסת חשיבות רבה לשיעור הרצון ולהתפתחות המקצועית והאישית של עובדיה. בהתאם לתפיסה זו, פועלת הקבוצה לקידום ולשמירה על שקיפות, הוגנות, שוויון הזדמנויות, גיוון תעסוקתי והימנעות מהעסקה פוגענית, מקרי הטרדה והתעמרות. לאומי רואה בחומרה רבה מקרים של אפליה ודואג לטפל בהם באופן מידי ויסודי.

כארגון הפועל בתוך החברה הישראלית, קבוצת לאומי ממשיכה לקדם את חזונה החברתי-ערכי באמצעות השקעה בקהילה וזאת הן על ידי הענקת תרומות וחסויות חברתיות והן על ידי התנדבות עובדי הקבוצה. מעורבותה של קבוצת לאומי בקהילה מתבטאת בהשקעה מתמדת ולאורך שנים בדור המחר. מספטמבר 2019 נקראת המדיניות החברתית של הבנק "מדור לדור" ומתמקדת באוכלוסיות דור המחר והדור השלישי, והקשר ביניהן.

להלן יעדי ESG עיקריים אשר התממשותם תלויה גם בהתפתחויות רגולטוריות, טכנולוגיות וחברתיות:

יעד	ליום 31 בדצמבר 2021
סביבה	הבנק שואף להגדלת המימון וההשקעות בפרויקטים/חברות המקדמים סביבה ירוקה ל-35 מיליארד ש"ח עד שנת 2030
	הבנק יבחן הנפקת מוצרי חוב מקדמי סביבה ירוקה (אג"ח ירוק)
	הבנק שואף לצמצם את צריכת החשמל, בחמש שנים הבאות ב-20% נוספים
	הבנק שואף לצמצם את צריכת הדלק לתחבורה, בחמש שנים הבאות ב-20% נוספים עקב המשך מעבר לרכבים היברידיים, כניסת רכבים חשמליים ורכבים המבוססים על גז מימן
	פעולות אלו יובילו לצמצום מדרג הפחמני של כ-20% עד שנת 2027
חברה	כבנק המהווה מיקרו קוסמוס של החברה הישראלית מבחינת תמהיל העובדים, השאיפה לגיוון במקום העבודה הפך בשנים האחרונות, לחלק מהמדיניות הגיוס של לאומי. במהלך 2021 ביצע לאומי 2 מהלכי גיוס משמעותיים מהחברה החרדית לתפקידים בנקאים וטכנולוגיים
	בשנת 2021 שיעור אוכלוסיות בתת ייצוג עמד על 18.7%
ממשל	שמירה על ייצוג נשי של לפחות 30% וקביעת מדיניות להמשך
	3 נשים מהוות 30% ממליאת דירקטוריון לאומי

להרחבה ראה דוח סביבה, חברה וממשל (ESG) באתר הבנק.

חלק מהמידע המובא בפרק זה הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה ראה פרק מידע צופה פני עתיד.

חלק 10 - סיכונים אחרים

סיכון רגולציה

סיכון רגולציה הינו הסיכון ששינויים שיבוצעו בחקיקה ורגולציה ישפיעו על היקף ההכנסות וההוצאות של הקבוצה, ההון, תחומי הפעילות של הקבוצה או הסביבה העסקית בה היא פועלת.

קבוצת לאומי פועלת בסביבה רגולטורית מורכבת ורב תחומית. שינויים מהותיים ומתמשכים בתחומי רגולציה מגוונים מחייבים היערכות מתאימה ומתמשכת בפעילות הבנק.

בעת האחרונה הושם עיקר הדגש על הוראות בתחומים הבאים:

הוראות שעניינן קידום תחרות במגזר הפיננסי בדגש על תחום הבנקאות הפתוחה, הוראות בתחום הקונדקט, הוראות מתחום ניהול הסיכונים ובפרט ניהול סיכוני סביבה, הוראות מתחומי הגנת הפרטיות ואבטחת המידע, וכן הוראות שפורסמו על רקע נגיף הקורונה והשלכותיו.

לפירוט נוסף ראה פרק חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית בדוח כספי ליום 31 בדצמבר 2021.

המגמות והשינויים הנ"ל משפיעים וצפויים להשפיע בשנים הקרובות על המערכת הבנקאית בישראל. הבנק פועל לניטור ואיתור הוראות הרגולציה הרלוונטיות, בוחן את היערכותו לתנאי השוק המשתנים, להגברת התחרות והשקיפות, לכניסתם של שחקנים חדשים לתחומי הבנקאות הקלאסיים, להשוואת עלויות בין הבנק לגופים נוספים, לשימוש במאגרי המידע והנתונים של לקוחות הבנק על ידי גופים חוץ בנקאיים וכן למתן הצעות ערך מתאימות ללקוחות הבנק. במקביל, הרגולציה גורמת לשחיקה בהכנסות, לגידול בהוצאות הנדרשות לשם עמידה בהוראות הרגולציה, ולצורך בשיפור מתמיד ברמת השירות והחדשנות.

סיכון ציות

סיכון ציות הינו הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את הוראות החוק/הרגולציה.

הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 308 "ציות ופונקציית הציות בתאגיד הבנקאי" מגדירה את תחומי האחריות של הציות באופן פורמאלי וברמה הקבוצתית. ההוראה קובעת כי נדרש להעריך את אפקטיביות ניהול סיכון הציות ולמצוא אמצעים למדידתו כאשר, הסיכון נגזר ממכלול החקיקה הרלוונטית לפעילות הבנק.

על פי מדיניות הבנק, מנוהל סיכון הציות על בסיס קבוצתי. במסגרת זו, ננקטים צעדים שונים לפיקוח ובקרה על השלוחות וחברות הבנות לצורך מעקב על יישום נושאי הציות בכללותם ויישום מדיניות הציות הקבוצתית. נוכח משבר הקורונה, מתבצעות התאמות באופן ניהול סיכון הציות, תוך איתור סיכונים מתפתחים המאפיינים עיתות משבר.

לצורך ניהול אפקטיבי של סיכוני הציות פועל בלאומי מערך ציות ואכיפה שבראשו עומדת קצינת הציות הראשית (Chief Compliance Officer). קצינת הציות הראשית אחראית, בין היתר, למילוי החובות לפי הוראות החקיקה בנושאי איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור. קצינת הציות הראשית משמשת גם כממונה על האכיפה בתחום דיני ניירות ערך וגם כממונה על הגנת הפרטיות כ- Responsible Officer בתחום ה-FATCA.

מערך ציות ואכיפה כפוף למנהלת הסיכונים הראשית.

א. איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור

שמירה על תרבות ציות נאותה, לרוחב הארגון, מחייבת קיומה של מסגרת בקרה ואכיפה אפקטיבית. לצורך כך, נקבעו נהלי עבודה ותהליכי בקרה ואכיפה סדורים על מכלול תהליכי העבודה וסיכוני הציות הנגזרים מהם. מטרתה של מסגרת הבקרה והאכיפה הינה, בין היתר, לאתר פערים וחשיפות קיימים ופוטנציאלים לשם בחינת הצורך בעדכון תהליכי עבודה, וביצוע הדרכות.

מערך הציות נמצא בקשר שוטף עם חברות הבנות בארץ ובחו"ל לצורך מעקב ליישום נושאי הציות בכללותם ויישום מדיניות הציות הקבוצתית.

בין היתר, הבנק מתמקד במוקדי סיכון בעולם טכנולוגי פיננסי (כגון: פינטק, P2P, קרנות גידור, נותני שירותים פיננסיים, מטבעות וירטואליים וכדומה) - ניהול סיכוני ציות ואיסור הלבנת הון בעולם טכנולוגי פיננסי מתפתח המאופיין בהיעדר פיקוח רגולטורי מוגדר לצד מורכבות מקצועית והיעדר פרקטיקות מובנות לתהליכי בקרה עקב חדשנותם של הנושאים.

ב. אכיפה מנהלית

חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 בא לייעל את הליכי האכיפה של הוראות החקיקה בתחום דיני ניירות הערך. במסגרת חקיקה זו ניתן יהיה להטיל סנקציות שונות על תאגיד, שהפר את ההוראות הרלוונטיות וכן על עובדי התאגיד, לרבות נושאי המשרה.

קצינת הציות הראשית של הקבוצה משמשת גם כממונה על האכיפה, האחראית על יישום תכנית האכיפה הפנימית בתחום ניירות הערך וניהול השקעות אשר אושרה על ידי דירקטוריון הבנק. בשנת 2018 בוצע הליך של תיקוף חוזר של תכנית האכיפה על ידי מומחה חיצוני.

ג. FATCA – Foreign Account Tax Compliance Act, CRS – Common Reporting Standard ומדיניות כסף מוצהר

ביום 14 ביולי 2016 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מספר 227), התשע"ו-2016 בנושא יישום הסכם FATCA שנחתם בין מדינת ישראל לארה"ב והסכמים לחילופי מידע בין מדינת ישראל למדינות אחרות לפי התקן לחילופי מידע אוטומטיים לגבי חשבונות פיננסיים שפרסם ה-OECD.

תקנות מס הכנסה (יישום תקן אחיד לדיווח ולבדיקת נאותות של מידע על חשבונות פיננסיים), התשע"ט-2019 פורסמו ביום 6 בפברואר 2019, ומכוחן נדרש הבנק לבצע הליכים לזיהוי לקוחות תושבי מדינות זרות, ולדווח על לקוחות שזוהו כתושבי מדינות שישראל חתומה עמן על הסכמים לחילופי מידע לרשות המיסים בישראל לצורך העברת המידע לרשות המוסמכת במדינת התושבות שלהם.

הבנק מבצע את הדיווחים הנדרשים לרשות המיסים בישראל בהתאם להוראות החקיקה האמורה.

הבנק מיישם מדיניות כסף מוצהר תוך הקפדה כי לא ינהלו בבנק כספים שאינם מוצהרים לרשויות המס הרלוונטיות, בהקשר זה נערכו מהלכים רבים לאיתור וזיהוי האוכלוסיות הרלוונטיות. במידת הצורך, נדרשים לקוחות להמציא הצהרות ואישורים שונים.

למידע אודות עיצום כספי שהתקבל מהפיקוח על הבנקים ראה ביאור ה-26. בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2021.

סיכון משפטי

הסיכון המשפטי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מהעדר אפשרות לאכוף קיומו של הסכם או כתוצאה מהתחייבויות תלויות לרבות בגין תביעות ודרישות מהבנק. הסיכון המשפטי כולל גם סיכונים הנובעים מחקיקה, תקנות, פסיקה והוראות רשויות, סיכונים הנובעים מפעילות ללא גיבוי בהסכמים מספקים, או מפעילות ללא ייעוץ משפטי או על פי ייעוץ משפטי לקוי וכן כתוצאה מפרשנות לגבי זכויות הצדדים מכח הסכמים שבין הבנק לבין לקוחותיו.

סיכונים משפטיים נובעים מחמישה תחומים עיקריים:

- סיכוני חקיקה - סיכונים הנובעים מפעילות הבנק אם אינה תואמת הוראת חקיקה ראשית או משנית, הוראות בנק ישראל או הוראות רשויות מוסמכות אחרות.
- סיכוני התקשרות חוזית - סיכונים הנובעים מפעילות הבנק מול לקוחות, ספקים וגורמים אחרים שהבנק מתקשר עמם בהסכמים שונים, אם אינה מגובה בהסכם המסדיר מלוא זכויות הבנק, או שההסכם אינו ניתן לאכיפה מלאה או שהוא כולל התניות שאינן חוקיות.
- סיכוני פסיקה - סיכונים הנובעים מפעילות הבנק אם אינה תואמת פסיקה תקדימית.
- סיכונים הנובעים מהליכים משפטיים המתנהלים נגד הבנק.
- סיכונים הנובעים משינויים במדיניות אכיפה.

מדיניות ומסגרת ניהול הסיכונים המשפטיים

היועצת המשפטית הראשית, אשר הינה חברת הנהלה בבנק וראש חטיבת הייעוץ המשפטי, אחראית להובלת ניהול הסיכונים המשפטיים.

בקבוצה מיושמת תכנית ניהול סיכונים משפטיים שמטרתה לאתר, למנוע, לנהל ולמזער את הסיכונים המשפטיים. התכנית כוללת מסמכי מדיניות וממשק בין חטיבת הייעוץ המשפטי לבין יחידות הבנק, וכן נהלים פנימיים החלים בתוך חטיבת הייעוץ המשפטי שמטרתם לוודא כי הייעוץ המשפטי הניתן בבנק הינו ייעוץ מקצועי ומעודכן. מסמך המדיניות מעודכן באופן שוטף במהלך השנים, לרבות בשנת 2021.

לגבי חברות הבנות של הבנק בארץ ובחו"ל, נקבעה מדיניות כללית לניהול סיכונים משפטיים במסגרת מסמכי מדיניות ייעודיים, אשר על פיה הכינו החברות הבנות נוהל פנימי לניהול סיכונים משפטיים התואם את פעילותן ואת מדיניות הקבוצה בנושא. הנהלים הפנימיים אושרו על ידי חטיבת הייעוץ המשפטי ועל ידי הדירקטוריונים של החברות הבנות. בהתאם למסמכי המדיניות נדרשות החברות הבנות להפנות נושאים מסוימים לייעוץ משפטי מתאים. בנוסף, שולחות החברות הבנות למנהלת הסיכונים המשפטיים של הבנק דוחות תקופתיים, וכן דוחות מידיים, בהתאם לנדרש במסמכי המדיניות. הדיווחים נשלחים בהתאם לפרמט אחיד שהוכן בחטיבת הייעוץ המשפטי. בשנת 2021 רוענו תהליכי ניהול הסיכון המשפטי ותרחישי הקיצון המשפטי אותגר ועודכן.

במסגרת התכנית לניהול סיכונים משפטיים הושם דגש על:

- איתור מוקדי הסיכונים המשפטיים המהותיים והטיפול בהם.
- מניעה ומזעור סיכונים משפטיים, בין היתר, באמצעות:
 - הכנת הסכמים, הנחיות ונהלים מתאימים.
 - בדיקת הוראות החקיקה (לרבות פסיקה) והוראות רשיות, ובחינת השלכותיהן על עבודת הבנק.
 - הפקת לקחים בנושאים שונים ויישום הלקחים במסמכים המשפטיים הנהוגים בבנק, וכן העברת חוות דעת בנושא ליחידות הרלוונטיות בבנק.

לצורך ביצוע תכנית ניהול הסיכונים המשפטיים, פועלים בחטיבת הייעוץ המשפטי, בראשות היועצת המשפטית הראשית שהיא מנהלת הסיכונים המשפטיים, גורמים ייעודיים וכן ועדות, שתפקידם לאתר באופן שוטף דברי חקיקה ופסקי דין חדשים בעלי השלכה על עבודת הבנק, לבחנם ולרכז הטיפול בהשלכותיהם.

כמו כן, חטיבת הייעוץ המשפטי מאתרת ומטפלת במידת הצורך בהוראות רגולטוריות חדשות (חקיקה ראשית, חקיקה משנית, הוראות רשיות), כבר בשלב הצעת החוק, או בשלב גיבוש הרגולציה הרלוונטית.

פעילותם של הגורמים והוועדות הנ"ל מוסדרת בנהלי עבודה פנימיים של חטיבת הייעוץ המשפטי. בין היתר קובעים הנהלים את משק זרימת המידע בין כל אחד מהגורמים הנ"ל לבין הנהלת החטיבה וצוות הסיכונים המשפטיים הפועל בחטיבה.

חשיפה משפטית כללית

קיימת חשיפה משפטית כללית, אשר לא ניתן להעריכה או לכמתה, הנובעת, בין היתר, ממורכבותם של השירותים הניתנים על ידי הבנק והחברות המאוחדות, ללקוחותיהם. מורכבות שירותים אלו צופנת בחובה, בין היתר, פוטנציאל לטענות, פרשנויות ואחרות, הנוגעות לשורה ארוכה של תנאים מסחריים ורגולטוריים. לא ניתן לצפות מראש את כל סוגי הטענות שיועלו בתחום זה ואת החשיפה הנובעת מטענות אלו ואחרות בקשר עם שירותי הבנק והחברות המאוחדות, המועלות, בין היתר, בבקשות לאישור תובענות ייצוגיות.

כמו כן, קיימת חשיפה משפטית בשל שינויים רגולטוריים והנחיות של הפיקוח על הבנקים, רשות ניירות ערך, ורגולטורים אחרים להם כפופה פעילות הבנק.

ההתקשרויות עם הלקוחות הינן, בחלקן, התקשרויות הנמשכות לאורך שנים רבות, במהלכן עשויים להתרחש שינויים במדיניות, ברגולציה ובמגמות הדין, לרבות בפסיקה בתי המשפט. הבנק והחברות המאוחדות פועלים באמצעות מערכות מיכוניות מורכבות, אשר לאור השינויים כאמור, יש צורך להתאימן באופן שוטף למציאות המשתנה. כל אלו יוצרים חשיפה תפעולית ומשפטית מוגברת.

בנוסף קיימת חשיפה משפטית כללית הנובעת מכך שכנגד הבנק והחברות המאוחדות מוגשות מעת לעת תלונות לפיקוח על הבנקים, שעלולות בנסיבות מסוימות להביא לנקיטת הליכים משפטיים נגד הבנק. לעת הזו, לא ניתן להעריך האם קיימת חשיפה בגין תלונות אלו ולא ניתן להעריך אם תינתן הכרעה רוחבית של הפיקוח בעניין תלונות כנ"ל ו/או אם תוגשנה תביעות ייצוגיות או אחרות כתוצאה מהליכים מעין אלה, וכן לא ניתן להעריך את החשיפה הפוטנציאלית לתלונות כנ"ל. לפיכך, לא נכללה הפרשה בגין החשיפה האמורה.

סיכון מוניטין

סיכון מוניטין הינו הסיכון לפגיעה באמון של בעלי עניין שונים (לקוחות, בעלי מניות, מחזיקי אג"ח וכו'), זאת כתוצאה מהתנהגות, פעולה, או הימנעות מפעולה של הקבוצה, נושאי משרה בקבוצה, העובדים או מעורבים אחרים. סיכון מוניטין מתייחס לתפיסותיהם של בעלי המניות, בעלי העניין, הציבור, מעצבי דעת הקהל והתקשורת, בין אם מתבססות על עובדות ובין אם אחרת. סיכון המוניטין הינו דינאמי ומשתנה בין נושאים שונים ואוכלוסיות שונות.

מדיניות ניהול סיכון מוניטין אושרה על ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון מתוך ראייה כי האמון חיוני לפעילות העסקית. המדיניות מגדירה את המבנה הארגוני ותחומי האחריות בניהול סיכון המוניטין.

סיכון אסטרטגי

סיכון אסטרטגי הוא הסיכון לפגיעה בחוסן הפיננסי הנוכחי והעתיד כתוצאה מהחלטות עסקיות מזיקות, יישום לקוי של החלטות עסקיות או חוסר תגובה לשינויים בסקטור הבנקאי ובסביבה התפעולית.

התעשייה הפיננסית והסקטור הבנקאי חווים שינויים משמעותיים המשפיעים על הסיכון האסטרטגי ומחייבים התאמת המודל העסקי, ובהם:

כניסת שחקנים חדשים כדוגמת חברות טכנולוגיה גדולות (גוגל, אמזון, פייסבוק, אפל), חברות פינטק, חברות ביטוח, חברות אשראי חוץ בנקאי ובנקים דיגיטליים הנהנים לעתים מארביטרז' רגולטורי מול הרגולציה שחלה על בנקים וכן ממערכות מחשב גמישות.

שינויים רגולטוריים התומכים בעידוד התחרות כגון חובת צמצום מסגרות האשראי, הפעלת מערכת נתוני אשראי, חוק ניווד בין בנקים ויזמת בנקאות פתוחה. ראוי לציין כי בעוד השינויים הרגולטוריים, לעיתים, מגבילים את פעולותיהם של הבנקים, הם במקרים רבים אינם חלים על מתחרים כגון חברות הביטוח, הפינטקים וחברות הטכנולוגיה המבוססות כדוגמת אפל וגוגל.

משבר הקורונה שהשפיע ועדיין משפיע על הסביבה שבה הבנק פועל מבחינה מאקרו כלכלית, ענפית, רגולטורית, המשאב האנושי, צרכנית וטכנולוגית. המשבר מאיץ את מגמות הטרנספורמציה הדיגיטלית שחלה במערכת הבנקאית בשנים האחרונות.

התכנית האסטרטגית של הבנק הינה תלת שנתית ומאשרת על ידי ההנהלה והדירקטוריון. התוכנית האסטרטגית נקבעת לאחר קיום תהליך מקיף של בחינת מגמות ושינויים בסביבה העסקית, בסביבה התחרותית, בסביבה הטכנולוגית והעדפות הלקוחות, ובמטרה לזהות ולאתר איומים והזדמנויות. כמו כן, מבוצע תהליך ריענון אסטרטגי שנתי, במסגרתו נבחנות המגמות החיצוניות המרכזיות והשפעותיהן האפשריות על לאומי. הסיכון האסטרטגי מנוהל על ידי דירקטוריון והנהלת הבנק בסיוע חטיבת האסטרטגיה, דיגיטל ודאטה שהוקמה בספטמבר 2021 על מנת להתמודד עם האתגרים המתוארים לעיל.

סיכון מודל

סיכון מודל הינו החשיפה להפסד או פגיעה במוניטין הבנק עקב קבלת החלטות שגויה, מבוססת מודל, כתוצאה משימוש במודל שגוי, הישענות על נתונים לא משקפים, טעויות ביישום המודל ו/או שימוש שגוי במודל.

מדיניות ניהול סיכונים מודל אושרה על ידי הנהלת הבנק והדירקטוריון מתוך ראייה כי טיב ואיכות המודלים חיוניים לפעילות השוטפת. המדיניות מתייחסת לעקרונות בניהול סיכונים המודל, הגדרת ממשל תאגידי, בעלי תפקידים ומדרגי סמכויות. בהתאם למדיניות עוגנה תכנית עבודה רב שנתית מבוססת סיכון לניהול וצמצום סיכונים מודל, הבנק ממשיך ביישום תכנית העבודה לצמצום הסיכונים.

הבנק ממשיך במעקב אחר השינויים והתאמות שבוצעו במודלים ושימושות בהם בהתאם להתפתחות המשבר והצורך בעדכוןם, לרבות באמצעות בדיקות Back Testing.

אסטרטגיית הבנק למעבר לשימוש בכלים דיגיטליים ותהליכים מבוססי מודלים מגבירה הישענות על מודלים בתהליכי העבודה. מגמה זו מגבירה את יעילות, שקיפות ואובייקטיביות התהליכים ועל כן מקטינה סיכונים קונדקט, שירות, חיתום אשראי וכו' אך מגבירה את סיכונים המודלים. תוכנית העבודה לניהול וניטור סיכונים מודלים מותאמת לעליית סיכונים אלו.

סיכון הבנקאות ההוגנת (Conduct)

סיכון הבנקאות ההוגנת הינו הסיכון שהתנהלות הבנק תוביל לתוצאה בלתי רצויה עבור לקוח בשל מתן שירות באופן לא הולם, מתן שירות שאינו מתאים או התנהלות בלתי הוגנת. בסיכון זה נכללת גם התנהלות לא ראויה המשפיעה על מהימנות השוק (MARKET INTEGRITY), אמון הציבור בפעילות המגזר הבנקאי. התממשות הסיכון עלול לגרום לבנק הפסדים הנובעים מתביעות משפטיות (לרבות תביעות ייצוגיות), מהטלת עיצומים או קנסות (בשל הפרת הוראות ציות אשר משיקות לנושאי הקונדקט) ו/או מנזקי מוניטין.

נמשכת מגמת הרגולציה הצרכנית בדגש על הוגנת (Conduct). במסגרת זו, מושם דגש על התאמת המוצרים הפיננסיים השונים לצרכי הלקוח, תוך מתן גילוי מירבי, שקיפות והוגנות.

הבנק מקפיד על התנהלות שקופה והוגנת במטרה להעניק ללקוחותיו שירותים ומוצרים בעלי ערך. עיקרון זה מקבל ביטוי בחזון הבנק - להוביל בנקאות יוזמת וחדשנית עבור הלקוח. כמו כן, תהליכי הייזום והמכירה כפופים לנהלים ולבקורות אשר מבטיחים התנהלות ראויה. תהליכים אלו נבחנים באופן שוטף, במטרה לשדרגם.

הבנק ממשיך לקדם מתן שירותים פיננסיים באמצעות פלטפורמות דיגיטליות ושימוש במודלים וההערכה היא שמהלך זה, בין יתר יתרונותיו, יפחית את סיכון הבנקאות ההוגנת.

סיכון מאקרו-כלכלי

סיכון מאקרו-כלכלי הינו סיכון להכנסות ולהון הקבוצה הנובע מתנאים מאקרו כלכליים לרבות צמיחה כלכלית, סביבת ריבית נמוכה, יחסי הכח הפוליטיים בעולם והשפעתם על הסחר הבינלאומי.

משבר הקורונה עדיין מהווה סיכון מאקרו כלכלי גלובלי משמעותי השלכות המשבר על הכלכלה העולמית, ובמידה פחותה על הפעילות המקומית, וכן על עסקי הבנק עדיין עלולות להיות מהותיות. משבר זה עשוי להותיר כלכלות רבות ברחבי העולם עם חובות ריבוניים גדולים, התפתחות אשר עלולה להוות סיכון עתידי למידת היציבות בשווקים הפיננסיים. מדובר בפגיעה מהותית בפעילות העסקית של ענפים רגישים כמו תיירות, תעופה, פנאי, בידור, שירותי אוכל ועוד וכן השפעות עקיפות משמעותיות על מכלול רחב של ענפים בתחומי המסחר והשירותים וכן נדל"ן שאיננו למגורים.

מלבד סיכון הקורונה ישנם סיכונים הנובעים משינויי אקלים, וסיכונים גיאו-פוליטיים שונים, לרבות המשבר האוקראיני-רוסי בעת הנוכחית, המוסיפים לפוטנציאל לתנודתיות של תהליכים כלכליים גלובליים.

הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות שליליות בסביבה המאקרו כלכלית באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים, ובכלל זה עורך תרחישי קיצון אחידים לבקשת הפיקוח על הבנקים. כמו כן, מתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, לכשיידרש.

חלק 11 - תגמול

גילוי איכותי במסגרת לוח (REMA)

להלן יובא גילוי הבנק בהתאם לדרישות הגילוי לפי נדבך 3 של באזל בגין תגמול, כאמור בהוראות הדיווח לציבור של הפיקוח על הבנקים.

גילוי איכותי

א. מידע המתייחס לגופים המפקחים על התגמול

השם, ההרכב והסמכות של הגוף העיקרי המפקח על נושא התגמול.	ועדת התגמול של הדירקטוריון היא הגוף העיקרי המפקח על נושא התגמול בבנק.
פרטי היועצים החיצוניים שהופנתה אליהם בקשה לקבלת ייעוץ, הגוף ממנו קיבלו את הבקשה לייעוץ, ובאילו תחומים של תהליכי התגמול.	בין יתר תפקידיה, הוועדה דנה, מאשרת וממליצה לדירקטוריון על מדיניות התגמול בבנק, על תנאי ההעסקה של נושאי המשרה ועל עקרונות תנאי ההעסקה של יתר עובדי הבנק.
תיאור התחולה של מדיניות התגמול של הבנק.	קוגנום ייעוץ כלכלי מלווים את הוועדה בתחום הכלכלי ועו"ד אייל דותן ממשרד מיתר מסייע בנושאים משפטיים.
תיאור של סוגי העובדים שנחשבים כנושאי משרה בכירה ועובדים מרכזיים אחרים.	מדיניות התגמול של הבנק מורכבת משלושה מסמכי מדיניות: מדיניות תגמול החלה על נושאי המשרה בבנק; מדיניות תגמול החלה על העובדים המרכזיים בבנק (שאינם נושאי משרה); ומדיניות תגמול החלה על יתר עובדי הבנק. מדיניות התגמול הינה מדיניות קבוצתית, הכוללת קווים מנחים ועקרונות מומלצים עבור חברות הבת.
קבוצת נושאי המשרה הבכירה בבנק כוללת את יו"ר הדירקטוריון ויתר חברי הדירקטוריון, המנכ"ל, יתר חברי ההנהלה (ובכלל זה המבקר הפנימי הראשי) וכן קצינת הציות. קבוצת העובדים המרכזיים האחרים (שאינם נושאי משרה) נקבעה בהתאם להגדרת מונח זה בהוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין.	מדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק אושרה באסיפה הכללית של הבנק שהתקיימה בחודש דצמבר 2019, נכנסה לתוקף בשנת 2020, ותחול גם בשנת 2022. מדיניות התגמול לעובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה ומדיניות תגמול לכלל עובדי הבנק (שאינם עובדים מרכזיים) אושרו במהלך שנת 2020 על ידי ועדת התגמול ודירקטוריון הבנק. מדיניות התגמול האמורה לעובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה חלה משנת 2021 ומדיניות התגמול האמורה לכלל עובדי הבנק חלה החל ממועד אישורה.

ב. מידע המתייחס לתכנון ולמבנה של תהליכי התגמול	
<p>סקירה של המאפיינים העיקריים והיעדים של מדיניות התגמול.</p>	<p>מדיניות התגמול מושתתת, בין היתר, על (I) הוראות חוק החברות לעניין קביעת מדיניות תגמול, (II) הקבוע בהוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין בדבר מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי (III) על חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי-התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ו-2016 ("חוק מגבלת התגמול"), והכל לפי העניין ובשים לב לסוגי המנהלים והעובדים עליהם חל כל אחד ממסמכי מדיניות התגמול של הבנק.</p> <p>המדיניות כוללת, בין היתר ולפי העניין, הוראות לעניין תגמול קבוע (לרבות שכר ותנאים נלווים), תגמול משתנה והתנאים לקבלתו, תנאי סיום כהונה, תנאים שבהתקיימם רשאי הבנק לדרוש השבה חלקית או מלאה של מענקים שניתנו, וכן הוראות שונות שנועדו למניעת נטילת סיכונים שחורגים מתיאבון הסיכון של הבנק, דוגמת הוראות המחייבות במקרים המתאימים דחיה של תשלום חלק מהמענק המשתנה, בהתאם ובכפוף להוראות הפיקוח על הבנקים.</p>
<p>סקירה של שינויים שנעשו בשנת הדיווח במדיניות התגמול של הבנק, הסיבות לשינויים אלה וההשפעה שלהם על התגמול.</p>	<p>בשנת 2021 לא נערכו שינויים במסמכי מדיניות התגמול של הבנק. יחד עם זאת, כאמור לעיל, מדיניות התגמול לעובדים מרכזיים (שאינם נושאי משרה), כפי שאושרה במהלך שנת 2020, נכנסה לתוקפה בשנת 2021.</p> <p>בדומה למדיניות תגמול נושאי משרה, כוללת מדיניות התגמול לעובדים המרכזיים (שאינם נושאי משרה) רכיב מענק שנתי המבוסס על התשואה להון של הבנק, רכיב מענק שנתי המבוסס על תשואת המנייה של הבנק, ורכיב מענק שנתי המבוסס על יחס היעילות התפעולית של הבנק. עוד כוללת מדיניות התגמול האמורה רכיב מענק המבוסס על פרמטרים עסקיים מדידים מתכניות העבודה של החטיבות; מענק אישי המבוסס על קריטריונים איכותיים, כמו גם אפשרות לתשלום מענקים מיוחדים דוגמת מענק שימור לעובדים מרכזיים (שאינם נושאי משרה) בהתאמה להקלה בדרישות הפיקוח על הבנקים לעניין זה וגמישות נוספת בנוגע לתגמול עובדים מרכזיים (שאינם נושאי משרה) מצטיינים.</p>
<p>דיון בדרך שבה הבנק מבטיח כי עובדים העוסקים בסיכונים ובציות מתוגמלים ללא תלות בעסקים עליהם הם מפקחים.</p>	<p>מרכיב התגמול השנתי המשתנה במדיניות התגמול לנושאי המשרה ובמדיניות התגמול ליתר העובדים המרכזיים בבנק (להלן ביחד: "מדיניות התגמול") מבטיח כי עובדים העוסקים בניהול סיכונים ובציות מתוגמלים ללא תלות בעסקים עליהם הם מפקחים. כך, חלק משמעותי מסך התגמול המשתנה השנתי מתבסס על מדידה אישית וקריטריונים איכותיים בהתאם לתחומי אחריותו של העובד המרכזי הרלוונטי, ללא תלות בתוצאות העסקיות של הבנק ו/או של היחידות העסקיות עליהן מפקחים עובדים העוסקים בניהול סיכונים ובציות. בנוסף, לאור חוק מגבלת התגמול, הוגבל המענק השנתי המשתנה המקסימאלי במדיניות התגמול, באופן שאינו מחייב קביעת דיפרנציאציה בין עובדים העוסקים בניהול סיכונים ובציות לבין עובדים אחרים, לעניין היחס שבין התגמול המשתנה לבין התגמול הקבוע.</p>

ג. תיאור הדרכים שבהן סיכונים קיימים ועתידיים מובאים בחשבון בתהליך התגמול

סקירה של הסיכונים העיקריים, המדידה שלהם והדרכים בהן מדדים אלה משפיעים על התגמול.

מדיניות התגמול נועדה למנוע נטילת סיכונים קצרי טווח וקובעת מנגנונים המבטיחים כי הסיכונים השונים הקשורים בפעילות הבנק יובאו בחשבון בקביעת גובה התגמול המשתנה של העובדים המרכזיים. כך למשל, מדידת הביצועים בכל הנוגע לרכיב המענק המשתנה המדיד, המבוסס, בין היתר, על התשואה להון של הבנק, מחושבת על פי התשואה המשוקללת להון על פני שלוש שנים. בנוסף, נקבע ברכיב מענק זה רף עליון של תשואה משוקללת המבוסס על תיאבון הסיכון של הבנק, שבהגיע אליו מקבלים תגמול מקסימאלי.

המענק האישי האיכותי במדיניות התגמול מתבסס, בין היתר, על ציות לדיון ולרגולציה, ציות למדיניות ונהלי הבנק, אי-חריגה מהותית ממדיניות שקבע הדירקטוריון, ובכלל זה עמידה במדיניות ניהול הסיכונים ובתיאבון הסיכון של הבנק, דוחות ביקורת שניתנו בקשר עם העובד המרכזי ועוד. בנוסף, לדירקטוריון הסמכות להפחית, במקרים המתאימים, את המענק המשתנה המדיד לנושאי המשרה, כאשר למנכ"ל הסמכות להפחית, במקרים המתאימים, את המענק המשתנה לעובדים המרכזיים שאינם נושאי משרה. מדיניות התגמול קובעת מנגנונים שמטרתם יצירת תמריצים המבטיחים כי היקף התגמול המשתנה יושפע מהתממשות הסיכונים בפועל, כגון: מנגנון המחייב במקרים המתאימים, דחיה של תשלום חלק מהמענק המשתנה על פני שנים; הוראות המאפשרות השבה של חלק או כל המענקים המשתנים בהתקיים תנאים מסוימים; ועוד.

מעבר לאמור לעיל, לאור חוק מגבלת התגמול, היקף המענק המשתנה הינו נמוך מכפי שהיה נהוג בעבר - טרם חוקק חוק מגבלת התגמול. הפחתה זו כשלעצמה, יש בה כדי להפחית את התמריץ לנטילת סיכונים החורגים מתיאבון הסיכון של הבנק.

ד. תיאור הדרכים שבהן הבנק יוצר קשר בין ביצועים במהלך תקופת מדידת הביצועים לבין רמות התגמול

סקירה של מדדי ביצוע עיקריים עבור הבנק, עבור הרמה העליונה של קווי עסקים ומדדי ביצוע אישיים.

מדדי הביצוע העיקריים במדיניות התגמול (משוקללים ומחושבים על פני שלוש שנים) הינם:

- התשואה להון של הבנק; הפער שבין התשואה השנתית של מניית הבנק לבין התשואה השנתית של מדד ת"א-בנקים (בנטרול מניית הבנק); ויחס היעילות של הבנק.
- מדידה אישית וקריטריונים איכותיים בהתאם לתחומי אחריותו של העובד המרכזי הרלוונטי, כגון: יישום ביצוע וקידום תכניות ויעדים אסטרטגיים; התייעלות; ייזום; הובלה וקידום פרויקטים; ציות לדיון לרגולציה ולנהלי הבנק; עמידה בהוראות מהותיות של מסמכי מדיניות שקבע הדירקטוריון; עמידה במדיניות ניהול הסיכונים ובתיאבון הסיכון של הבנק; דוחות ביקורת; ועוד.

דיון בדרך שבה סכומים בגין תגמול אישי קשורים לביצועים של הבנק בכללותו ולביצועים אישיים.

ראו לעיל.

דיון באמצעים בהם הבנק ישתמש בדרך כלל, כדי להתאים את התגמול במקרה שבו מדדי הביצוע יהיו חלשים, כולל הקריטריונים של הבנק לקביעת מדדי ביצוע חלשים.

בהתאם למדיניות התגמול, זכאותם של כלל העובדים המרכזיים בבנק (לרבות נושאי המשרה בבנק) למענק השנתי המדיד מותנית בעמידה בתנאי סף של עמידת הבנק ביחסי הלימות ההון הנדרשים על פי הוראות הפיקוח על הבנקים בשנת המענק. בנוסף, חלק מהותי מהמענק השנתי המדיד מותנה בהשגת מינימום של 7% תשואה להון משוקללת בשנת המענק, חלק נוסף מותנה בהשגת פער תשואה שאינו שלילי בין התשואה השנתית של מניית הבנק לתשואה השנתית של מדד ת"א בנקים בנטרול מניית הבנק, וחלק נוסף מותנה בכך שיחס היעילות המינימלי המשוקלל של הבנק לא יעלה על 62%, כולם מחושבים על פני שלוש שנים כאמור.

על פי מדיניות התגמול, במקרה שהתגמול המשתנה גבוה מ-40% מהתגמול הקבוע השנתי מופעל מנגנון דחיה אחיד לפיו מחצית (50%) מסכום התגמול המשתנה משולמת במזומן, ומחצית נוספת של התגמול המשתנה משולמת בשלוש מנות שוות: בתום שנה, בתום שנתיים ובתום שלוש שנים. התגמול המשתנה, כולו או חלקו, יכול שיעשה בצורה של מניות ו/או מכשירים מבוססי מניות. מענק שנדחה ישתחרר רק אם במועד השחרור הבנק עומד ביחסי הלימות ההון הנדרשים. במקרה שלא, השחרור יידחה עד לעמידה ביחס כאמור. בנוסף, לדירקטוריון הבנק שיקול דעת להפחית את סכום המענק השנתי המדיד, כולו או חלקו, לנושאי המשרה בבנק, כולם או חלקם, לאחר קבלת אישור ועדת התגמול. לגבי עובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה - המנכ"ל רשאי להחליט, על פי שיקול דעתו, על הפחתת סכום המענק השנתי המשתנה (כולו או חלקו) לעובדים מרכזיים אלו.

ה. תיאור הדרכים שבהן הבנק מתאים את התגמול כדי להתחשב בביצועים לטווח ארוך יותר

דיון במדיניות הבנק בהתייחס לדחיה והבשלה של תגמול משתנה, ואם החלק מהתגמול המשתנה שנדחה שונה בין עובדים שונים או בין קבוצות שונות של עובדים, תיאור הגורמים שקובעים את החלק האמור והחשיבות היחסית שלהם.

ראו לעיל.

דיון במדיניות ובקריטריונים של הבנק להתאמת תגמול נדחה לפני הבשלה וכן לאחר הבשלה באמצעות הסדר החזר תגמול (clawback)

נוסף על האמור לעיל, על פי מדיניות התגמול, על עובד מרכזי להחזיר לבנק סכומים ששולמו לו בהתאם למדיניות התגמול, אם שולמו לו על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של הבנק (באופן ובדרך שייקבעו על ידי ועדת התגמול והדירקטוריון). כמו כן, עובד מרכזי, יכול שיידרש, במקרים המתאימים, להשיב תגמולים משתנים ששולמו לו. תגמולים משתנים הינם ברי השבה לתקופה של עד 5 שנים ממועד הענקתם (ולגבי נושאי משרה - עד 7 שנים, במקרים מסוימים).

ו. תיאור צורות שונות של תגמול משתנה בהן משתמש הבנק והשיקולים לשימוש בצורות שונות כאמור

<p>בהתאם להוראה 301A, התגמול המשתנה בשנה קלנדארית לכל אחד מהעובדים המרכזיים בבנק בנפרד, לא יעלה, בכל מקרה, על 100% מהתגמול הקבוע של אותו עובד מרכזי באותה שנה קלנדארית.</p> <p>בהתאם למדיניות התגמול, המענק השנתי המשתנה לנושאי משרה מוגבל בתקרה של 9 משכורות חודשיות. כמו כן, לפי מדיניות התגמול לעובדים מרכזיים (שאינם נושאי משרה) המענק השנתי המשתנה מוגבל בתקרה של עד 7 משכורות חודשיות לעובדים מרכזיים בתפקידי מטה ועד 9 משכורות לעובדים מרכזיים בתפקידי שדה טהור (P&L), לא כולל מענקים מיוחדים.</p> <p>מדיניות התגמול החלה על כלל עובדי הבנק קובעת כי התגמול המשתנה בשנה קלנדארית לכל אחד מהעובדים, לא יעלה בכל מקרה על 85% מהתגמול הקבוע של אותו עובד באותה שנה.</p>	<p>דיון ביחסים הנחשבים להולמים בין התגמול המשתנה המירבי לבין התגמול הקבוע, שנקבעו על ידי הבנק בהתאם לסעיף 13 להוראה 301A.</p>
<p>כאמור לעיל, התגמול המשתנה המירבי אינו יכול לעלות על שיעור של 100% מהתגמול הקבוע.</p>	<p>במצבים חריגים בהם הבנק קבע שהתגמול המשתנה המירבי יכול להגיע עד ליותר מ-100% מהתגמול הקבוע - פירוט היחסים שנקבעו, הסיבות לקביעת יחסים כאמור, העובדים המושפעים, תפקידם וההשפעה על הבנק.</p>
<p>על פי מדיניות התגמול, תגמול משתנה, לרבות חלק התגמול המשתנה הנדחה, יכול שישולם באמצעות מניות ו/או מכשירים מבוססי מניות.</p>	<p>סקירת הצורות השונות של התגמול המשתנה (לדוגמא מזומן, מניות, מכשירים מבוססי מניות וצורות אחרות).</p>
<p>ההוראה במדיניות התגמול, לפיה תגמול משתנה, לרבות חלק התגמול המשתנה הנדחה, יכול שישולם באמצעות מניות ו/או מכשירים מבוססי מניות חלה על נושאי משרה ועובדים מרכזיים. הגורמים הקובעים את אופן תשלום התגמול המשתנה, הם ועדת התגמול והדירקטוריון.</p>	<p>דיון על השימוש בצורות שונות של תגמול משתנה, וכן, אם התמהיל של הצורות השונות של תגמול משתנה שונה בין עובדים שונים או בין קבוצות שונות של עובדים, תיאור הגורמים שקובעים את התמהיל והחשיבות היחסית שלהם.</p>

תגמול שהוענק במהלך שנת הדיווח (REM 1)

		א	ב	א	ב
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
		2020		2021	
		נושאי משרה בכירה אחרים	נושאי משרה מרכזיים	נושאי משרה בכירה אחרים	נושאי משרה מרכזיים
		במיליוני ש"ח			
1	תגמול קבוע	21	111	22	115
2	סך תגמול קבוע	32	87	31	91
3	מזה: מבוסס מזומן	32	87	31	91
9	תגמול משתנה	7	93	17	17
10	סך תגמול משתנה	1	34	11	2
11	מזה: מבוסס מזומן	1	25	8	2
16	מזה: נדחה	-	9	4	-
17	סך תגמול	33	121	42	93

תשלומים מיוחדים (REM 2)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021					
		מענקים בעת החתימה		בנוסים מובטחים	
		תשלומי פיצויים	סך הכל במיליוני ש"ח	סך הכל במיליוני ש"ח	מספר עובדים
	נושאי משרה בכירה	1	2	-	-
	עובדים מרכזיים אחרים	2	1	-	-

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2020					
		מענקים בעת החתימה		בנוסים מובטחים	
		תשלומי פיצויים	סך הכל במיליוני ש"ח	סך הכל במיליוני ש"ח	מספר עובדים
	נושאי משרה בכירה	4	1	-	-
	עובדים מרכזיים אחרים	1	-	-	-

(א) סכום קטן מ-500 אלפי ש"ח.

תגמול נדחה (REM3)

ה	א	
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021		
הסכום הכולל של התגמול הנדחה ששולם בשנת הדיווח	הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה	תגמול נדחה ותגמול מוחזק
במיליוני ש"ח		
נושא משרה בכירה		
	4	מזומן
(א) -	-	מניות
-	-	מכשירים מבוססי מזומן
-	-	אחר
עובדים מרכזיים אחרים		
	9	מזומן
(א) -	-	מניות
-	-	מכשירים מבוססי מזומן
-	-	אחר
(א) -	13	סך הכל

ה	א	
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2020		
הסכום הכולל של התגמול הנדחה ששולם בשנת הדיווח	הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה	תגמול נדחה ותגמול מוחזק
במיליוני ש"ח		
נושא משרה בכירה		
	-	מזומן
(א) -	-	מניות
-	-	מכשירים מבוססי מזומן
-	-	אחר
עובדים מרכזיים אחרים		
	(א) -	מזומן
(א) -	-	מניות
-	-	מכשירים מבוססי מזומן
-	-	אחר
(א) -	(א) -	סך הכל

(א) סכום קטן מ-500 אלפי ש"ח.

הנתונים שמופיעים בטבלאות מוצגים על בסיס חשבונאי

מידע נוסף על תגמול

למידע נוסף בנוגע למדיניות התגמול ראה ביאור 23 בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2021. לפירוט התגמולים לנושאי משרה בכירה ראה פרק שכר נושאי משרה בכירה בדוח ממשל תאגידי ליום 31 בדצמבר 2021.

תוספת א' - קשרים בין הדוחות הכספיים ובין חשיפות פיקוחיות

הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (L1)

	א+ב ^(א)	ג	ד	ה	ו	ז
31 בדצמבר 2021						
יתרות מאזניות של פריטים ש:						
יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים שפורסמו	לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבסיס ההון	כפופים למסגרת סיכון שוק ^(ב)	כפופים למסגרת איגוח	כפופים למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	כפופים למסגרת סיכון אשראי	לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבסיס ההון
במיליוני ש"ח						
נכסים						
מזומנים ופיקדונות בכנקים	197,402	196,852	550	-	-	-
ניירות ערך ^(ג)	86,927	80,741	2,282	2,213	3,122	-
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר	2,447	-	2,447	-	-	-
אשראי לציבור	347,391	341,599	5,792	-	-	-
הפרשה להפסדי אשראי	(4,512)	(4,512)	-	-	-	-
אשראי לציבור, נטו	342,879	337,087	5,792	-	-	-
אשראי לממשלה	940	940	-	-	-	-
השקעות בחברות מוחזקות	1,113	935	-	-	-	178
בניינים וציוד	2,720	2,720	-	-	-	-
נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין	14	-	-	-	-	14
נכסים בגין מכשירים נגזרים ^(ד)	14,027	-	14,027	-	9,211	-
נכסים אחרים	7,985	7,985	-	-	-	-
נכסים מוחזקים למכירה	-	-	-	-	-	-
סך נכסים	656,454	627,260	25,098	2,213	12,333	192
התחייבויות						
פיקדונות הציבור	537,269	-	-	-	-	537,269
פיקדונות מבנקים	25,370	-	-	-	-	25,370
פיקדונות הממשלה	300	-	-	-	-	300
ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר	2,282	-	-	-	-	2,282
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים	15,428	-	-	-	-	15,428
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים ^(ד)	15,551	-	15,551	-	15,289	-
התחייבויות אחרות	18,202	-	-	-	-	18,202
התחייבויות מוחזקות למכירה	-	-	-	-	-	-
סך התחייבויות	614,402	-	15,551	-	15,289	598,851

(א) בסיס האיחוד החשבונאי ובסיס האיחוד הפיקוחי של הבנק זהים.

(ב) הסכומים אינם כוללים יתרות ששימשו בחישוב סיכון מט"ח לרבות פוזיציות מבניות במט"ח, ליתרות אלו ראה ביאור 31 בדוח הכספי.

(ג) ניירות ערך אשר הופקדו כביטחונות בעבור פעילות במכשירים נגזרים בסליקה מרכזית אצל חברי מסלקה כפופים הן למסגרת סיכון אשראי (בגין סיכון מנפיק נייר הערך) והן למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי (בגין סיכון האשראי של הצד הנגדי בו הופקדו הניירות כביטחון).

(ד) מכשירים נגזרים בתיק למסחר כפופים הן למסגרת סיכון שוק והן למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי.

א+ב(א)	ג	ד	ה	ו	ז
31 בדצמבר 2020					
יתרות מאזניות של פריטים ש:					
יתרות מאזניות כפי שדווחו	כפופים למסגרת סיכון אשראי	כפופים למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	כפופים למסגרת איגוח	כפופים למסגרת סיכון שוק ^(ב)	לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבסיס ההון
במיליוני ש"ח					
נכסים					
מזומנים ופיקדונות בבנקים	136,194	135,169	1,025	-	-
ניירות ערך ^(א)	92,297	83,877	3,966	4,033	-
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר	3,019	-	3,019	-	-
אשראי לציבור	300,631	297,188	3,443	-	-
הפרשה להפסדי אשראי	(5,290)	(5,290)	-	-	-
אשראי לציבור, נטו	295,341	291,898	3,443	-	-
אשראי לממשלה	632	632	-	-	-
השקעות בחברות כלולות	795	645	-	-	150
בניינים וציוד	2,932	2,932	-	-	-
נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין	15	-	-	-	15
נכסים בגין מכשירים נגזרים ^(ד)	15,252	-	15,252	15,033	-
נכסים אחרים	9,558	9,432	-	-	126
נכסים מוחזקים למכירה	-	-	-	-	-
סך נכסים	556,035	524,585	26,705	19,066	291
התחייבויות					
פיקדונות הציבור	447,031	-	-	-	447,031
פיקדונות מבנקים	15,143	-	-	-	15,143
פיקדונות הממשלה	208	-	-	-	208
ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר	354	-	-	-	354
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים	16,303	-	-	-	16,303
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים ^(ד)	17,315	-	17,315	16,772	-
התחייבויות אחרות	21,586	-	-	-	21,586
התחייבויות מוחזקות למכירה	-	-	-	-	-
סך התחייבויות	517,940	-	17,315	16,772	500,625

- (א) בסיס האיחוד החשבונאי ובסיס האיחוד הפיקוחי של הבנק זהים.
- (ב) הסכומים אינם כוללים יתרות ששימשו בחישוב סיכון מט"ח לרבות פוזיציות מבניות במט"ח, ליתרות אלו ראה ביאור 31 בדוח הכספי.
- (ג) ניירות ערך אשר הופקדו כביטחונות בעבור פעילות במכשירים נגזרים בסליקה מרכזית אצל חברי מסלוקה כפופים הן למסגרת סיכון אשראי (בגין סיכון מנפיק נייר הערך) והן למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי (בגין סיכון האשראי של הצד הנגדי בו הופקדו הניירות כביטחון).
- (ד) מכשירים נגזרים בתיק למסחר כפופים הן למסגרת סיכון שוק והן למסגרת סיכון אשראי של צד נגדי.

הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי (CC2)

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	31 בדצמבר		
	2020	2021	
		במיליוני ש"ח	
		נכסים	
-	136,194	197,402	מזומנים ופיקדונות בבנקים
-	92,297	86,927	ניירות ערך ¹
14	690	688	¹ מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינן עולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
-	91,607	86,239	¹ מזה: ניירות ערך אחרים
-	300,631	347,391	אשראי לציבור
-	(5,290)	(4,512)	הפרשה להפסדי אשראי ¹
12	(3,792)	(3,995)	¹ מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת כרוכד ²
-	(1,498)	(517)	¹ מזה: הפרשה להפסדי אשראי שלא נכללת בהון הפיקוחי
-	295,341	342,879	אשראי לציבור, נטו
-	632	940	אשראי לממשלות
-	795	1,113	השקעות בחברות כלולות ¹
15	136	133	¹ מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
6	135	164	¹ מזה: מוניטין
-	2,932	2,720	בניינים וציוד
-	9,558	7,985	נכסים אחרים ¹
-	6,258	5,857	¹ מזה: נכסי מס נדחה ²
8	-	-	² מזה: נכסי מס נדחה למעט אלו המיוחסים להפרשי עיתוי
10	2,478	1,686	² מזה: מיסים נדחים המיוחסים להפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רוכד 1
16	3,780	4,171	² מזה: מיסים נדחים המיוחסים להפרשי עיתוי, אשר סכומם אינו עולה על 10% מהון עצמי רוכד 1
13	-	-	² מזה: נכסי מס נדחה אחרים בהתאם להוראות המעבר, תכנית התייעלות ועקום ממוצע
-	3,300	2,128	¹ מזה: נכסים אחרים נוספים
-	15	14	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין ¹
6	15	14	¹ מזה: מוניטין
-	3,019	2,447	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	15,252	14,027	נכסים בגין מכשירים נגזרים
-	556,035	656,454	סך כל הנכסים

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	31 בדצמבר		התחייבויות והון
	2020	2021	
		במיליוני ש"ח	
-	447,031	537,269	פיקדונות הציבור
-	15,143	25,370	פיקדונות מבנקים
-	208	300	פיקדונות מממשלות
-	16,303	15,428	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים ¹
-	7,865	9,356	¹ מזה: כתבי התחייבות נדחים שאינם מוכרים כהון פיקוחי
-	8,438	6,072	¹ מזה: כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון פיקוחי ²
11 א	5,930	5,848	² מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
11	2,508	224	² מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
-	21,335	18,202	התחייבויות אחרות ¹
12	341	420	¹ מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד ²
-	605	2,282	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	17,315	15,551	התחייבות בגין מכשירים נגזרים ¹
9	13	23	¹ מזה: בגין סיכון האשראי העצמי
-	517,940	614,402	סך כל ההתחייבויות
-	431	442	זכויות שאינן מקנות שליטה ¹
4	295	300	¹ מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון עצמי רובד 1
5	67	81	¹ מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון רובד 2
-	37,664	41,610	הון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי ¹
1	7,041	7,041	¹ מזה: הון מניות רגילות
1	184	184	¹ מזה: פרמיה על מניות רגילות
2	33,178	37,209	¹ מזה: עודפים
3	1,155	880	¹ מזה: רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות של ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן
3	(236)	(273)	¹ מזה: הפסדים נטו מהתאמות מתרגום דוחות כספיים
3	71	43	¹ מזה:קרנות אחרות
3	(3,729)	(3,474)	¹ מזה: רווחים (הפסדים) מהתאמות בגין הטבות לעובדים שנכללו בהון הפיקוחי
-	38,095	42,052	סך כל ההון העצמי
-	556,035	656,454	סך כל ההתחייבויות וההון

הערה: למידע נוסף ראה ביאור 136 בדוח הכספי ליום 31 בדצמבר 2021.

המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים (LI2)

	א	ב	ג	ד	ה
31 בדצמבר 2021					
פריטים שחלה עליהם:					
	סך הכל	מסגרת סיכון אשראי	מסגרת סיכון אשראי	מסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	מסגרת סיכון שוק
במיליוני ש"ח					
1	656,262	627,260	2,213	25,098	12,333
	סכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי (על פי מתכונת גילוי LI1)				
2	15,551	-	-	15,551	15,289
	סכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד (על פי מתכונת גילוי LI1)				
3	640,711	627,260	2,213	9,547	(2,956)
	סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי				
4	165,032	52,789	-	16,204	-
	סכומים חוץ-מאזניים ^(ד)				
5	4,825	-	-	4,825	-
	הבדלים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז, פרט לאלה שכבר נכללו בשורה 2 ^(א)				
6	3,995	3,995	-	-	-
	הבדלים הנגרמים מהפרשות ^(ב)				
7	(13,032)	217	-	-	(13,249)
	התאמות אחרות ^(ג)				
8	801,531	684,261 ^(ה)	2,213	30,576	(16,205)
	סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות				

	א	ב	ג	ד	ה
31 בדצמבר 2020					
פריטים שחלה עליהם:					
	סה"כ	מסגרת סיכון אשראי	מסגרת סיכון אשראי	מסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	מסגרת סיכון שוק
במיליוני ש"ח					
1	555,744	524,585	1,951	26,705	19,066
	סכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי (על פי מתכונת גילוי LI1)				
2	17,315	-	-	17,315	16,772
	סכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד (על פי מתכונת גילוי LI1)				
3	538,429	524,585	1,951	9,390	2,294
	סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי				
4	147,585	136,128	-	16,204	-
	סכומים חוץ-מאזניים ^(ד)				
5	1,584	-	-	1,584	-
	הבדלים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז, פרט לאלה שכבר נכללו בשורה 2 ^(א)				
6	4,540	4,540	-	-	-
	הבדלים הנגרמים מהפרשות ^(ב)				
7	171	436	-	-	(265)
	התאמות אחרות ^(ג)				
8	692,309	665,689 ^(ה)	1,951	27,178	2,029
	סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות				

הבהרות להבדלים בין סכומי החשיפה החשבונאית לסכומי החשיפה הפיקוחית (LIA):

- (א) למטרות פיקוחיות, הבנק משתמש במערך קיזוז (Netting Set) בעסקאות נגזרים, בהתאם לנספח ג' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, כאשר קיימים הסכמי התחשבות דו צדדיים תקפים. בהצגת יתרות הנגזרים במאזן לא מבוצע קיזוז.
- (ב) בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, ההפרשה הקבוצתית שנכללה בהון רובד 2 אינה מנוכה מהחשיפות לחישוב סיכון האשראי.
- (ג) קיזוזים בין הפוזיציות בתיק למסחר והחלת מקדמים בהתאם לשיטת המח"מ בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 208, וכן התאמות בגין מיסים נדחים ותכנית התייעלות.
- (ד) הוספת פריטים חוץ מאזניים המהווים סיכון אשראי (קווי עסקים וערבויות), לרבות מרכיבי חשיפה עתידית פוטנציאלית בגין תנודתיות של מכשירים נגזרים.
- (ה) הפער בסכומי חשיפה למטרות פיקוחיות באשראי נובע בעיקר מסכומים המשוקללים ב-250% הנכללים ב-LI2 ואינם נכללים ב-CR4.

תוספת ב' - איגוח

חשיפות איגוח (SECA)

חשיפות האיגוח של הבנק, בהתאם להוראות הלימות ההון, נובעות מהשקעה בתיק הנוסטרן.

הבנק אינו מעורב בפעילות של איגוח נכסים, כיזם או כמממן ישיר עבור הגופים המאגחים.

ניירות ערך מגובי נכסים מאופיינים בפיזור רחב של לווים. בחלק מהמכשירים אף קיימת חלוקה לשכבות ברמות סיכון שונות המאפשרות לבנק גמישות בהתאמת ההשקעה לתיאבון הסיכון.

מרבית השקעות הבנק במוצרים מאוגחים הינן בערבות מלאה או משתמעת של ממשלת ארה"ב. בשנת 2021 הבנק לא השקיע במוצרים סינתטיים או באיגוח מחדש.

ככלל, בהשקעה במוצרים מאוגחים נשמרת העדפה לניהול בעיקר באמצעות התיק הבנקאי.

ניהול הסיכונים במוצרים המאוגחים מבוצע תוך מעקב שוטף אחר התפתחות מדדי הסיכון ובחינת העמידה במגבלות ובתרחישי קיצון. המעקב מבוצע ביחידות בקרה וניהול סיכונים ייעודיות ועצמאיות מנטלי הסיכון. בנוסף, מתקיימים דיונים תקופתיים ייעודיים המתמקדים בתמונת הסיכונים הכוללת של המוצרים המאוגחים בהשתתפות הגורמים הרלוונטיים הן מקו ההגנה הראשון והן מקו ההגנה השני.

למידע נוסף ראה ביאור 12 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2021.

תיאור חשיפות האיגוח

חשיפות איגוח בתיק הבנקאי^(א) (SEC 1)

	א	ב	ג	ה	ו	ז	ט	י	יא
31 בדצמבר 2021									
	התאגיד הבנקאי פועל כ"ז			התאגיד הבנקאי פועל כמממן			התאגיד הבנקאי פועל כמשקיע		
	מסורתי	סינתטי	סיכום ביניים	מסורתי	סינתטי	סיכום ביניים	מסורתי	סינתטי	סיכום ביניים
במיליוני ש"ח									
1	-	-	-	-	-	-	7,082	-	7,082
2	-	-	-	-	-	-	6,980	-	6,980
3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	-	-	-	-	-	-	102	-	102
6	-	-	-	-	-	-	2,408	-	2,408
7	-	-	-	-	-	-	1,999	-	1,999
8	-	-	-	-	-	-	409	-	409
11	-	-	-	-	-	-	-	-	-

	א	ב	ג	ה	ו	ז	ט	י	יא
31 בדצמבר 2020									
	התאגיד הבנקאי פועל כ"ז			התאגיד הבנקאי פועל כמממן			התאגיד הבנקאי פועל כמשקיע		
	מסורתי	סינתטי	סיכום ביניים	מסורתי	סינתטי	סיכום ביניים	מסורתי	סינתטי	סיכום ביניים
במיליוני ש"ח									
1	-	-	-	-	-	-	6,636	-	6,636
2	-	-	-	-	-	-	6,616	-	6,616
3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	-	-	-	-	-	-	20	-	20
6	-	-	-	-	-	-	2,625	-	2,625
7	-	-	-	-	-	-	1,904	-	1,904
8	-	-	-	-	-	-	721	-	721
11	-	-	-	-	-	-	-	-	-

(א) היתרות בגילוי משקפות את חשיפת האשראי (EAD) לאחר הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני ולפני השפעת מפחיתי סיכון אשראי.

חשיפות איגוח בתיק למסחר (SEC2)

א	ב	ג	ה	ו	ז	ט	י	יא	
31 בדצמבר 2021									
התאגיד הבנקאי פועל כיזם			התאגיד הבנקאי פועל כמממן			התאגיד הבנקאי פועל כמשקיע			
מסורתי	סינתטי	סיכום ביניים	מסורתי	סינתטי	סיכום ביניים	מסורתי	סינתטי	סיכום ביניים	במיליוני ש"ח
1	-	-	-	-	-	42	-	42	קמעונאי (סך הכל), מזה:
2	-	-	-	-	-	26	-	26	משכנתא לדיור
3	-	-	-	-	-	-	-	-	כרטיסי אשראי
4	-	-	-	-	-	16	-	16	חשיפות קמעונאיות אחרות
6	-	-	-	-	-	-	-	-	סיטונאי (סך הכל), מזה:
7	-	-	-	-	-	-	-	-	הלוואות לתאגידים

א	ב	ג	ה	ו	ז	ט	י	יא	
31 בדצמבר 2020									
התאגיד הבנקאי פועל כיזם			התאגיד הבנקאי פועל כמממן			התאגיד הבנקאי פועל כמשקיע			
מסורתי	סינתטי	סיכום ביניים	מסורתי	סינתטי	סיכום ביניים	מסורתי	סינתטי	סיכום ביניים	במיליוני ש"ח
1	-	-	-	-	-	38	-	38	קמעונאי (סך הכל), מזה:
2	-	-	-	-	-	36	-	36	משכנתא לדיור
3	-	-	-	-	-	-	-	-	כרטיסי אשראי
4	-	-	-	-	-	2	-	2	חשיפות קמעונאיות אחרות
6	-	-	-	-	-	42	-	42	סיטונאי (סך הכל), מזה:
7	-	-	-	-	-	42	-	42	הלוואות לתאגידים

חישוב דרישות ההון

חשיפות איגוח בתיק הבנקאי ודרישות ההון הקשורות אליהן - תאגיד בנקאי הפועל כיזם או כמממן (SEC3)

נכון ליום 31 בדצמבר 2021 וליום 31 בדצמבר 2020, הבנק לא מעורב בפעילות של איגוח נכסים, הן כיזם והן כמממן עבור גופים אחרים.

חשיפות איגוח בתיק הבנקאי ודרישות ההון שקשורות אליהן - תאגיד בנקאי הפועל כמשקיע^(א) (SEC4)

	א	ב	ג	ד	ה	ח	ט	יב	יג	יז
31 בדצמבר 2021										
	ערכי חשיפה לפי שיעור RWA ^(א)			ערכי חשיפה לפי גישת הפיקוח			RWA לפי גישת הפיקוח			הקצאת הון אחרי יישום התקרה
	עד 20%	20-50%	50-100%	100-1250%	1250%	SA/SSF A	1250%	SA/SSF A	1250%	SA/SSF A
במיליוני ש"ח										
1	2,024	178	11	-	-	2,213	-	505	-	63
2	2,024	178	11	-	-	2,213	-	505	-	63
3	2,024	178	11	-	-	2,213	-	505	-	63
4	343	49	11	-	-	403	-	104	-	13
5	1,681	129	-	-	-	1,810	-	401	-	50
6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
31 בדצמבר 2020										
	ערכי חשיפה לפי שיעור RWA ^(א)			ערכי חשיפה לפי גישת הפיקוח			RWA לפי גישת הפיקוח			הקצאת הון אחרי יישום התקרה
	עד 20%	20-50%	50-100%	100-1250%	1250%	SA/SSF A	1250%	SA/SSF A	1250%	SA/SSF A
במיליוני ש"ח										
1	1,787	140	25	-	-	1,952	-	452	-	58
2	1,787	140	25	-	-	1,952	-	452	-	58
3	1,787	140	25	-	-	1,952	-	452	-	58
4	259	-	-	-	-	259	-	52	-	7
5	1,528	140	25	-	-	1,693	-	400	-	51
6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

(א) היתרות בגילוי משקפות את חשיפת האשראי (EAD) לאחר הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני ולפני השפעת מפחיתי סיכון אשראי לרבות ערבויות.

KM	Key Metrics
OV	Overview
CC	Capital Composition
LR	Leverage Ratio
CR	Credit Risk
CCR	Counterparty Credit Risk
MR	Market Risk
LIQ	Liquidity
REM	Remuneration
LI	Linkages
SEC	Securitization